

60

Knezova knjižnica
1908.

SLOVENSKA MATICA

Došlo dne

23/17

1908

št. 27

(M)

Juan Cankar

Novo živiljenje.

Dr. Dr. Križ

Lv. Juri na Scaurici
via: Spielfeld

Novo življenje

Ivan Cankar.

I.

Vlak je hitel preko Slajerske ravnine, mimo poplavljenega, blagodišečega polja, in se je bližal Kranjski meji. Za čelo se je svetlikalo, vzdah je bil repek in vlagjen.

Grivar se je vzdramil iz brudnega polnospanja, odprl je okno, naštejal in je spoznal pokrajino, ne z očmi, semveč s srcem jo je spoznal.

"Glej, domovina!"

Ni se razveselil, tudi ne razpa, ločilo; nikoli in nikomur bi ne bil mogel povedati, kaj se je zglasilo sakrat - njegovemu srcu:

Če je bilo sovraštvo, ali če je bila ljubezen, ali če je bila neznanca in neizumerna bolelost. Toko čena senožet je svignila sam mimo, sam rumeno polje, sam če vsa paspana, bela vas, cerkev

z rdečo streho; vse kakor spomin.
 Šel je ob odprtem oknu, ^zjubranji
 veter mu je rezal ^v obraz; gledal
 je s široko odprtimi, ^{pamegljelimi} očmi na
 pokrajine, ki so bežale mimo;
 spreletelo ga je kakor meag in zvil
 se je kesneje v suknojo.

Žena je slonela v kolu in je
 dremlala s polnodprtimi očmi;
 zavita je bila v pregrinjaje in plake,
 glava je klonila na prsi; njen
 obraz je bil droban, opek in zelo
 bel, nos je bil tenak kakor
 muličev. Na klopi je težal obrok,
 odes preko ~~o~~ obraza; drobna roka
 je težala na plaki in ^{se} je včasih
 zganila v sanjah.

Tudi žena se je vzdramila, ko
 ji je zapihal v lica jubranji vzduh.
 In tudi ona se ni razveselila, oprla
 se je vsa plaka. Velike, si vseh
 daljnjih sanj polne so bile njene
 oči, tako ~~je~~ da je bila nenadoma
 čisto mlada, kolnemu stroku
 podobna.

"Kje sva ^{se} zdaj?"

3.

"Pozdrav sva v domovini!" se je nasmehnul.

Pogledala mu je v obraz in je ga slutila njegove misli; tudi sama se je nasmehnula.

"Pozdravi jo prijazno, zato da bo nama tudi ona prijazna!"

Gla misel ^{mu} ji segla takrat v srce in je zasenčila njegov obraz; ga mahnil je z roko, gledal je skozi okno in je molčal; gla misel je bila, v njej žalosten spomin.

Zemlja je dihala v hladno jutro, megla je puhkala iz polja; vzdignila se je in se je razpuhčila; zračnjalo je čisto nebo. Sijalo je na ^{pisano} zelene polje, nato na zelene holme, nazdruje na črne pečine, na črne čeri; beli neurniki so se igrali med skalami, koleca so pregrmela njih znamenja. Kje^{ti} so čeri, kje^{ti} neurniki? Pozdravljeni, si široka, ponosna Sava! Kamor se viješ, kamor sumiš, Bog s teboj in moj pozdrav! Tudi vi pozdravljeni, dolenski holmi, beli gradci, v daljino daljavo sanjajoči! Vsi pozdravljeni-

ampak tebi; ki so se zdaj ugledale
gacindene oči, ki proštrano polje,
mati moja, tebi sinovski poljub...

Ves poprdar en sam brenstek; vsa
radoost kakor krik, ki ~~je~~ je nenadoma
zasekal v tisiino.

Sunkoma je zaprl okno in ga je
~~ga~~ zagrnit. Razgledal je ženo in se je
naslonil v kot.

"Dve mi je še ... ^{obrok} ~~fant~~ naj spi...
mraz je!"

Tudi sam se je bresel, v čelo in
v tica pa mu je bilo vroče. Kakor
v mrzlici se je prikazala vna pretek
kost in je švignila mimo ~~v~~ eni
sami minuti - bežeči kolmi, bežeče
polje...

Kdo je bil tisti, ki je s presernim
smehom zadil na pleča butaro svojega
drpljenja? To sem bil jaz, Anton
Grivar! Takrat ni bilo meni enakega;
vsi drugi so padli pod svojo butaro.
Morda je bil samo slučaj, da so
drugi padli in da sem jaz ostal...
morda tudi ne slučaj, temveč božje
znamenje: čistejši so bili od mene,

zato so padli... Glej, kaj nisem padel
 tudi jaz, najzgloblje padel izmed
 vseh? V grob so šli, glavo pokonci,
 jasne oči... jaz pa grem v življenje
 s sklonjeno glavo, lica rdečica od
 sramu...

Ne samo ob tisti uri: kakoj od
 začetak, je na Dunaju, je občutil,
 da stopa v popolnoma novo živ-
 ljenje. Nikakor ne v tisto "novo
 življenje", ki ga pričinja človek
 po divji noči z brnco glavo in
 skesanim srcem in ki se neka pred
 mrakom - temveč življenje, ki ni
 o prejšnjim v prav nikaki zvezi,
 ne obranji, ne puzanji, in ki ni
 porojeno iz preteklosti kakor kes
 iz greha, solazba iz bridkosti,
 temveč ~~ki~~ stoji samo zase, ustvarjeno
 samo iz sebe... Ko ga je prvičrat
 pozdravilo, je ves občarmel; nato
 pa je begal nemiren, omamljen, brez
 misli, kakor otrok pred veselim
 posvojanjem. V tistem hipu je bilo
 vse kakor presekanu - čisto, kakor
 da bi presekal napeto struno, tako
 da odskočita obadva konca in se

ne spojita nikoli več. Ni žaloval
 za preteklostjo, pa je tudi ni pre-
 klinjal; komaj da se je še spominjal
 nanjo, vse je padlo v meglo. Samo
 želel je, da bi se hitro vse končalo,
 da bi bila "ta grozna brkljarija"
 že pospravljena, da bi bil raj že
 naprežen. In vse male popolne skrbi
 so ga neizmerno jezile, da mu je
 bilo skoro do solz in da je gmerjal
 gene ter kričal nad strokom...

Ko je po trudnem poluspauzu
 nenadoma ugledal domovino, solito
 krat prokleso in solitokrat objo"
 kovano, ga je prebralo do erca in
 vse, kar je bilo, je švignilo jedrno
 minus prestrašenih oči. Kratk je
 bil v očeh, kletve ni ^{bilo} in tudi ne
 stžalovanja.

Bojevniki, preroditelji so šli sakrat
 v svet. Mnogo jih je bilo. Zdaj so
 izginiti - tako tiko in neopazno,
 kakor nagačijo solnce. Garko pod
 večer; bili so in jih ni več. Morda
 še hodijo po ulicah, metva gene
 racija, sence iz davnine; ampak čas

je minil in kar je ostalo, je topa
in denje nad tisto veliko gnošo.

"Karko se je pač moglo zgoditi"
je premišljeval Grinar, "da je
izkrovelo toliko življenja zaradi
ene same gnoše? Šli so bojevnik,
preroditelji - v kakšen boj, počemu?
Kaj je bilo treba podirati, kaj pre-
režati? Da so vedeli sami! Španski
videz je bil resnejši - on je videl
vsaj lesene perotnice, nekaj je bilo!
Ampak karko - kam si se napotil,
junak od mejdana? V boj, brata!
O blagoslovljena smešnost, zdaj si
izpregledala: z umetnostjo, prav res-
nicno z umetnostjo je hotela preroditi
domovino in kar je sveta nastokoli!
Hotela ... to se pravi, hotela ni nič,
vse se je na preindežen način "samo
naredilo"; kakor se pač ne da izpolni:
Pa kaj bi? To je bila lahko samo
mladinska in mladostna nespamet
ki se od drugih nespameti ~~se toliko~~
razlikuje, da stane par src in
par življenj. Nekje drugod je jedro
smešnosti - v pregrojni gvozdni

teh španskih vitezov, da so središče
 sveta, sakorekoc srce in razum sedanjosti
 in vikrajoci prapor prihodnosti. Dvo-
 miti so drugače na vse štiri strani,
 ampak v tej glavni stvari ni bilo ne
 dvoma, ne prerekanja. Vsa preteklost
 do njih slavnega rojstva je bila gnosa
 in klavprno savanje ... kaj je bilo
 pogrešnega v tisti preteklosti, kje,
 kdaj in kako se je razvoj izgubil
 v goščavo? Ne izprašuj, pergamentni
 učenjaki, filistejec po poklicu! Jabo
 ni bilo nič, ~~kar~~ kar je bilo ... jabo
 pač, ker ni še opnamila republika
 našega slavnega rojstva ... in ker
 se niste vedeli, da je vse življenje
 in ves svet posttravna rec, nič
 drugega, nego posttravna in ponižna
 snov umetnosti ... "

Sam se je zadržal Grivar svoji
 grenki misli. In vedel je sam čisto
 jasno, da v tej grenki misli ni bilo
 niti kapljice sovraštva. Zalobil
 se je, kakor je ves brepetal: tako
 misli mati na obroka z očitanjem
 na jeziku in s solzami, pa z nestočno

ljubeznivo v srcu. Vzdignilo se je v njem,
da je stisnil pesti in da so se
mu v glasnem stoku napete prsi.

"Trpeli so, padeli... čemi, o Bog,
ki si nas gledal?"

Tudi Grivar je šel takrat, kakor
so šli drugi. Tudi on se je "bojeval"
in je "prerajal". J takto culo v roki
se je naposil, ampak dvomil ni
čisto nič, da je nastopil kraljevsko
pot. Kar se je zgodilo od začetka
se pred prvimi koraki... to je bil
pač začetek. Bogumen človek zamahne,
za krip si pokriva oči z blazino... in
kje^{tu} je slud? Lep ni bil tisti začetek,
ampak Grivar se je zarobil, da bo
"filistelejce (manir) učil". In ko se
je tako zarobil, je spoznal, da je
bilo vse čisto prav in dobro in da
je za bojevnika nardose koristno,
če prebake bojno polje do najsmrad
ljivejših mlak. Ponizati se pred...
čisto nič, ko se je prvičkrat vozil,
mu je bilo slabo ob spominu nanje
in mrak ga je brezel... ampak ponizati
se pred njimi za umazan vohogajme

je kakor ^{poravnana} ~~stadek~~ račun: ne dolga, ne
 kvartegnosti. In čista vest je v vsakeu
 ozirn potrebna stvar, posebno za
 hojevnikar...

O Kriste, ti varuh vseh parad: lepote
 spretnih - saj je bilo vse drugače, vse
 od začetka do konca! Tisto ponižanje
 je bilo kakor globoki vrisik lokomotive,
 nato so se zavlekla kolesa in so pa
 pobnela - glej ~~pa~~ kaj, popotnik, kako
 boš stokal do poslednje stacije!

Takrat, tisto noč, ga je stresel
 mraz; spomin je bil, ki je potrkal
 na okno: "Pojdi, Anton Grivar, pojdi,
 kakor so hodili pred teboj!" Spomin,
 črna senca, se je držal z roko ob
 okno ^{kupeja} in je gledal Grivarju v obraz.
 "Pojdi, kakor so hodili pred teboj;
 vrnil se boš, kakor so se vračali
 pred teboj!" Ampak Grivar je mislil,
 da so bile hude sanje.

Sanje ali ne sanje; zgodilo se je
 kakor je bilo treba... Kako je to, da
 Clauvek občini raket udarec, pa da
 ne čuti bolečine, ki grize iz noči
 v noč, od dne do dne, in ki je v vsakeu

brezotku kujea od bica in skorpionov?
 Kako^{ne} sme biti in kje je zapisano,
 da gardi clovek do srca ob slucrajnem
 in bedastem ponizanju, pa da ne
 vidi, kako polagoma trohni in gnije
 in odpada kos za kosom njegove
 kraljevske halje, tako da stoji naz
 pred ljudmi in ga ni^{ci} ni sram?...
 Bog vedi, kako je to; zgodilo se je.

Njim vsem se je zgodilo, vsem do
 zadnjega. Visoke so bile njih misli;
 pa so se razpuhkele proti nebu
 neopazene in nerodovidne, kakor
 jubranja megla; bogato je bilo njih
 srce, pa je brpelo v samoti; velika
 je bila njih moc - ampak sla je
 kakor voda v pesek... Ob tem spominu
 mu je bilo, da bi se najglas pasme,
 jat: roman je paglavac v krib in
 ko je muckoma došel do urka, je
 izlegnil tanko roko in ukazal:
 Bodi luc! Pa je bilo semer kakor
 prej in zvezde so se mu smejale.

Je drugi dan, ko je bil Grivar
 na Dunaju, je videl v Prateru bislega
 moza, ki je zabl^o ~~napravljem~~ in

postavljen, da mu dajejo klofute. Top in neumen obraz je imel, desno lice je bilo že vse ogoljeno in se je svežilo; če je dobil klofuto, se je zamajal, rekel je "mē-ē-ēk", nato pa je bil tiho. Pred njim je stal golob, rok junak, * pest mu je sticala v ogromni blazinasti rokavici in bil je neprestano po ogoljenem desnem licu, tako da mu je bil post curkoma od obraza. Jinar je gledal in pre-mišljeval. "Koliko klofut je že dobil in koliko jih še bo? Pa se ne gane - kakor škor stoji in bo zmerom stal... Čemu bijejo? Čemu se pota da golobski junak ker papravlja moč, kakor da bi jo v veter pihal, ali v pesek izlival?!"

Nasmehnil se je, ko ga je ob-sencilo spoznanje, grenko v svoji neizmeri smečnosti.

"Taj si bil sam bistri golobski junak, dolgo si bil! Vsa moč - v pesek izlita, v veter razpihujena; izgubljena, brezplodna!"

Misli, svetle in velike, so kipele

sakrat ~~v~~ koliki prestobilici, da bi jih
 bilo lahko sprosti ponnjali na semnjanje⁺
 in da je bilo bogastvo že spljenje.
 Pa so jih metali na cesto, kakor ~~stvari~~
 nepoznane cekine; ljudje^m so pobirali
 in spravljali in niso vedeli, odkod
 nepricakovano bogastvo. Či so slučajno
 opazili prešernega rapsipnika, so se
 mu emejali in so ga genicevali; in
 kadar je bilo sreba, so mu celo
 rekli, da je berac in negodnik. Raf["]
 sipnik pa je povsili glavo in je
 natosegaduje tudi sam izprevidel, da
 je berac in negodnik. Stepo rapsipanje
 fin rapsipnik nima pravice, da bi se
 naposled rapsjokal ter vzkliknil:
 "Vse sem jim dal, pa me bijejo!"

Nekoc je živel v Novem mestu
 človek, ki je podedoval veliko pre-
 moženje. To ga je tako omamilo,
 da se mu je pamet napol rasotknila.
 Nosil je zmelom polne žepa solarjev
 in je kar brosil. Na semnjanju dan
 pride na trg, pa do Ribničana, ki
 je ponnjal kam enoje lonce. Raf["]
 sipnik udari z gorjaco, pobije lonce

vse do zadnjega, Ribničanu pa urže
 polno pesa srebrath pod nože. "Bes se
 dal!" pomisli Ribničan in pripelje
 naslednji seden trikrat koliko loncev
 na trg. Rapsipnik pride mimo, pobije
 vse lonce ter urže v Ribničana ^{vrhano} perisice
 srebra. "Ni slabo!" pomisli Ribničan
 ter pripelje naslednji seden devetkrat
 koliko loncev. Rapsipnik pride
 mimo ter pobije iz same preuzetnosti
 vse lonce do zadnjega. Kato odvsteje
 po vrati in pošlene vse, kar je ostalo
 od dedščine, vse do helica. Tu gre
 ter se obesi...

Grivar se je domislil kislega
 rapsipnika in je takoj vedel, sta
 mu je prijatelj in brat. Čemu mu
 je bilo treba razbijati lonce? Pred
 zadnjo vro je najbrj klet kislega
 Ribničana - čemu ga je klet? Ampak
 Grivar je natanko čutil: "Da napra-
 vim danes dedščino, pa bi razbijal"
 lonce. Ne... danes bi jih morda več
 ne razbijal, preles bi bil; samo zato
 ne, ker bi bil preles. O Bog nebeski,
 da sem jo napravil takrat, ko sem

bil bojevnik ... ne bilo bi mi lončen
padosli! Tudi listi ~~stati~~ hebasti
dedic je bil bojevnik in umetnik...
gato ni storil čisto nič, gato je
v svoji presernosti razbijal lonce
ker se napadnje obesil!"

Prelelela ga je čudna misel - kopo
ji je pogledal v obraz, kakor ne
znanen, ki ga je nenadoma odgovoril.
"Tu napadnje se je obesil!... Zekaj
ni nikoli ni prišlo na pamet, da
bi storil, kakor je on? Saj se mi je
zapdalo, = ampak samo kakor ... este"
kino poželenje. Takemu pr se nič
ne govdi, takemu, ki je ^{dosegel} vspehovanje,
~~dosegel~~ vstane, se ne oprt se ne, pa
stori, kakor je treba... Tu vendar se mi
je zapdalo, čisto resnobno zapdalo!"

Takrat namreč se mu je zapdalo,
ko se je zaljubil. Tisti večer, ko je
privikrat, brepetajoc in jecljajoc, objel
žensko. Drobne je bilo in plaha, uredna
pozumne ljubezni in močnih rok.
On pa je pod ercem, vse natihoma,
zaslutit, da bi ^{celo perće} tako laslovicje
perće bila skala v njegovih rokah.

Bojevnik za narod, ali za karkoli? semo
 ne ljubimec ... o neskončni Bež! In
 kakrat je šel, romal je po temnih
 ulicah vso noč, zato da bi se obesil...
 To perice, to lastovicije, to nedolžno -
 kako bi ga držal v teh nerodnih rokah,
 ki so ustvarjene samo za ... španskega
 viteza^{boj!}! ... Vso noč je romal, naposled
 pa se ni obesil, temveč spenil se je.

Komaj sam je še vedel, kako se
 je to zgodilo. Tudi kakrat je bilo vse
 kakor v nespravnih, stroških sanjah.
 Ampak vedel je v svojem srcu in tudi
 kdaj se je natanko spominjal, da je
 tisto noč, ko se ni obesil, popravlil
 pota na vse štiri strani in da se
 je sam zaklenil za pubrom.

Konec je bil, vse podpisano in
 zapečateno. Stranosten konec, nadvse
 nesrečičen. Kaj ni bilo znamenje
 nizkosti in nemoškega srca, da je
 nase, ^{na} umirajočega, privezal živo
 truplo? Da je storil to kurdodelstvo
 iz same jokave, žaljubljene maloduš
 čnosti? O, ampak glavo je nosil
 pokonci, lagal si je v obraz s koliko

17.

predzgodbo kakor nikoli ~~na~~ prej, tudi
ne tedaj, ko je spravił poniranje
v sukajo in je rekel, da je Kristusna
izkušnja. Tokenci je nosil glavo in
je hudodelstvo imenoval junastvo.
Rekel je namreč: Do svojih svetlih
visar si povzdignil ubornega deklela,
ona pa je drnjevo krono svojega mu-
čeniškega ovencala z disecim svetjem
ljubezni ... kakor so vse liste lepe in
mile besede, za katerimi se smeje
saj ... Natanko seden dni so se glasile,
od nedelje do nedelje. Nato pa ... v ipo-
minu samem je zakril sci z slano.

Kakor črna črna reka je šlo
življenje. Mraz je srca ob teh črnih
valovih, globoko na dnu zamolilo
dumecih, jecicih, kakor v pritažen
bolesni. Tako je šlo življenje.

Kje boj? Kje ponos? Upanje? Tri-
hodnost? - Saj ni bilo življenje,
klaverno, brezkončno umiranje je
bilo; umiranje brez upora, brez
sinega upanja, celo brez velike kričice
bolecine. Topost po dolgem pijanče-
vanju ... Čudno se mu je zablislilo
v spominu. Rekoč je dobil opravila
pri človeku, ki je brnil na debelo

z dekoracijami za gledališča. Velik
 voderuh je bil; Grinar je delal kam
 v postu svojega obraza od jutra do
 noči. ~~Velika~~ Gromus platno je bilo
 rappa na steh in Grinarja se je
 zdelo, da drži z obema rokama veliko
 mello ter pometa do ipba... od jutra
 do ~~večera~~ ^{noči}, dan za dnev; ipba pa nikoli
 ni pometena, se bolj umazana je
 z mlatom... Domoovina, pogledj skopi
 okus, da vidis svojega bojevniko,
 in smej se mu neglas!... Šel je nekō
 bruden od pometenja, in je ~~se~~ popival
 pozno v noč. Ko se je ~~nač~~ napotil
 domov, je bila v njegovem srcu
 gla misel; kam je bila, pa je ni
 čutil, ne poznal. Šel je po stop,
 njičah s lihimi koraki, oprezno in
 narahlo je odklepal dur, s kresico
 roko je prižigal svečo. Postavil je
 svečo na zaboj v svojih ~~praznih~~
 delavnici, nato je stopil k durim
 do spalnice in je poslušal. Mirno
 dihanje; skoro se mu je zdelo, da vid
 bradni obraz, rahlo odprte ustnice
 in roke sklenjene na sdeji. Okrenil
 se je, stopil je s sklenjenim živostom,
 z dolgim, opreznim korakom do

zaboja, vzdignil je svečo in se ~~se~~
 ozrl po izbi z motnim očesom, kakor
 v sanjah. Na polici pod oknom je
 ležalo kladivo; glava roka ga je bila
 položila tja, drugače ga nikoli ni
 bilo. Jelo drobno, čisto novo kladivo
 ki se je pod nemirnim plamenom
 svetilo, kakor da bi živeło. Grivar
 ga je vzel v roko in ga je pažljivo
 ogledaval - tako ~~da~~ ~~da~~ ~~da~~ človek po
 izbi, tako ravna v spanju - nato se
 je ~~stopil~~ vrnil proti durim in je
 postavil svečo na tla, tik pred
 prag, "zato da bo svetila samo meni!"
 In ko je tako storil, je približnil
 na kljuko z spretnimi prsti, odpiral
 je duri pač dolgih pet ~~se~~ minut,
 zato da bi sam ne zaspeval in bi
 sino - prej updrani plaho srce šepet
~~ne~~ nego krik - in da bi svetloba
 prejarko ne segla v temo. Posledja je
 bila čisto blizu, en sam korak; luč
 je svetila do vzglavnja, obraba ni
 dosegla; komaj da se je razločil, droban
 in miren, kakor je bil. Grivar se
 je sklonil, posledje se ni dotaknil;
 visoko je vzdignil desnico, toda

stal je kakor kip od kamna, ni se
 ganil; klade^{vi}ce je živel v luči in
 se je smejala, kakor da je bila gla
 misel v njem, le v njem samem, ne
 v srcu... Polagoma so se oči odpirale,
 ne v strahu, temveč v obročnem pa
 čudenju; naravno je bilo potrkalo na
 mirne sanje, pa so se najprej zganile
 in vzdignile dolge črne vešice, na
 licih speče, nato^h so se počasi raz
 mikale bele trepalnice, oči so se
 napol vdravile in so vprašale. "Ali
 si prišel?" — "Prišel sem!" je odgovoril
 in je vzkrepetal in kolena so se mu
 gasabila. Njene mirne oči so ugledale
 klade^{vi}ce in nasmeheknila se je. "Kaj
 si mi prinesel?" — Takrat se je zgrudil,
 kakor je bil, in je jokal v odtiso
 s tujim, vse daljnim glasom, kakor
 da bi jecalo iz gozda...

Jazeblo ga je ob spominu. "Kaj
 nisem bil takrat, natančno ob vsi
 uri, še ... bojevnik? Tako gripe njeda,
 uklenjena žival, rani blagodarno in
 neblagodarno roko, per kaj vsi, vsi,
 vsi so jecarji in sodniki! Dokler
 gripe, pa naj gripe kamorkoli, je

se je sklonila k njemu in ga je
 vzdignila v naročje. Temno je po-
 gledal Grivara na obadva; v srcu
 se mu je vzdignilo kakor stran in
 samozloba, zato je bil še temnejši.
 njegov pogled; uporno sovraštvo
 je bilo v njem - sovraštvo do pre-
 seklosti in do prihodnosti, do
 vsega in do vseh.

Okrenil se je s stienjenimi, bre-
 petajocimi ustnicami, sunkoma
 je stgrnil skno, ~~in ga~~ sbrisal ga je
 z umazanim pregrinjalom in je
 nenadoma planil.

"Taj smo že tam... za božjo
 voljo!"

Kakor da je parja udarila v uši,
 so izginiti spomini.

Solnce je sijalo na nizke, puste
 in enakomerno zidane delavske
 hiše, samujoče sredi polja in seno-
 žeti; črna proga se je širila, šir-
 se je devetdesetino sepil, visoka
 skladišča so vstajala kakor iz tal
 na daljnih; v stran polienjenih
 širih so samevali mršvi kovarni-
 vozovi. Solnce je sijalo, toda

mekaj, sežkega in trdega je bilo v tej
luči; kakor da bi vsa prazniška sijala
na pogorišče.

Grinar je pogledal v tuc, pogledal
na pogorišče in sam ni vedel, kako
se mu je zgodilo. Vse je zahtelo
v njem; sklonil se je globoko,
skoro je pokleknil in ^{je} pritisnil
k sebi z obema rokama čeno in
obroka.

" Saj ni bilo tako, ti mučenica...
ti usmiljena... jaz sam sem bil
grešnik... neveden svojih slabosti..."

Ni slišal svojih besed, govoril
je, kakor plane krik iz srca.

Ona se je nasmebnila, ustala
je v njegovem objemu.

" Gledaj, sam je že peron!"

Ko je slišal njen glas, je takoj
izpuštil njene rame in se je s
nemirnim pogledom, kakor da
je bil skočil v poluspanju iz
postelje.

Do poslednjega trenotka, se do
tislih delavskih hiš in do razcepov
ljenih tirov - same nestalne sanje,
daljni spomini, daljno pričakovanje;

in nenadoma je bilo vse resnica,
ki je skala tik pred njim, postrela
mu naravnost v oči.

Opel se je na ženo s takim na-
smehom, kakor se nasmeje človek,
ki mu je srce do ucha polno bojazni
in malodušnosti.

"Kopimo v božjem imenu!"

Tudi žena se je oprla nanj, nagnila
je glavo, na njenih ustnih ^{okoliš} ni
bilo smehljaja več.

II.

Trinar si je izbral dom v eni izmed
 tistih samotnih, starinskih hiš, ki
~~stane~~ ob klanecu nad florijansko cerkvijo.
 Zgodilo se je po naključju; ampak
 tukaj, ko je videl hišo in izbo, je
 rekel: "Kako pa bi moglo biti drugače?
 Tukaj je moj dom, ustvarjen same
 že od začetka; celo čakal je name!"
 Bolj samotno je bilo tam, nego na
 prejetem polju. Bil bi klanec poln
 glasnih ljudi, procesija bi se vila
 v krib proti Gradu; a hiše bi
 gledale zaspano s poluslepimi okni
 in bi se ne vzdramile; ne vzdramil
 bi se človek, ki bi ležal v izbi,
 strmel v gačrneli strop in sanjal
 nerazplošne, brezoblične sanje.
 "Brijetno bo tukaj, za naju
 je ustvarjen ta kraj; nama je ta
 hiša postavljena; ~~XII~~ tisti, ki jo
 je zidal pred sto leti, ~~knajzu je~~
 gledal v dahu, predno je umrl!"

Tako je rekel, žena pa ma mi odgo-
vorila. Predno je izpregovoril, se je
nasmehnul, nato pa je bil nenadoma
nes rešen njegov obraz.

"Prav je tako - kaj bi norce bril!
Taj se nisva selila, da bi šla v svate,
semveč da bi se skrila, paklenila,
komaj se skazi okus pokazala oče
sistemu svedu, ki pleše. In ga take
reči je da kraj ustrvarjen ... Bog sam
mi je kazal pot!"

Še isti dan, ko se je udomil,
se je napravil Grinar, da bi se
pokazal in poklonil svojim gospo-
darjem. Oblekel se je v črno, prevezal
si je črno pentljo in se je skrbno
pocésal. Ko je stal pred ogledalom,
mu je šinilo mimo oči kakor
spomin ... samo trenilo je, da ni
videl in ne razumel. Podobno je
bilo prešernemu nasmehu - kakor se
časih nenadoma prikazuje na skamenel-
nem licu davne, pozabljene preteklosti.

Opoldne, ko se je vračal s kri-
ževega pota, prav tedaj, ko je stopal
pocési in v sklonjeno glavo po
kamenitih stopnicah, po kmeti

segi punaj na hišo prizidanih, se je
ndragič prikazal listi preserni
snekljaj na okamenelem licu dan
mine. Privar ga je videl, spoznal
ga je in se je zasmejal.

Smejal se je se, ko je stopil
v izbo ter pozdravil genos. Prijel
jo je za obvedne roki in jo je po
sadiril poleg sebe na proso.

„Čuj, podri... veselo zgodbo ti
kom povedal. Tja sem šel - saj
veš kam, k tistim imenitnikom.
Spodobilo se je - ali se ni spodo-
bilo? Seveda se je, niti ga hip
nisem dvomil. Tako v navadi je
že in najseparadnje tudi tako potrebo,
kakor kosilo in večerja... in sepec,
kder bi se kujal... Ne, nekaj drugega
sem ti hotel razložiti... listo, kar
mi je seglo v misli kam punaj
na stopnicah... Ali mi čudno, da
so tukaj, kakorkoli sredi mesta,
stopnice punaj na hišo prizidane,
kakor da se je bil mojster prepričan
spomnil nanje?... Vrag s stopni-
cami! Tako je torej: listi ljudje,
ki sem jih danes videl in ki sem

se jim klaviral z dolgim hrbsom,
 so nabanko listi, kakor sem jih
 gledal pred petnajstimi leti... ali
 koliko je! Nabanko listi, prav nič
 se niso ~~izpremenili~~! To se pravi qua-
 čajnost! Enaki obrazi, enake kretnje,
 enake besede, celo v naglasu enake...
 in, ko čudo pomisli, celo v besedilu;
 kakor da so izolekli iz arhiva star
 papir, petnajst let star... Takrat, ko
 sem se napravil v boj - predstavi in
 smej se: v boj - sem stopil k ime-
 nitniku, vrhovnemu poglavarju
 naše kulture. In sem mu rekel:
 Tako in tako: jaz sem umetnik, sre-
 nim za visokimi cilji, božji ognji
 je v meni in tako dalje, ampak
 denarja nimam; ker pa je kakorkoli
 dolžnost domovine, da pospešuje...
 Položil mi je roko na ramo, na-
 smehnil se je namiljeno in mi
 je odgovoril z blagim glasom:
 Ljubi moj! Božji ognji in visoki
 cilji so lepe reči, da lepsih ni
 na svetu. Tudi naš narod se je kljub
 vsem zaprekam, tako notranjim kakor
 zunanjim, povzpел do neke visine

in tako dalje ... ampak denarja nima.
Resnično nam povem, naš naređ je
ubog, komaj da zmore vsakdanje
potrebe ... kakor kmet, ki je sdravjal
davke in v nedeljo še za ržanje
nima, kaj za vino! Drugace pa ...
ali se ne bi rajši ^{veliki} ~~veliki~~ ^{čas} pamednega? -
~~lotiti?~~ Tako je rekel, dal mi je
broje srebrnikov, ker je bil v srcu
blag clovek, in se je skrenil ... Nato
sem šel k drugemu imenitniku, ki
se dandanašnji na debelo prodaja
idealizem, kulturo in eksplozivno navdu-
šenost. Sprejel me je po očelovsko,
malo da se ni razjokal. In je
dejal: O gospod, o prijatelj moj,
ki si ^{veliki} ~~veliki~~ ^{med} mnogoderitni ^{up} ~~up~~ ^{našega}
naroda! Umetnost ... kaj bi se nadalje
govoril? Vrhunec ... sakarekoc blago
divši čist kulture! Jaz sem bil
povsem ganjo - vse za umetnost! O,
prijatelj moj, zavidam vam od srca!
Ko bi jaz mogel ... o, ko bi ~~se~~ mogel
pobegniti samo za kratko uro, samo
za hip temu pustemu, morečemu
vsakdanjemu življenju ter se posvetiti
skrivnemu koprenju svoje duše!

Javidem vam - ^{zavogo} srpljenja vam javidem,
 ki mu greste naproti s tako veseljem
 in junakiškim korakom! Jukaj srpljenje
 bo vaš delež, to ste pač premislili ...
 kaj premislili: saj to srpljenje ~~je~~
~~to~~ rabi in klice mladino! Bog vam
 ga dodeli s obilni meri, narod vam
 bo hvaležen! - Tako je govedal brez
 nehanja, položil mi je naposled
 obedne roki na rame, ves ginjen je se
 stresel z glavo in je šel. Jaz sem
 pljunil debelo in sem šel tudi. Kako
 bi mi mogel dokazati, da se mi je
 rogal? Pa kakor sem pljunil, sem šel
 se k drugim; naltar sem šel, in dno
 poželenje me je gnalo. Hodil sem, lice
 pa mi je gorelo od sramu, kakor da
 sem sekel skozi ~~spat~~ spalir klofut.
 Nazadnje, ko je bila noč, sem
 s kinavskim jezikom hvatil Boga
 za izkušnje, ki jih je poslal, srce
 pa je vpilo od arda in ponižanja...
 Glej, Minka, duša moja... kakor črn
 oblak je šel spomin po nebu... stran
 se spriva!... Davno je bilo, zabouilo
 je že - pa sem jih nenadoma vse
 ugledal pred sabo in bilo mi je

brdo na smeh ... res, v istni sem se
 gripel, da bi me bruhnilo. Tiste okraje
 sem gledal, kisle besede poslušal ... le
 vse je bilo še malo slajše, mečje in
 blajše; kajti zdaj nisem bil prisel
 prosit in tako so bili brez strahu.
 Blage besede - tako se je sedilo, da
 bi človek slau podalavit - ampak
 koliko iskrenega, resnega paničevanja
 v njih, koliko poniževanja! Resnično:
 kisti so bili, kakor prej! Niso pani-
 čevali umetnika, zato ker je prisel
 prosit - ničesar jih nisem ne prosil
 ne uprašal - semeci paničevali. so
 ga palegadelj, ker je pač umetnik ..."

Pogledala ga je začudena, dvom
 v nasmehu in v očeh, Grinar pa ji je
 brdo stisnil roko in se je sklonil
 njej k njej.

"Tako je - brez prerekanja! Tudi
 sakrat so me paničevali samo in
 edino zato, ker sem bil umetnik.
 Tisto, da sem prosjatil, je bila le
 suradljiva gabela na vsem drugem ...
 ženska, zdaj bi pa razlozim pogla-
 vitno stvar! Ali nisem gardeval
 sakrat, ali ni moje srce igrilo,

pe
 Vito se ves noč ječe in bepetaje,
 ko je lažnjivi razum istal medicine
 po prepovedanih potih? No, glej,
 ženska: danes nisem gardoval in
 moje srce prav nič ne vpije! ... Tam,
 na stopnicah mi je prišlo na
 misel, jasmajalo se mi je v obraz ...
 da sem namreč pozabil gardovati
 pred semi ... "

Vstal je, kakor da se je updrnil.
 "Pred semi krščarskimi ljudmi! ...
 ženska, ljubica moja, ali veš, kaj
 se so pravi? To je - nos človek,
 novo življenje!"

Skrb je napravila lenko gubo na
 njenem čelu.

"Zakaj take besede?"

Šel je preko izbe, postal je pred
 ženo, zamaknil je in se je urno
 skrenil.

"Res so nepotrebne! Kakor da bi
 pisal komentar o pesmi, ki se je iz
 gubila ... čemu zdaj komentar? Tako
 sva šla, da bi se zaklenila, da bi
 v miru umirala - kdo bi se zdaj
 cmeril?"

V šla je gledal, vzpel je klobuk in

palico ^{Ler} je stopil proti durim.

„Kam? Kaj ne boš kosil?“

„Ne bom kosil... južina je bila preobilna... se ves sem pijan od nje!“

Prej durmi se je vrnil, pobojal je obroka, nasmehnul se je ženi in ji šel.

Nitkamor niso bili namerjeni koraki; ampak ko je pobojal obroka in ko se je nasmehnul ženi, je čutil v srcu, kam. Iz velike bolesti je poževala sladkost, je tiho poklicala poželenje po ljubezni.

Ne misli ni upraval, ne očeca, ne koraka. Po strmem klancu v hrib, tako zasopljen, koprnci, kakor k lju“ bici...

Nitjer ni take jeseni, ^{polne} velikih čudežev, ~~polne~~, kakor jo razpenja nebo nad ljubljanskim poljem. Če beže oblaki - ne vidi sko oblakov; če se tiho smečkajo planine v parkem solncu, molče doline, visoke - ne vidi sko planin; ne vidi pokošanih seno, žeti, ne požetih ujev, ne zelene olave, tudi ne samostanih gruč rume, ničega drevoja in ne hiš ob cesti, k.

bele pozdravljajo iz daljave. Zakaj
vse je ena sama pesem, iz nekončnosti
bučica, prok lisovirih strun in —
liha; zamajal bi človek, razprostil
roke* ~~... zamajalo bi vse in zamajalo...~~

Grinar je stal na križu; od
lepe in svetlobe se mu je meglilo
pred očmi. Kaj je tam? Kaj se
vrti od izhoda in od zahoda, buči
od neba* poje iz zemlje — ali je
preteklost, ali je prihodnost? Ali
je večnost?

Kraj, ves svetel, se je pred
neurednimi ljudmi od ognih
v berastko kaljo; pa je stopil
na križ, v travo je zdrtknila kalja
in zablščal se je v veličanstvu...
Tako je padel od srca umetnikovega
delavni dan.

Kje^{ti} se skrbi, kje ponizuje? in
~~kje rodoljubi?~~ vse je utonilo
v luči... Črna jaba se je vzdignila
prot. nebu in solnce jo je popilo.

Omanjen, brez razločnih misli — ker
je bil v listem hipu sam kakor sel
vesoljne misli: drevo na poljani,

oblak na nebu - je hitel Grivar v do-
lino, da bi od blizu objel lepoto,
da bi nji vse njene skrite sladkosti.
Kakor jih je videl mogočno razgaljene.

V dolgem ovinku se je ognil
mesta; brez premišljenja - tako je
srce naplihem ukazalo. Videl je na
polje že o mraku; rdele so planine,
nebo^h je bilo nad senčnim poljem
še svetlejše; pesem lepote, prej
v solncu pojosa, je bila tišja,
mekka. Tiho, mehko je bilo Grivarju
pri srcu. Kakor je človeku, ki
vzklikne, sam ne ve kaj: "Vse bo
kdaj drugače... v tem trenutku se je
vse ~~iz~~premenilo!" In ne bi mogel
odgovoriti, kaj je tisto "vse" in čemu
se je ~~iz~~premenilo.

Šorilo se mu je blago in sladko,
da^{se} je sklonil ob polji, ker ~~to~~ po-
bojal z dlanjo^h nizko mehko brevo.
Čudno ga je ~~iz~~preletelo, kakor da je
bil pobojal vso domovino, raj,
ložil ji svojo srčno ljubezen. In
kakor da se mu je v tistem trenutku
materinsko nametnila: "Tudi ti
pozdravljen, popotnik!"

Hladen veser je bil, ko se je urcial. Tako ves čist je bil in miren, kakor da bi se urcial nedolžen in blago, slovoljen od obhajila. J Dolgimi koraki, ves lahki in hči bruden, je hitel proti mestu.

„Taj to je novo življenje! Kod sem ga iskal v svoji nespomesti — kaj pa me je samo popravilo, vzdignilo me v narocije!“

Ta razplajati ni mogel ob listi vri, odkod ga je bilo popravilo novo življenje. Tu tudi mu ni bilo do razlaganja. Oprl se je vesih, kakor da je stala tam daleč gadij mati na pragu, pozdravljala ga se z lju, bečimi očmi, blagoslovljala ga z belo roko*...

Razgred, vesel, željan prijateljstva in ljubezni, poln lepih besed, kipečih iz nerazločinih, svetlih misli, se je turnil Grivnar v mesto. Človeku, ki bi ga najprej srečal, bi stisnil roko in bi mu rekel nekaj ljubeza, karkoli. Hvaležen je bil vsem — Bog nedo čemu; tudi sam ni premišljeval.

Im čutil je, kakor da bi moral stopiti
prednje, ^{jih} prositi njih oprostjenja - zato
ker je bilo doliko nezastojene
sladkosti v njegovem srcu.

Šlo je po ulicah, da bi ~~ugla~~
srečal žnanca izpa davnih let, da bi
ugledal človeka iz "suega življenja".
Ulice so bile že vse mračne, svetilke
še niso gorele. Zivariju so se zdeli
vsi obrabi čudno tuji, celo njih
jezik je komaj razumel. Kakor da
se je bilo vse mesto izselilo v Ame-
riko in da so prišli v prazne
domove čisto drugi ljudje iz daljnih
daljnih krajev. Samo imenitniki
da so še ostali - kakor mršvi
spomeniki mršvih časov; sam stoji
slovesno, govore z vplivim glasom
svoje molitvice in se ne ganejo. ||1. mlk

X Nameril se je v Krčmo; ampak
predno ^{je} prestopil prag, mu je
legla na ramo težka roka.

"Verous, idealist!"

Čolez njega je stal visok, postaven,
dobro rejen človek; veselozdravje
^{mu} ~~je~~ ^{žehelo} ~~prešlo~~ iz obraba, ampak obrab

sem je bil zelo dolg, kakor pretegnjen
in posvaljen; na glavi je imel
~~hla~~ ~~hla~~ širok, nečimerno pomol
škan klobuk, in nosil ga je po
strani.

"Servus, idealist, iz Daljnih
krajev prikajajoci, po domovini
koprucci!"

Grinar se je veselo pesmejal;
bilo mu je, kakor da si je ^{bil} želel
natančno tega človeka, ki ga prej
nikoli ni maral.

"Kaj ti si?"

"Jaz sam: Bogumil Majer!
Večni mladenci!... Kam pa siliš?
Drugačne brloge imamo dan danesji!
Z menoj, kuje, puščavnik!"

Prizel ga je pod papruko, romla
sta po ulicah ter sta krenila v eno
izmed listih koč, ki so v Ljubljani
ustanovljene za upokojene uradnike,
zakotne politike, literate in druge
dostojne pijance.

Bogumil Majer je posadil
Grinarja v kot in mu je potočil
rsko skoli vrata.

"Sam Bog ti je kazal pot, da

si mi prisel naprosi! Lincovi Pele -
ne, je pred sedmom dni smo brali,
da prisled. Pa si mislim: Kod uraga
kodi, da ga mi na izpregled? ...

Micka, liter jeruzalema! ... In glej,
nenadoma, kar na cesti ... ampak ved
kaj, postaral si se!"

"Gohezdalo, kakor je bilo!" je
~~smehljaje~~ pomislil Grinar. "Ampak ^{pa}
naj gohezdi; zmerom je bil, kakor
... dnevnik svoje dobe in svojega
kraja!"

"Kako pa žena? Kako bi pač! ... O,
tisti časi so bili navseparadnje
vendarle imenitni! Neumnost je bila
seveda, sama neumnost od začetka
do konca ... idealna popa kakorekoc -
skani spomeniki smo bili: levo
nego naprej, pest ob bok ... Minilo
je, nič se ne zmerjam ... in tudi ne sebe!"

Grinar se je prestrašil; piti je
mislil, pa je postavil kozarec
na mizo.

"Kako neumnost? Kako - popa?"

"Bezuml Majer mu je pastrel
v okraj, nato pa se je zamejtal

naglas in od srca.

"Mislil bi, da si pijan; ampak ti nisi nikoli posebno pijan ... Kaj torej... kaj torej ni bila neumnost? Ne poza? In vse resnobno? Gumenje na nebu in ne za kulicami? O!"

Smejal se je, da so se mu oči gasolpile. Naposled je zamahnil z roko in je izpregovoril s priciljano resnim glasom, kakor človek, ki se boji, da bi po nepotrebnem ne žalil nesrametne blage duše.

"To se pravi, če reč premislimo... Sakrat res ni bilo poze. Poskušeno smo misliti, saj je tudi Paulika posebno mislil v svoji neumnosti, pa je vendarle nosil dušo na grbi, ko mu ni bilo treba. Kakor je pač in od katere strani pogledaš stvar: če si brezen, se smeješ, če si pijan, se jokat. Danes je lep spomin, svetel kakor sama glorijsa ... jubri pa boš zardel ter pljunil. Poglavidno je le to, da preteklost sedane preteklost in da smo ^{le} y lune preseliti na zemljo ... in celo v Ljubljano!"

Grivarju je bilo citno pri srcu; podelo se mu je, da je majhen in strojji poleg človeka, ^{kateremu} ~~ki~~ se mu je nekoc pomilovaje smehljal. Nepranmo mu je pogledal v veselo, pasolzele oči.

"Kako pa ti - ali ti je lep spomin, ali gardevas^o ter pljun^o?"

"Nič! Čemu bi se spominjal in čemu bi pljunval? Ti si bil takrat cigari in jaz sem bil tudi; ti si bil umetnik, jaz pa sem se navduševal za umetnost in za druge reči. ~~Pa~~ ^{Pa} dej se ^{ne} navdušujem, ~~se~~ ^{sem} več ^v ^{bi} ^{je} ^{em} ^{ur} ⁱⁿ ^{um} ^{et} ⁿⁱ ^{ki} ^{sm} ^{er} ^{ka} ^v ^{ce} ^m ^{ma} ^{te} ^m ^{at} ⁱ ^k ^o, ^{ti} ^{ve} ^č ⁿⁱ ^{si} ^u ^m ^e ^t ⁿ ⁱ ^k, ^{se} ^{ve} ^č ^{bo} ^š ^č ^u ^b ⁱ ^j ^a ^l ^u ^m ^r ^k ^a ^v ^e ^m ^r ⁱ ^s ^a ⁿ ^j ^e; ^o ^b ^a ^d ⁿ ^a ^p ^a ^s ^v ^a ^s ^o ^l ^m ^a ⁿ ^d ^r ^a. Tako sva prišla po različnih potih do enega cilja in - pijva!"

"Kaj res, kaj res ni nič grenkobe v njegovem srcu?" je strahoma po-mislil Grivar.

"Misliš torej... kakor klada da bi pivel človek? Da bi se nikamor ne gnil, kamor ga ^(piveljenje) ^{po} ^{na} ^{kl} ^j ^u ⁿ ^c ⁱ ⁿ ^j ^a ^{ne} ^s ^u ⁿ ^e?"

"Kam?" se je začudil Majer. "Kam da bi se ganil? Se verjemi: Povlečenje je več, kam sune klado; kakor stori, je najbolje - in morec, kdor se sam prevah; kaj ne prevah se nikamor drugam, nego v globel, da sam strotni in zgrnje ... Šoj: kam pa si se di ganil, kam pa se misliš ganiti?"

"Ni res!" je vprožil Grivar. "Se res ni, da misliš, kakor si govoril! Šoj! Tako gastrupljen ni v domovini: prak, da bi napravil klado iz človeka! Ko sem ~~se~~ ^{ngte} uletel, je bila sama lepota v mojem arcu - ne boš je zasenočil! Tako si grede pari besede z jezika, kakor raspani starki molkove jagode izpod prstov. Kdo bi poeludal!"

"Pa nikar! Pa nikar!" se je smejal Majer. "Pa vstaknimo v gumbnico rofo mogoto!"

Okrenil se je ves glasau in je pozdravljaj z dolgo roko.

"Servus, umestnija! Teci, da si pokazem idealista!"

V izbo je bil stopil mlad, slok človek; njegov obraz je bil lep, ves

ženki; skoraj prenežna je bila polt
 njegovih lic in ipraj njegovih rdečih,
 polnih ustn je bil prenehkoben;
 oči, sihe in sive, so gledale motno
 kakor stopi pajčolan izpa noči ostalih
 sanj. Pomislil bi človek: "Kdo je
 pa sem pajčolanom? Ali je umetnik,
 ki leži na hrbtnu, ~~ga~~ strmi v strop
 in sanja - ali pa je prijatelj, ki stopi
 z nožem za hrbtnu prijatelja?"

Ko je stopil k mizi, ga je zgrabil
 Majer z obema rokama za rame.

"Gospodična, glej: Grinar - tisti
 Grinar iz generacije, ki je bila... To
~~se pravi: umetnost je večna, kaj bi~~
~~z generacijam! ... Le to Pomisli - ostal~~
 je idealist! ~~##~~ Disko pogled, Lavrin,
 če nisi še videl take sorte idealista
 kakor jih je mrgolelo nekod po naših
 krajih!"

Lavrin se je obresel njegovega
 objema in je narahlo zardel.

"Pozdravljen, Grinar!"

"Pozdravljen, Lavrin!" je uzklital
 Grinar in mu je poudil roko
 preko mize. "Je ko sem se ^{vitel} prvokrat,

~~videl~~, sem se imel rad in sem se spoznal. Tudi ti si naše sorte!"

Božumil Majer se je zagrohotal.

"Taj? Razbojnik je! Klade imajo rajše oči: ne vidijo daleč, ampak vidijo blizu; pač so pač klade!... Glej, kako je parbel - nadikem pa si misli: Tudi sebe bom še uščeni, ki preveč ~~ni~~ vidis in preveč govoris!"

Laurin je nekoliko šeneil z očmi in se je prijeto nasmejal.

"Gobezdalo!... Vseel sem, Grivar, da si prisel, in veliko nas je, ki bodo veseli, kajaj pristo" je tukaj... Tako je človek obsojen, da svoj živ dan sedi na papečku, gleda v črni strop in puši pipo... ampak kadar je odrošen, se mu soži po papečku!"

Ocupel se je oprl nanj Božumil Majer in je bil ves resen.

"Bož vedi, kakšno kurobijo kavis?... Glej, Grivar, jaz sem namreč res gobezdalo - ~~#####~~ komu škodi? Bož se tistik, ki hranijo v sebi kar imajo... ^{možice} ~~pač~~ namizavajo s božagovny, ~~in posebno se tisto,~~ ki ga ~~ne~~ nimajo!"

Lavrin je kakor mnogrede z lepim
in mirnim obrazom pogledal naraj;
Majer pa se ni ganil, sunkoma je
govoril, kakor da bi trosil besede,
droben greh po mihi in po sleh.

„Kar so bila nekoi dejanja, so le
besede ~~pa~~ dej!... Tudi kakrat niso bila
dejanja, clovek pa vsaj sem ni vedel
da so bile le besede! In zato - vrag
me vzemi - so bila dejanja! Nekateri
so celo brpeli, resnici spopnavalci
in mucenci... celo umirali so. Vse
brez koristi - ~~se~~ se brpljenje je
bilo le dim. Ce se ^{namre} ~~pa~~ dej skreneu
~~namre~~ in pogledam v dolino, se
mi zdi tako... morda se poglobel;
ker sem gledal te stvari prevec
od blizu. Pa neje nekoi, ~~ne~~ cej
sto led ali kaj, se morda izkaže
korist, ki je nam se skrita... Vocoj
pa ne vidim prav nicecar, nikar
ne pameri, nego par ljudi, ki so se
pobili za prazen nic in ki ~~pa~~ dej
ulozidel leze trudni na sleh... Le
to je: pri tej prvi naj me spame
vrag, ce bi enema izmed tistih rajsi

ne stisnil rokeⁿ, nego sebi, Laurin,
kanalja, ki delas^o pozjo in nes^o, da jo
delas^o!"

Privar se je čudil tej plohi: besed
in ni mogel razločiti, če gares kaj
pomenijo, ali če so pač le ploha.

"Poza-si rekel, mislil pa si: mladost.
Nocoj, ko sem se na polju pogovarjal
z domovino, sem spoznal, da vse, kar
smo sanjali in srpeli, ni bilo drugega
nego: mladost. Pa kaj, če je bila
smesna, pa kaj, če prepkoristna?
Popita je bila do dna — če sladka ali
grenka! Nespanesno in otročje je bilo,
da smo pozabili umetnost na previsoki
strop; ampak si volasa, kačljajoca
mladost, ki ne presirava! Danes vem,
da sem suženj suženjev, in gorje mi,
da vem! Tudi vem, če kakšen prag
sem radovoljno stopil: da bom,
po Kettejevo, na dobitke kegljal
ter praven, če pojde, po Presernovo
rumenjake Koval in bokale pragnil.
Glej, in vendar sem globoko občutil
nocoj, da bi za ureče plataⁿ ne dal
kisle nespanesne mladosti; glej,
in se to sem občutil, da si bom

iz njenega bogustava resil usaj par srebrnikov za hude čase!

Bognuil Majer je napravil napol kisel, napol kudu^{mu}naen obraz.

"Skrbno spravi srebrnike, skrbno jih brani; časi so taki in kraj je tak, da jih lahko izgubiš ob belnem dnevu sredi ceste! Jaz nisem nič hranil, zato nisem ničesar izgubil. Ti bodi kegljal, praviš; jaz kegljam tudi, poleg^{na} imam še visje cilje in potrebe..."

"Kaj?" se je začudil Grivar; tudi Lavrin je pogledal in se je nasmehnil.

"I politiko se pečam, zato ker mi je deveta dežela; in kritike pišem, študije o naši kulturi... o vsej kulturi, od začetka do konca... zato ker se nikoli nisem ukvarjal z ujo. Jandujic sem napisal feljton o Velasquezu, prav sedem feljtonov... pa se nikoli nisem videl podob nje govih in ne sanja se mi, kakšne so. Počemu? Če bi jih videl, bi najbrž ne mogel napisati feljtona..."

"Korci kriješ!" je vzkliknil Grivar. Lavrin pa se je prijazno nasmehnil.

"Kako pa s politiko?"

"Kakor ti z umetnostjo! Jamedno kamijolo nosiš in pisanu bravado, dekleta zapeljivješ in luno nadlegujješ, pa si prav koliko umetnik kakor moj škorenj! Jaz ne glodam spominov, po tebi se rajši ravnam, kavaljerja, ki nikoli ne boš krvi prelival za jeditčne teorije, temveč boš ob polnem loncu volje^{tt} predakal nad dekletkom, ki si ga ~~za~~ osleparil. Poprnam metodo! Kakšen siromak bi ti bil, da si res, kar kažeš! Nočaj da večer bi bil konec tvoje glorijske in še res bi se ne obljajal več!... Ampak to je: listi, ki pride na maskarado v zakrpani berastki suknji, je graščak in priklanjajo se mu do pasu - čemu bi se bil drugače nasemil? Bodi res kaj pridea... karkoli... duri bodo zakleparali pred teboj in pod mostom boš spal... Kaj pa se je z Vidričem zgodilo? Tak kutec je bil, da ~~se~~^{niti} karokirali nismo z njim in še Jandanačunji mu ~~ne~~ pride iz ust rajši cekin nego pametna beseda... pa se je povzdignil v nadoblačne visave in dela narodno politiko... Kako je ukrenil? Troje

stvari je napravil: priženil je kiso, navadil se je biti s peto^o ob klak in brado si je dal rasti... Butec, smo mislili, da je bil, pa je bil učerjak! Ti, Grinar, se odredi spominov, pa pečijo^o pust: srebrnike in stari kaksor mi: na maškarado!"

"Po svoje bom storil!" se je smehljaj Grinar. "Čino gledaš, belo misliš; Mefisto bi rad bil, pa si otrok... Tako je torej treba verjeti, da se klakijo po domovini le še sami kivaneci, navsemljene malopriste, prazni sodovi! In da je natusegandnje res - kaj bi ne bilo nič lepote in umetnosti v tem pretvorjenju?"

"Vprašaj Lavrina, kamijelo vprašaj!" je z replekim glasom odgovoril Majer. Njegov obraz se je bil nenadoma ^{ves}premenil; pust je bil in še daljši nego prej. Ojrl se je proti durim, nato je kocič in pil. Lavrin je urno vstal izpe mize in smehljaj; napol sladak, napol gojperu, mu je sinil preko lic - tako živo in hipno, da ga je Grinar kamaj opazil. ^{Mlada}Hensta je stopila v izbo; postala

je na pragu in se je oprla po izbiri
 z napol zabianjenimi, mežikajočimi
 očmi, kakor da so jo zastelele od
 gostega dima. Njena lica so bila
 polna, mehke in prijetne so bile
 poteze, toda polt je bila rjavkasta,
 vodena, kakor po prečuti noči.

Oblečena je bila malomarno in se
 čisto polekno, da si je bil že hlad
 zunaj; tanka svetla bluzga je bila
 pod uradom globoko izprejana in
 tudi roke so bile ~~skoro~~ do komolcev
 gole; na kustravi prijuri je imela
 zelo širok, od solnca spaljen slam
 nit z ogromno rdečo pentljo.

Ja njo se je prikazal dolg, suhljad
 človek z paspanim, neobritim
 obrazom in moknimi očmi brez
 veje na trepalnicah in brez obrvi.

Lavin je stopil k njej in jo
 je pozdravil zelo prijazno. Bogumil
 Majer pa se je nenadoma in ~~čisto~~
 ves jezen skrenil k dolgemu, ga
 spanemu človeku in mu je kričal
 v obraz.

"Kaj pa se stacis tod, motovilasta
 senca? Ali res nimaš boljšega

opravila, kakor da denljies^o v listo
penuljo - fej!"

Vstal je, udaril je z nožem na
kozarec, da se je prevrnil, in je
klical natakarico; očitno je bil
pijan.

"Ja, pojdem, Grivar - vstani, če
misliš! To je namreč... Felicidas!"

"Kdo?" se je začudil Grivar.

"Felicidas! Cigarete Kadi in
pogrkava!... Ali ne pojdes?"

Grivar je bil len, vino mu
je bilo seglo v glavo in ni se
mu hotelo v hladni večer. Laurin
je bil spet sedel, lice je naslonil
ob steno in se je smejal; tudi
njegove oči so bile že motne.

"Čemu pa si se razljutil, Bogomil
Majer, čemu si se razljutil?"

Majer je stopil proti pragu,
sam pa se je skrenil.

"Ti, Grivar, kar se tiče tistih
srebrnikov... je bila prav lepa beseda...
ampak varno jih spravi!"

Jaloputnil je duri in je šel.

III.

Na Laurinovih ustnicah je bil čuden nasmehek, s katerim rožganju podoben; narahlo se je poklonil.

"To je Grivar, tisti unesnik, ki se je povrnil v naročje domovine nam vsem na veselje in blagoz... In do je Felicitas... druga nič; če je še kaj, boš^{##} je spoznal^{###}!"

Tudi dolgi človek se je updignil, gledal pa je paspano, kakor popej. "Nanj sem popabil, kakor veselj!" se je veselo smejal Laurin. "To je... vrag vedi, kaj je ... senca, polnočen duh... piše pa se Mikš... Peter Mikš... ne gasmekuj^{##} ga, se ne izplača!"

Peter Mikš je izpregovoril prvi krat in na čudenje Grivarjevo s silno globokim, skoro bobnečim glasom; na glasu in na govorici se mu je poznalo, da je Korošec. "Res je, da se ne izplača!" je

rekel, nado pa je dolgo molial.

Grinarju je bilo sitno, skoro
zopras, ko je ugledal ~~jezuita~~ ^{Felicitas}. Spomnil
se je na jakobne dunajske bequice
in na tiste kričice opravljene,
iprše, starikave ženske, ki so kričale
s kresčičim, eskotnim glasom, pile
v dolgih požirkih kisel pivo in
kadile cigarete ne iz poželenja, temveč
nekako valed stanovske dolžnosti.

Vselej, kadar se je opiral na svojo
mladost, kakor na daljše sanje, so
se prikazale tiste ženske - pijane
prostne seme so pozdravljale pomlad
in so se ji rogale.

"Kakšno ime - Felicitas! Kakor
Flora, Amanda in Korinda na polnočni
cesti! Se pa bi v Ljubljani tako
ne krsbil!... Gledj, resnično je ipraf,
nila koparec na en sam dušek, in
resnično si je papalila cigareto!"

Kakor da mu je bilo mahomen
sinilo vino v glavo, je bil Laurin
ves vesel in glasan, takoj ko je Majer
založutnil duri za seboj; celo njegova
bela mehkovna lica so narahlo gardela.
Okrenil se je k Grinarju in je

govoril vse glasnejše in živahnjejše nego prej.

"Kar si pravil o mladosti, je bilo vse resnično, od prve do zadnje besede! Ampak največpovratne je bilo tudi resnično, kar je pravil Bogumil Majer o maščkaradi... Kdo razloči resnico od pretvare, kdo spozna, kje kri in misel, kje suknja in beseda? Na sebi ne moreš, kako bi na soseda?..."

Grivar je bil ves osupel; besede so bile resnobne in brde, kakor da bi govoril izkušeni starec, ki gleda s brudomirnim očesom v dolino glas pa je bil mehak in otroški. Neprizetno je bilo Grivarju: kdo je pa tem pajčolanom? Ali je otrok, ki sanja v zvezde, ali je starec, ki je prebradil že vse luže?

"Pa kdo bi se ukvarjal s to maščkarado? Poglavitno je - mladost! Kaj poglavitno - edino je, vse je!" - Čisto razporel se je Lavin, ~~na~~ sklonil se je bližje do Grivarja. - "Ampak Majer ni mislil na mladost, temveč na

Bablono! Tako je treba, da opravimo
 svojo mladost, kakor ste jo vi opravili:
 da mislimo naše misli, krpimo naše
 kopljenje ter naposled - kaj? - ter se
 naposled pošolmaštrimo! In če na
 to sorto ne storimo, smo grešniki
 in naseumljenci! ... Kako kmalu se človek
 pošolmaštri! Komej je glezel iz jajca
 mladosti, lupina se ga še drži, pa bi
 že sdrsal glavo nad kistimi, ki so
 še v jajcu ... Glej, srle Miko, ki je
 mlajši od tebe, je užival svojo mla-
 dost s Tomanom in Jarnikom; in
 jo še uživa, kakor je neroden in
 len. O patiranem narodu peje, o ^{svetnem} ~~svetnem~~
 Korotanu, o bedri Tetri, o slovaški
 Adrijji; nikar da bi žensko ljubil,
 če je Urška ali Emmy, prepeva
 v meščini o čednosti slovenske
 deklice in bolj od vseh posestov kulturnih
 in socialnih ga panima napis na
 poštnem pečatu ... Pa misliš, da je
 da mladost manj lepa nego moja
 in tvoja? Blagor stroku, ki mu
 je vinar cekin!"

"Krasno! Resnično!" je uplilitila
 Felicitas.

"Kaj je krásno in resnično?" se je glavoobjel sprl Lavin. "Kdo pa ti je rekel, da ~~ne~~ ne lažem?"

Spet se je prikopal na njegovih ustnicah neprijeten nasmeš, ko je pogledal Grivarju v oči.

"Tudi ta ženka je iste sorte, ki misli, da je največje zaslužbenje v soljah in ~~in~~ vzdihovanju. Repisana je iz nemških romanov, le malo preoblekla se je."

Grivar je pogledal preko mize in v megli in dimu pred seboj je videl kakor v daljavi polne, mehke ustnice, nekoliko nepete, kakor na jek.

"Jaz pa ne vzdihujem rad!" se je smejal Lavin. "Drugče sem si uredil svojo mladost!"

Grivar je stresel z glavo.

"Kako uredil? Kaj se to pravi - uredil? Mladost je barka, ki se nese kamorkoli ... kako boš vedrom ukaroval in valovom?"

"Jaz sem zgrabil za krmilo ... Bog vedi, medvečasih nalašč sunem med uršince, nalašč v vihar ... lahko

je, da se naltasč ognem bregu - če bi
ne bilo samovolje, kje mladost?"

"Kriste - korej ves, da si mlad?"
Laurin se je samo nasmehnul.

"Kisi mlad!" je vzkliknil Grivar.

"Kaj bi se rovala za besedo? - Mladost
je ušivanje. Ti si jo nevedno ušival
v spletnju, jaz jo pvedno ušivam
v veselju; to je ves razloček. Ker vem,
da živim, morda ne bo veliko lepih
spominov, tudi ne tako sentimentalnih,
zato je rečnica veliko slajša... Kaj
umetnik - kljub kamizoli in kravati!
Kaj umetnost - navdušenost - ozev -
donkikotski boj! Sukanja, ki skobni
in odpade - ostane pa puznjosč
filistejec, ki gleda v sebetimi očmi
narezaj... Zato je treba gledati, dokler
je čas, da je suknja brdno papeta
in da si priredi človek nekoliko
masti pod njo za lačni večer:
zavedno je treba živeti in zavedno
ušivati... To je mladost: kakor po
nestkončnem urtu vodi človek; če se
mu pakoče, se skloni, da ubiga cvetico -
prelo rožo ali pohleven poprek; če se

mu pakoče, se ~~vspre~~ vspre, da odtrga jabolko —
 ser ga poje ali pa ^{žalnic} ga ~~vrže~~ vrže preko plota;
 in kadar se mu naposled pakoče,
 leže v senco ser zadremlje in nič ne
 izpresuje, čigar je vrd..."

Temno in nezaprno ga je pogledal
 Grivar.

"To ni mladost, to je ... podlost!"

"Kakor je, kakor je!" se je smehljal
 Laurin. "Kaj bi v besedah! Če je ja"
 bolko rumeno, ali če je rdeče, samo
 da je sladko!"

Grivar je gledal megleno, sobakov
 dim ga je skelet v oči in močno vino
 ga je bilo omamilo. Nekaj dnjeza,
 popernega, kakor je napol gnileza se je
 izplilo iz besed Laurinovih v njegovo
 srce. Opel se je na Felicite, kakor da
 bi na njenem obrepu bil zapisan
 pomen in smoter tistih besed, pa je
 začuden opazil, kako je bil njen ~~obraz~~
 polni, od vina narahlo gardel. obraz
 nenadoma ves plah in ozek, kakor
 ptici; strmela je v Laurina z nemirnim,
 boječim pogledom.

Laurin je vstal in je poudil

Grivarju roko!

"Nocoj si kakor romar, ki je prišel od božje poti in je njegovo srce še vse polno svetih peemij in velikih čudežev. Dal mi je, če sem ~~prošal~~ kaj ^{prošal} tujega ~~prevedal~~ ... ~~in~~ in da nisem obri-
sal čevljev, predno sem stopil v ta
kram ... Boljše se bova videla, kadar
bo solnce ..."

Ogrnil si je sukunjo, nato pa se je okrenil k Felicitas.

"Kar se tiče ~~te~~ ^{te} penke ... saj mi Felicitas, semveč Uliška je!"

"Čemu to - kam ta beseda?" je planil Grivar, kakor da je bil izpregovoril Laurin nekaj nadpse nesporodobnega in podlega.

* Laurin je vel, gospani Peter Mikš pa se je naslonil ~~z~~ s komolci ob mizo in kakor ~~je~~ je gledal kremežjavo in lens, je bilo očividno, da se je odjahnil.

"Tako pride, pove svojo stvar do konca in kadar premišljuje človek, da bi mu po pravici odgovoril ... ga ni več. Ali se to spodobi? ... Zmlerom je bil tak ... nalašč je tak ... Pa sam,

pomislite, jo je bil krstil za Felicidag,
 dasi do ime nikomur ni pogodi,
 že gado ne, ker ni slovensko... Jaz
 sem rekel, da naj bi jo klicali Svito"
 slavo, pa se je tako smejal, da me
 je bilo sram... Jucerom je bil tak,
 nalasčak... ampak mlad je še, napol
 otrok - in rad ga imam, kakor je..."

Tudi Grivar se je bil odšaknil;
 makoma mu je bilo čudno lahko pri
 srcu - kakor da je po neprizadetnih
 sanjah odprl oči ter ugledal sonce.
 V veselju obravnan se je spet na
 Dobavca, na dolgega Mikša in na plato
 Felicidag; govoril je tako hitro
 in sunkoma, da se mu je jezik ople-
 sal; hudo² je želel, da bi povedal
 nekaj zelo prijetnega in lepega - da
 bi z eno samo besedo pregnal vse
 slabo, kar se je bilo kakor težak
 dute po drohnoti izlilo v izbo in
 v potrdla srca.

"Koga bi želite take besede? Raz"
 puklé se kakor sobakov dim, le okno
 je dreba odpreti! Če je v srcu resnica
 mladost, slaba, ki ne šteje in ne
 sekla in ki se ni uveljavila... pa če je

Sudi je vse zatonilo in je ostal en
sam srebrnik - kje je beseda, ^{ki} bi
se je strašil, kje je roka tako močna,
da bi mi jemala, kar je na nekouaj
moje? ... Verel sem, da sem vajin nasel...
gdi se mi, da smo si sorodni, če ne
drugace, vsaj v bridkosti ... tako je:
v bridkosti in v vzaljenem krepenju!

Felicitas ... verjemi, da me je zbolelo,
ko sem se ugledal; in sem rekel: Glej,
sestre ti je po rodu in duhu! In
Sudi takrat sem bil žalosten, ko si
bila tako plaha ... čemu si bila plaha,
kdo se je strašil? Pijva bratovščina,
Felicitas ... in Sudi s teboj, Peter
Mikš! ... Nič mu ne zameri, če ti je
očital tisto zakasnelo satoritsko
mladost! Narobe, pomiluj ga rajši,
zakaj nikoli ne bo občutil siromak
tiste sladkosti, kakor je bila nam
dodeljena! Sanjati visoko, pa še v lps.
ljenju sanjati - to je naš slatki delež...
in kadar se homo nekč spirali naprej,
ne bo naše srce prapno in ne bo naš
strah!"

s solzami zastrle
Oči so se mu bile ~~več~~ ~~par~~ ~~solzile~~ in
roka se mu je tresla, ko je vzdignil

Kozarec.

"Narodu!" je vzkliknil Peter Miko.

"Mladost!" je vzkliknil Grivar.

"Ljubezni!" je vzkliknila Felicitas.

"Ljubezni!" je ponovil Grivar in ji je stisnil roko ter jo držal v svoji, ne da bi vedel čemu in ne da bi jo čutil.

"Mladost je kelih, ljubezni je bla," goslovljeno vino v njem! Bregmadepna, neostranjena ljubezni, ki je sama sebi njišek in plavilo... Kaj je pač bilo krepeneje v naših srcih, in kaj je še nocoj in bo za ymcrum? Tako bogata je ljubezni, tako prepolna, da bolešno in nemirno išče struge, kamor bi se izplila. Jahuale neče, ne odgovora — odprtih rok išče, da bi jih oblagodarila, odprtih src, da bi jih napolnila s svetlobo... To je vse krepeneje, to je mladost!"

z močnimi očmi, s polgodrbitimi ustnicami je strmela nanj Felicitas. Kakor čudenje je bilo ~~na~~ ^v tistih očeh in v tistem tihem smehljanju; in kakor otroško, radovedno poželenje.

"Nikoli se nisem stisnala takih besed... nikoli se o ljubezni..."

"Nikoli še, Felicitas, ne rečnica!"

je vzklitnil Grivar, ves omamljen od vina, od svojih besed in od ubrujenosti. Straz mu je gorel, pogled je komaj še razločeval obraje in oblike.

"Nisi se občutila siske ljubezni, ki se uživa sama, kadar daruje od svoje preobilice! Zasmehovali so te, polne roke^{ti} si jim ponujala, pa so pljunali nanje... Tudi jaz sem izkusal, o!... Takoj ko si pristala, ko sem slisal ~~svoj glas~~ svoj glas in ko se je z besedo skrunil tisti ^{rodolasi} starac, Bog mu ne zamere... Takoj sem se spopnal pa sem videl, da si občutila naše srpljenje... Občutil sem ga, o!... In tudi ^{si} izkusal, siromak, ki se je tisti potepuh, Bog mu ne zamere, imenoval rodoljubno slovo!... Ampak nič ne žalujmo, vseč limo se in vriskejmo, pakaj sladka je bridkost prepolnega srca!"

"Nisem se občutila siske ljubezni!" je rekla Felicitas s solzavim, že skoro pijanim glasom; Grivar jo je držal za obedve roke, sklanjal se je k njej in ni več vedel ne, kaj je govoril,

ne kaj je stisal.

"Nic žalostnih besed, nic žalostnih besed, Felicitas! Jay sem ~~je~~ od tvoji strani - okleni se me! Moje srce v tvoje, tvoje v moje, tako da bo ena sama bridkost, pa eno samo veselje... dovolj, sva gnajila s solzami, ~~je~~ pa naj rože cveto!"

"Okleni se ga!" je rekel Mikš s tako globokim, čudno kropečim glasom, da se je Grivar, kakor je bil pijan, osupel ozrl nanj; videl je stlonjeno kuštrano glavo in dvojje zakrvavelih oči. Mikš se ni ganil, strmel je na mizo in je govoril dalje; Grivar ni ~~nič~~ razumel besede več, stiskal je голе roke, poljubljal goli vrat in zdelo se mu je, da plava s stolom, z mizo, s krčmo in s Feli, čisto nekam daleč, v sladkolenih, pijanih sanjah.

"Okleni se ga! Treden je ... tudi ti si vredna! Obardva iz brpljenja ... iz jarka globokega ... na suknji se se blato drži, tudi na skorji se drži ... ampak na dnu je srce čisto, kakor prvi dan ... strok se smeje, brez greha so njegove

oči... ubogi otrok! Preko močvirja
 je šel, kakor Tamino skozi trojni
 ogenj, in je čist ostal... Lirala brez
 varuha, oskrunjena, na cesto pognana
 v noč in veter... raduj se, vesel
 svatuj... na mojo edvego in moj blago
 slovo!"

S septim jezikom, zmerom bolj
 tiho in nerazumljivo je govoril Mikša,
 onadva ga nista poslušala. Monela
 sta drug ob drugem, repetala sta, pa
 tudi svojih besed, komaj napol iz
 govorjenih, nista razumela. Ni bilo
 potreba; selo* je samo govorilo selesu...

Privarju nikoli ni bilo čisto
 jasno, kaj se je dogodilo tisti večer.
 Iz luči, dima in smradu* so stopili
 lna ulico - nenadoma je bilo vse
 temno, tiho, tuje; stli so in bilo
 jih je strah, Bog vedi česa, srce se je
 stisnilo, Bog vedi čemu. Privar je
 objemal Felicitas* okoli pasu*,
 z levico ji je stiskal desnico.

"Kam gadij, Felicitas?" je vprašal.
 "Kam?" je vprašala Felicitas.

Privar se je ozrl - dolgega Mikša
 ni bilo več; ubovil je bil nenadoma

in tiho, kakor senca v senca.

"Ne hodi od mene nocej!" je prosil
Grivar. "Nocej, ko sem te našel ter
spoznal... Kje je tvoj dom?"

"Ni doma... ni ga bilo nikoli!" je
odgovarila Felicita s popojnim, vzdihovnim
glasom.

"Pa hodi naj se tvoj dom, pa
naj bom jaz tvoj dom... ti si sirota,
popotnica!"

Kdala sta vredi cesde in sta se
poljubila; prišel je mimo clovek,
pregledal, je parvignil ter je šel
dalje. Zazdelo se je Grivarju, ~~da~~ preletelo
ga je, kakor da je ugledal indro
pordobo od daleč - suhoben, droben
sbray in v njem sari, globoke in
temne, skrneče naravnost nanj.
Zamahnil je z roko in se je skrenil.

"Ne tja... kam ni moj dom...
Tudi jaz, ^{ti} sirota popotnica, tudi jaz
nimam doma... skleni se me, pa
pojdiva in skajiva, popotnika, ki
sva izgresila pot!..."

Gladna je bila noč; Grivar je
čutil, kako se trese roka v njegovi
in kako mrzel je goli vrat.

"Nič ne trepci, sirota, nič se

ne boj... ogrel se bom s poljubni,
z ljubeznivijo se bom ogrel!"

Šla sta s hitrimi koraki, roko
v roki, obadva liha. — — —

Vse, kar je bilo in kar se je godilo,
je občutil z grozno, svetlo razloč-
nostjo vse v tistem trenotku, ko
je sunkoma odprl durí ter stopil
na hodnik z odprto sunkujo, kuštra
vimi lasmi, klobuk v roki. Hodnik
je bil temen, skozi durí pa je
sijala luč v širokem, nemirnem
Parku preko stopnjic.

"Kam, dragi, kam? Strah me je
same!"

Stopila je na prag v bel^o ~~obloki~~
kritu in bosa; razpleteni lasje^{*} so
ležali na golih ramah; v visoko
vzdignjeni roki je držala svečo
oci so bile široko odprte, polne
ocuplosti in strahu.

Grinar se ni ogrel. Posegel je
v sunkujo in je palnil po hodniku
srebrn denar, da je lenko zagvenketalo.

"Ne, isci, pobiraj!"

Hitel je po stopnjicah, upravljal
je vratarja, ki ga je začuden pogledal
z zaspavanimi oči, ter je plaval

na ulico golozlav, kustrav, z razgaljenim
vratom in odprto sukunjo.

Zgodnje jutro je bilo, temno* in
puhno; hladna megla je rosila; hise
so stale črne in mrke ob opeklih ulicah.
Na mostu se je sklonil Grivar preko
ograje in je gledal v Ljubljaničo -
taka in temna je bila, kakor ska
menela, komaj ob stebru se je ganil
val, zasumelo je plaho, kakor
šepet iz daljave.

Mraz je ~~prelebel~~ Grivarja, zavit
se je v sukunjo; v goli vrat mu je
rezala megla in mrcnila mu je lasi.
"Bežal sem kakor razbojnik... in
kujši sem bil od razbojnika!"

Kakor so bili koraki mirnejši in
kakor se je bližal domu, so bile
misti glasnejše in svedlejše, bušile
so v prsni gred z jadruo silo. Postal je
sredi ulice in bilo mu je, da bi se
zgrudil kar tam, kjerkoli, zatisnil
oči ter ne videl nikogar več in
ne mislil ničesar več, na nekoma.
Tilen sram se mu je bil purnil
na srce, kakor temna goraz, in krenil
je spet proti Ljubljaniči.

"Kar tja... in se slečem se do

načela, da se vsaj operem, predno
me sak pograbi za silnik ... "

^{Amrak}
predno je stopil na most, se
je sludoma skrenil, ko je ugledal
crno, tiko vodo. Zamaknil je in
se je hudobno namerknil, kakor da
bi se gledal v ogledalu.

"Se plaval bi morde v tej mlaki
in kričal ... če sem se že oskrnail
in spljuval, zakaj bi se ne še v drugič?
Gledala se je kanalja, dobro se je
razmehnila, ne bo še kuala sida!...

Zdaj je čas, zdaj le sem, kdor bi
rad ničrednosti! Ali naj se na
cesti razgalim, pobalinom v radoost
in pasmeb? Terkoj, gospōda, na uslugo!

Ali naj se prodam na očitnem krgu?
Ja gros, gospōda, nepol pastonj!
Kdo bi me lasal, kdo klofutal?

Nic se ne bojte, ne obodavljajte -
slast mi je ponižanje, sramotenje
milost! Zakaj, ljudej bejji: janz,
Grivar, sem nastopil novo jibljenje!

Predi srami in samozasmeha mu
je bilo pri srcu, da bi jokal in kričal.
Nasproti mu je prišla mlekarica,
mlado dekle z znanim, rdečim obrazom
in veselimi očmi; Grivar se je

ognil in je povesil glavo. Ob listi-
uri bi se bil priklonil boremu
paglavcu ter se ponizno odkril raj-
capanemu vragabundu. Plah je bil,
majhen in osramočen, ker je čutil,
kakor da hodi ves sškrapljen od
nog do glave med čistimi ljudmi.

Šel je počasi proti domu. To sramu
se je izplila globoka, steleča bridkost.
"Sinoci, dragi moj, si nactopil
novo življenje... Vse novo, vse drugo:
v srpljenju, v peklu dolgih let je bila
ščiscena duša; ~~sedaj~~ ^{uparal} ko je svobodna
naj živi, kakor je Bog ^{od} začelka!...
~~skrajal~~... Poljubil sem domovino,
z razprostrtimi rokami sem jo popdra-
vil in ona se mi je prijajno nasme-
nila. Čistil sem se, kakor razbojnik,
ki gre v ~~z~~ porednico namesto na
vesala ker radobi svoj srčni mir.
Kako pa sem šel med sobasla gobez
dala... vsake šeseda njih in moja
je bila klofuta čisti resnici... pretvar-
jali smo se, da bi se komedijantje
čudili... in naposled - fej!"

Pomisлил je in se je nasmehnil.
"Kaj je bilo prej in kaj je bilo

naposled? Kakor nekdanj in kakor
gnurou! Radovoljno se skopljie v
blatu nečistnik, nato pa prosil ne
doljno soluce, da bi mu dalo odvezo
ker ga osušilo... Se nizkostneje je
kecanje od greha!"

"Kakor ~~nekdanj~~ nekdanj in gnurou!"
To je bil tisti večer, ko so govorili -
predikantje-reševalci - o prihodnosti
in slavi domovine; kopaneli z zarde
limi lici in bleščecimi očmi po
sistem velikem poslednjem boju,
ki naj bi podel v prah in blato -
kaj? - vse, kar je gnilega, binavostega
in sujega, vse skupaj in hkrati,
nic po vrsti in ničesar posebej;
ko so posajali čisto, neostkrunjeno
umetnost na prestol, kakor ga še
ni imela, ker ji krdili z glatimi
krdilnicami... In ko je bilo besed
dovolj in radosti dimastega para
dija, so vstali ter so se sproskeli;
pojos in vriskrjosc - kam? "Kwla"
cngam, kam drugam! Tam so proda
jali nekoliko sentimentalnosti
o krivicah iloveške družbe, najvsega dnje
pa se je se tista sesedla kakor pena
v starem pivu in ostalo je, kar je

bilo od začetka in kar ostane na
 nekorej: prvotna ~~ne~~premenljiva
 srčna podoba. Kje narod in njegova
 slava? Kje večna pravica, kje me-
 duljasto pisane sanje v prihodnosti
 kje vse sladko koprenenje po paradizu
 in kje umetnost? Utouilo je vse
 v enem samem umazanem, do zadnjega
 podlen nasmehu pobarvanih ustnic!
 Utouilo je in se nikdar več ne
 vrne tako čisto, kakor je bilo od
 začetka; dolgi črni madeži ostanejo
 na najlepšem spominu in ni je
 roke, ki bi jih izbrisala... O lepi
 mi... spomlad, ~~spomlad~~ ko sušne lipe v večernem
 vetru... v tistem sladkem trepetu, ko se
 plako vzdignejo dolge temne krepalnice
 in pogleda v srce izprašujoče oko otroka...
 v blagoslovljenem trenotku, ko se
 kljub vsej krivdosti zavé duša svoje
 moči in svoje pravice - takrat se
 vrne mladost, vstane svetla, garko
 njene gloriole so v solnce... Tu glej,
 poklekni, povesi glavo, bij se na
 prsa - kaj si storil? Pege je na
 njenem licu, omadeževane so njene
 roke, govaro je njeno selo... Sanjaj,

upaj, ljubi - nikoli več ne bodo sanje
nedolgovčiste, nikoli več upanje, nikoli
več ljubezen! Oskrunil si oltar, duh
svojih darov ne sega več do neba[†].....

Grinar se je bližal domu; počasi
je šel v klane; bruden je bil, da
bi sedel ob poti na kamen, položil
roke[†] na kolena ter skril obraz.

Tiha je bila hiša, okna so bila za-
grinjena. Skal je in poslušal.

"Čakala je name noč... do noči,
še do jutra morda. Tudi jokala je...
ugresnila je svetilko, da bi ji še lni
sama ne videla v obraz, in je jokala.
Prva noč je bila tistega - novega
življenja, ki se mu je smejala naproti.
... jokaj v božjem imenu, tudi jaz[†]
ne smejem!"

Zgrabilo ga je nenadoma kakor
upor in součestvo. Hitro je šel po
stopnicah ter je odprl ~~okno~~^{vrata}. Veža
je bila še vsa temna, kopal je po
zidu, da je našel dur; hitro je
odpiral, z spretnim korakom je pre-
stopil prag. Ko je stal med durmi
na pragu ter pogledal v izbo, v katero
je stopi tanke zastore ^{vdremiglo} ~~sigilno~~ gaspano

intros, ga je ~~iz~~preletel mraz, da so
mu pasklepetali po hrbtu, ustnice pa
so se mu zakrivile v nelep nasmehek.

"Kakor ... kakrat ..."

Kakor kakrat je stal tam s sklonjeno
glavo in upognjenim životom,
kakor kakrat je bilo, katinsko
papiral sturi ter stopal po prebilih
probi spalnici. Tam so bile sturi
samo zapaknjene; dotaknil se jih je
narahlo, nazgul je glavo in je po
gledal skozi opranjo.

"Danes mi treba prigrizati sveče ...
kakor kakrat!" se je nasmehnul.

Spalnica je bila še svetlejša
od izbe; malo okence nad posteljo
ni bilo zaprjeno, celo napol odprto
je bilo in beli gostor ob njem se
je narahlo pogibaval.

Na postelji je ležala žena; Grivar
je strmel nanjo s široko odprtimi
očmi in se ni ganil. Odeba je bila
do vratu; obedve roki, tanki in
drobni, v belih dozapestnih rokavih,
sta ležali mirno na rdeči odeji;
miren je bil tudi obraz, ne ustnice
se niso gganile, ne trepalnice; celo
je bilo svetlo in gladko, čud^obleda

so bila lica ... mirna in bleda ... brez
bridkosti in brez spomina.

"Kakor ~~—~~ ... novo življenje!" je
presunilo Grivarja v blodni misli.

Šal je in sknel, noge so se mu
brede in bilo mu je, da ga vleče
silna teža k stolu, na kolena...

Zelo počasi, zelo natihoma je
stopil v izbo in se je sklonil preko
postelje; skoro se je dotaknil z ust
nicami njenih lic, a njenega dihanja
ni slisal. Dušilo ga je, kropec glas
je prišel iz grla.

"Minka!"

Ne roket se niso ganile, ne ustnice,
soda počasi, "kakor kakrat", so se
vzdigale dolge črne vešice in v obraz
so mu pogledale velike, pčindene
oči. Gledale so mu v obraz, ne
očitaljoče, ne izprašujoče.

Ni si upal dotakniti njene
roke, ne poljubiti njenih ustnic.
Jedjal je, da ni sam ni slisal ne
razumel svojih besed.

"Minka, ljubica moja... jaz
sem kakor kakrat ... kakor tisto
noč... ~~pa~~ ⁱⁿ ni bilo treba klavirca..."

ves, listega kladičca ... razgalil sem
se brez kladičca in krvi ... nič od
pusčanja, nič milosti ..."

Njene sike oči so strmle nanj,
niso razumele in ne odgovorile. Na
srce mu je brkal strah pred nečim
nerazločnim, čisto novim.

"Kaj milost, odpuščanje ... samo
reci, prav natihoma ... da me poznaš ..."

Ona je molčala.

Grivar je trepetal kakor v hudih
sanjah, obraz mu je bil prebledel
in ustnice so se trudoma premikale.

"Poznam te!"

Ob njenem glasu in njenem rahlem
nasmehu se je zgodilo, kakor da
je gorenk presekala kleno in strah.
Na mali postelji pod oknom je ga
sumelo in zastokalo. Grivar se je
zavedel, upoklel se je, in začutil
je na čelu mrzel pot.

Otok se je bil napol vzdravil,
oprl se je s plahimi, zaspanimi
oči po izbi ter zamahnil z rokama,
da je združila odeja na tla. Grivar
je stopil k njemu in ga je odel
do vratu; ravnil je tako skrbno

71
in oprezno, da se ni dotaknil ne
njegovih drobniht rok in ne njegovih
od spanja zardevih lic; sklonil se je
globoko k njemu; napetih vročih
ustnic, ki so mu kipele naprosti; pa
ni poljubil. Otok mu je pogledal
v obraz, globoko je zavzdihnil ter
zatisnil oči.

"Da izpraznim ves ta kelih... ves
ta grenki kelih!" je jecjal Grivar
kakor v omotici.

"Truden si!" je rekla žena.

"Truden sem!" je odgovoril, omah-
nil je do postelje in je legel oblečen.

Komaj je položil glavo na blazino
je planil, sklonil se preko postelje
ter gledal na ženo z izbuljenimi,
topimi očmi.

~~Je~~ Miren in tih, kakor od smrti
same blagoslovljen, je bil njen obraz.

"To je ... novo življenje ..."

Onahnil je na blazino, gaspal
je in je kričal v sanjah.

IV.

"Najbolje je: skriti se, nikogar
in nikamor pogledati, niti ne v svoje
srce!"

Glavo povereno, roke na klobuku
sklenjene, je šel Grivar po tisti
samotni, mrčni poti pod koslanjki,
ki drži do grnice belih ~~in~~ brez ter
zavije v gozd. Na levi, sntkraj
bravnika, se je belila ravna velika
proga Latermanove aleje; tam se je
svetilo življenje v belem solncu
jesenskega večera; od daleč, visoko
ignad brez, se je pavelkalo glasila
godba. Pohladeralo je; vetera ni
bilo; ^{se}časih je diho ~~pasitelo~~ ^{zganilo}
v koslanjkih: brez glasu je umrl
list ter se spustil na tla.

"Najbolje je: skriti se, nikogar
in nikamor pogledati, niti ne
v svoje srce!"

Grivar se je bil tako namenil,

da pojde "po tega odurnega življenja
 poti" kakor slepec, ki ga vodi otrok
 na vrvi: ni mu treba ne gledati,
 ne sipati, nič misliti; otrok
 zakliče: "Konec je poti!" - pa je
 konec. jesti in piti, kakor se spodobi
 in nazadnje spodobno umreti - vse
 drugo je prevara in sleparstvo. Taj
 ni čudno, da bolnik ob poslednjem
 trenotku ravije v belo oči ter
 spaci obraz: spoznal je.

Privar se je ozibal ljudi, ker
 mu je bilo, kakor da ucci na
 suknji, na krblu sramotno znamenje.
 "Glejte ga!" Izominjal se je svojega
 sovarisa, ki se je bil nekoc stra
 kovito upijanil. Bled je bil,
~~ker~~^{mokro} je gledal, umbljal je neraz
 umljivo; in naposled se je začel
 presepati s tujimi ljudmi, preme
 savil je stole in razbijal korpice,
 dokler se ni naposled zgrudil.
 Vse to pa je storil vprico svoje
 neveste, ki je sedela tih in mirna
 kakor od kamna. Ko se je vdrnil
 ter se domislil, se je najprej paktel
 z glavo ob fid, nato pa je igrinil

in šele čez seden dni so ga potegnili iz vode.

"Zaradi ene same kilave pijanosti! Rakločuten človek je bil. Ampak če se prelehta stvar ser ~~dem~~ položi v sko delico se rakločutnost: ravnal ni nepak; ker ni mogče, da bi povrnil butaro v vodo - pa vanjo z butaro sam! Kaj bi šele bil storil, si sirotni Peter, da se nisi bil grdo uprijemil le en sam večer, le eno samo noč, semveč da si se spletal pršen in panikern ob dolgi procesiji življenja? Utopiti se bi bilo pre malo; prerakla samokazen in preplitko kesanje! Glej, stopi sem, prikaži se v svojem kaveloku, kakor si bil: jaz se nisi utopil ne bom, ne bom se zalečaval v gid z glavo, še brade si ne bom pulil; v krmo pojdem, v listo najbolj skrito, pa bom gledal paradiz!"

Do solz mu je bilo od studa in sramu.

"Ravnal sem kakor strok, ki se je valjal po prahu in spozna z bridkostjo in solzami, da je pršen.

Tudi kesanje je neumno in sramotno,
druzega nič, nego del greha samega,
najboljši del... Nič misliti..."

Popravile so ga bele breze in
ogodilo se mu je, kakor da je bil
ponevedoma stopil iz mraka
v luč... Mlad človek, v svojem srcu
vseh nebes poln, je sedel nekoli tam
pod širokimi brezami. Javonaj je;
breze so bile kakor se sanke in
mlade, stresale so se plaho v dežju
in vetru, kakor človek, ki je sedel
pod njimi, pravi v kavelok, klobuk
potisnjen globoko v čelo. Skropilo
je tiko, v listju je posluševalo in
pobrkavalo; če se je sklonil, se je
s klobuka iplila voda v sanke
curku na kolena. V svojem srcu
pa je bil vseh nebes poln. Na sanke
je vedel, da ne pride; mr je
mimila, mrčilo se je. Ukvarjal se
je s sonetom, zato ker so bili
sokrat sonetje v navadi in čescenju.
Misli, vse svetle in mlade, kakor
so bile, pa so stopile iz jarka
sanih verzov in so se napobile
drugam. Pod širokim belim klobukom
ki se je narahlo perzibal ob vraten

koraku, se je smejal droban obraz.
 Ni se smejal naglas, komaj da se je
 svetlikal žarek v očeh in ob ustni-
 cah; toda živoskipeca, vseh soluc
 vredna mladost je oblinala kakor
 z nebesko glorio so gibko belo in
 široki beli klobuk in pentljo v lasih
 in so tanko belo bluzo in so kratko
 belo krilo in se drobne noge, tako
 nežne in nedolžne, da bi jih človek
 kleše poljubljat; smagnjiva in
 čista mladost je pela v besedi,
 živela v koraku, popravljala iz
 otroškonemirnih kretenj - jecljaj,
 fant, in smej se in bodi sit v po-
 zeljuju samem!...

Seveda je mi bilo. Zuscilo se je
 popolnoma; od drleč, iz dežja in noči,
 so se tiko svetile drobne luči. Vpre-
 petaval je od mrapa, hkrati pa mu
 je bilo soplo in mi se mu hotelo
 od blagoslovljenega kraja. Kakor
 svetle vesice so bile misli, ki so se
 v hipu vžigale pred veselo dučo ter
 v hipu ugasale. "Morda pride... tiko,
 po prestih, ter mi položi roke na
 oči, čisto brdno, siate drobne, gorke

roke ... in jaz bi je ne spoznal, smejal bi se v srcu in bi je ne spoznal ..."

V givi misli se je okrenil v noč in ni bil nič žalosten ... kaj večje so se igrali pred veselo družo. Doma je; ob oknu stoji in gleda v "sisko svetilko, ki riše na cesto velik svetel kolobar. In misli: ~~kdaj~~ pride pod okno, v ta svetli kolobar, kakor pride vsak večer; in pozdravila se bova siko v srcu, zato da mama naklonijo nebesa lepe sanje ... pozdravi "ljen v srcu!" Ti lepa večica, si svetla v mraku, od katerega solnce si?

"Morda pomigne ob oknu z belo roko, pride v vežo, odpre dur, stopi na cesto, kakor je noč in dan. Nikoli se ni storila, čemu bi ne storila nekoj? Stisnem ji roko ... in roka ostane v roki; vsa gorka je njena, pekoča do srca. In vedel bom siski hip, ko bodo oči pogledale v oči, da se je vse dopolnilo. In kakor bo cesta in kakor bo dan in noč, bom takrat ..."

O svetla večica vroča misel, kje si ugasnila, kam si se izgubila? Izrekelo ga je kakor strah. Predno se je sklonil bepetajoč,

da bi poljubil živo sanjo, je bil sam in je bila noč...

Odkod strah, odkod strahotna plahoost, ki je gardedevala ob predrzni misli ter poveseala oči? — Visoko si je bil vgradil vrh, ki ga še nobeno oko ni videlo in še nobena noga oskrunila. Tam se je prepredaval ob mesečini, kakor španski vitez iz romance, in ~~lilije~~ nedolžne lilije so duhtele in galjubljeni slavci so prepevali in nič ga ni bilo sram. Tedaj, ob tistih pohožnih nočeh, se je usmiljeno smehljaj svojemu junarstvu. Smehljaj se je prešernim vinskih besedah, veselji fantovski ljubezni in vsem tistim lepim in prijetnim kinauščinam, ki se ob svetlem dnevu gospodsko prepredajo po očitnih krajih. Ob svetlem dnevu je potreba, da je clovek velik v fantovskih besedah in moččen v fantovskih dejanjih. Takrat je oltar zagrnjen, maza je pri kraju in prične se gromka veselica. Dokler tiho ne povebi večer, dokler tiho ne prime za roko in povede na samotni vrh, v čudežno mesečino... Ali je morda resnica, da

imajo vsi tisti grmeči junaki svoj
 vrst in svoj oltar? Da kriče o silnih
 grehih in imenitnih zmagah, ~~ta~~ ^{pa} ob
 mesečini slavce poslušajo? Bog jim
 blagoslovi samotni vrst in usmiljeno
 solzo stislim, ki ga nimajo!...

Ko je ljubil, ni vedel o ljubezni.
 Tisto, kar so drugi imenovali ljubezen
 in kar so skrunili z razgaljenimi
 besedami... tisto nikoli ni stopilo na
 samotni vrst; kajti bitje bi ne disalo
 več in slava bi utihnili. Jato ni
 vedel o ljubezni, ker je prepajala vsa
 njegova misel in vse nehanje... kakor
 luč prepaja vesoljnost; in luč je
 povsod in je ni nikjer...

Ni bil bil radoveden, kako misli
 ona o njegovi ljubezni. Ždelo se mu
 je celo, da je bilo v njenih pogledih
 in v njenih besedah več vesele
 hudomušnosti nego sike gorkote -
 tiste, o kateri je sanjal quēčer
 na vrstu. Kaj je bilo treba popovedovanja
 in premišljevanja? Prva misel bi
 bila dvoum in bi bila srpljenje...
 Izrečaj se po vrstu, kopaj se v
 mesečini, dokler je čas! Pa če bi se

ludi tako zgodilo, kakor se je zgodilo
poeta siromaku, ki je ljubil slavno
Almo. Nasmehnila se je prijeto:

"Nič ne zamerim, če me spreva ta"
ljubljeni drubadur!" In vendar jo
je ljubil brez bridkosti: — samo zato,
ker je bila na svetlu in ker je bila
lepa. Pa če je bilo v srcu srpljenje,
je bilo slajše in bogatejše od nebes
samih in rodovitno na vekomaj...

Takrat je šel v svet, bojevnik.
Pa komaj je bil zunaj in se komaj
se je dobro naskladal, je bral
v pismu, da se je poročila. Mirno
je bral, ni ne jokal, ne onedleval,
ker je razumel, da se je zgodilo
vse natanko tako, kakor je bilo
treba, da se je zgodilo... Le na sa-
motnem vrhu, ob jasnih večerih,
mu je bilo pušlo in gazeblo ga je
ob spominu...

Grivar je sedel na klopi pod brezo
ko je bil pogledal tako nenadoma
v davno svetlo luč, mu je bilo
vse mirno in blago pri srcu.

"To je bistri srebrnik, ki sem
ga skopo hranil ter nikomur ne

pokazal! Vse drugo je segnilo, je
razpadlo v zrnčen prah — ostalo je,
ker je bilo čisto od početka! Blago
slovljen, ki moj samostni urk, pozdrav
ljen, ki si se povrnil! Prodi ~~po~~ daj
"ki vsa moja solazba in ves moj
aves!"

MM Vstal je, gableščalo se mu je pred
oči. Pristala je mimo, oprla se je
nanj in se je nasmebnila.

"Pozdravljeni, gospod Grivar!"

Skimel je nanjo in je ječjal.

"Pozdravljeni!"

Segla sta si v roko; njena je
bila topla; kakor led je bila njegova.

Tu nado je govorila s čistim
mekkim, mirnim, prijaznim glasom,
kakor je potreben za mirne in pri-
jazne besede.

"Dolgo ste že v Ljubljani, inoči
sem vas srečala na cesti, gledali ste
name, pa me niste pozdravili...
zakaj se nič ne oglasite pri nas?"

Skal je pred njo in ni mogel
govoriti.

"Kako bi se oglasil? Se mislil
nisem ... Kocoj šele, ob seje uri,
sem se spominjal..."

Jasnejala se mi je veselo v obraz.
 "Oj Subhadur! Vse kakor ob tistih
 casih!... Nocej sele - po kolikih? -
 pac po sedemnajstih letih... nocej
 sele ste se spominjali!... Jaradi.
 Vasere nerodnosti sem vas punerom imela
 rada... nerodnost je znamenje blagega
 srca!"

Ob njenem veselem smehu se je
 upramil in pogledal ji je v oči. Tam
 je bila preteklost, vsa v svoji
 lepoti.

"Ne nocej... spominjal sem se,
 kadar mi je bilo hudo pri srcu -
 nocej pa sem vas videl, bolj natanko,
 kakor ^{mejo} ~~se~~ ^{redaj} stojite pred menoj!
 Predno sem slisal Vas glas in predno
 sem videl Vasere oči, ste stali pred
 menoj - v tisti beli obleki, z belim
 slamnikom in ⁱⁿ v črno pentljo v
 lasih..."

Okrenila je glavo in je zaklicala.

"Milka!"

Dot brezam se je prikazalo drobno
 dekletce, komaj večje od širokega
 rdečega klobuka, ki je bil pritrjenil
 s knostrarvit las na rame.

"Kot si hodila? Ta je najmlajša...
pozdravi gospoda Grivarja!"

Sklonil se je, prijel je ^{ihko} tako
drobno, ~~roko~~, da se je ni upal
stisniti; iz belega obraza je paslome
to nanj dvoje črnih, živih oči.

"Niso njene oči," je pomislil
Grivar, "se njen obraz ni... in vendar
je ona, kakor je imela ta široki
klobuk in so belo krilce... Sakrat
je imela še sive oči in prešernjši
naameh!"

"Spregledajte naju!"

To je bil ukaz - iz spominov.

"Pokleknite!" - in bil bi pokleknil.

"Zdaj pripovedujte, roman! Dolgo
časa je bilo in veliko imenitnih
zgodb!"

"Dva sama zgodba je in se da
ni vredna, da bi jo pravil. Včeraj je
bil človek mlad in danes je star,
včeraj je bil cesar in danes je
suženj - to je vse! Reč je tako
navadna, da bi me prečepli, če
bi jo opisal; rad bi jo v kamen
klesal, pa ne morem, ker sem len.

kakor vsak starec in vsak suženj:
Dovolj je in slava Bogu, da je ostal
spomin - pa če v srpljenju! ... Dru-
gačnik zgodbe nisem doživljal."

"Beseda vas razodena in glas, da ste
doživeli! Odkod bi drugače spomin,
pa odkod srpljenje?"

Grivar se je nasmehnil.

"Jedaj bi lahko vse tiško povedal,
kar sem nekje zamudil ... brez skrbi po-
gledal v obraz Kristini Casom in sebi,
srbačurju ... saj je tako daleč in
tako tuje! ... Mislite si, kaj mi je
bilo blisnilo v spomin, predno sem
vas srečal pod brezami: ~~ti~~ večer,
ko sem sedel, trepetajoč in premišl-
tam na klopi in sanjal blagoslov
ljene sanje! Jedavnaj je že ... in
takrat sem mislil, da pridete,
kakor je bil dej in kakor je bila
noč!!"

"Da pridem?"

"In ste resnično pristi; tako
natanko sem vas videl, kakor
vas vidim nočoj. Samo izpregovoriti
nisem mogel besede ... ampak ostale
so v mojem srcu vse do zdaj"

in mogoč bi vam jih lahko povedal
popusti; brez zardevanja in brez
ječljanja ... in brez bridkosti."

"Pa je bridkost še v vašem glasu
in vseh besedah; in nima pravice,
da bi bila."

"Ni bridkost, še nedaost je komaj;
tako je bilo pač sreča in nič drugače
kakor se je vse dopolnilo. Od ~~ki~~ vsega
začetka, prav ~~lejškega~~ večera, ko
sem sedel sam na klopi pod brezami.
Od tedaj do te ure je bilo vselej in
zmerom enako: popoldnevi bapljenje,
gnusno razočaranje, srd in žalost;
potnoči samotni vrst, lilije in
slanci in čisto srce, polno nebes ...

To je stara zgodba, se game stara,
ki sem jo sam doživljal."

"Veliko ste trpeli ... ampak ~~kdaj~~
se je vse ~~izpremenilo~~."

"Kako ~~izpremenilo~~?" se je pacnil
in ji je pogledal v obraz. In na njenem
obrazu je videl tisti tiski prijazni
miser, ki mu je bil, romarju, kraj
in nerazumljiv od nekdaj.

"Kako ~~izpremenilo~~ ... kaj se je bilo
zasuknilo tako nenadoma?"

"Sedaj je pač konec romanja; ~~pa~~ sedaj imate peno in toplo gnezdo in prijeto službo... kaj bi ~~pa~~ sedaj še updihovali po mladosti in kaj bi se jokali zaradi ran, ki so zaceljene?... Saj je vse že tako daleč!"

Grivariju je bilo sitno. Tolažila bi me kakor otroka, že blagi glas jo razodeva! In tudi misli, da se cemerim zaradi tiste krubadurske ljubezni... Se prijateljstvo mi naj brž ponudi, tisto solžno marlittsko prijateljstvo: drži mi roko, popatrina ter se iskreno spovedujva... Kaj sem res tako nerodno govoril?"

"Čisto prav ste rekli: smejal bi se moral in od veselja poskakovati; tako pa hodim v črnem fraku med ljudmi in se cemerim za ocvirke ki so mi jih predlaustkim ^{pojedli} ~~kipred~~ nosa! ~~pojedli!~~ Saj sem že zadajic sklenil, da pričnem popolnoma novo življenje, kar od začetka... in na to lepo novice sem šel in sem se dodobra upijanil!"

"Da ste govorili onkraj zida in da bi vas ne spoznala po glasu,

po besedah bi vas spoznala. Sam vas je resnice, pa se bahate z lažjo; in smejete se, ko vam je do joka."

"Tudi ~~medaj~~ ste rekli čisto prav; ampak kaj ste se vi gasmejali, ko je bilo meni do joka? Smejal sem se z vami; je paradi uljudnosti. Prijetna služba, toplo gnezdo, žena, celi svetli; nova sukinja - vse to ste razohesili na plot: glej paradij! Če pravite, da je paradij, pa hodi! Če se smejete, se smejem še jaz! - Ne maram sentimentalnosti; posebno ne v Ljubljani, kjer je koliko debelih trebuhov. Če sem se bil ponevedoma spotaknil vanjo, nikar ne pamerite; ~~to~~ kajti ura je bila čudna in čuden je bil kraj!"

Molčala sta, njen obraz pa je bil ves resen in tih - nenadoma je bil mlajši in nežnejši, gasvedlita se je na njem mehka luč iz davnine.

Ko je izpregovorila, je gledala v tla in komaj je slisala njene besede.

"Kaj je bilo takrat, da je ostal spomin? Sama ne vem, kaj je bilo; kakor podoba je, ki je še v srcu,

ne več v mislih... Mladost je bila."

"Več nego mladost."

"Ljubhepen je bila."

"Več nego ljubhepen. V studeneo se je pogledal človek in je videl, da je čist."

"V njegovo srce je pogledal in je videl svoje. V obeh je bil paradiz."

"Spoznala sta ga, ko je bil za gorami."

"Ko je v srcu ostal na vekovaj čist!"

Molčala sta. Ko sta se spogledala, so bile besede negotovjene in je bilo srce desetkrat zaklenjeno. Globoko se je mračilo v aleji; iper črnih kostanjev se je svetlikalo mesto.

"Ni se pozno; se vam je prav, stopite k nam."

Od spomina, ki je bil tako neva doma planil v srce, je ostala težka senca. Ugleda človek otroka v solcu, pogleda davnim sanjam - obraz in občuti v osem telesa in z vso dušo, da je star in truden.

Grinar je šel - in se je bal.

"Ne več teh besed, ne več teh

spominov!" je pomislil, kakor da bi
prosil - Bog vedi koga, slepo v noč.

"Pa če bi se povernili v desetkratno
lepoto, oskropljeni bi štili in oblateni,
kakor mi je bilo zapisano od nekdanj...
Zdorej: čaj piti, govoriti o gnezdu -
in vse drugo na samotni urš. Nobene
besede več, nobenega spomina!"

"Tam je naš dom, sista svetla
okna!"

Ob odprtem oknu je bila črna senca.
Grivarju se je zdelo, da je droben
obraz, upognjen pod težo bujnih temnih
las. In ko je prestopil prag, ga je
zapeblo - pa hip, komaj da je občutil,
mu je šinilo kakor pod misljo, da
bi se okrenil ter pobežnil brez
pozdrava in slovesa.

"Saj bomo govorili o gnezdu in
o miru in čaj bomo pili... in saj
je Milka poleg!" se je nasmešnil.
"Saj mi roko, Milka!"

Šli so po stopnjicah, tam pa jim
je prišel naproti ~~spodoben oblečen~~
~~nekoliko debeltnšen gospod~~, radnik
po obleki in obrazu in v sistihi lepih
moških letih, ko se človek poslanja

od nepotrebnih skrbi, misli rajši na
vino, ^{na karok} in na ~~kegljanje~~ kegljanje, kodi v na-
gorih, v nehanju in v besedah po
prijadni cesarski cesti ter se ogiblje
ovinkov in klavcev - ne iz straha
pudnosti, temveč iz lenobe.

"Kam nočaj in ob tej uri?" je
vzkliknila. "Glej - Grivar!"

Debelušni gospod se je nasmehnil
zelo prijazno in je poudil Grivarja
roko.

"Pa če bi prišel sam papež! Nočaj
kegljamo in kdor ne pride, plača
krono za Cirila in Metodja. Tolik
rodoljub nisem ... Nikar ne pameride,
gospod Grivar ... saj lahko sami
pogrejeta tisto ljubezen!"

Grivar se je najprej prestrašil, nato
pa mu je zamrzelo do srca.

"Kaj da bi pogrevala?" je vprašal
in je bil srdit sam nase, ko je čutil,
da se mu je narahlo tresel glas.

"Ljubezen, ljubezen!" se je veselo
zasmejal gospod in je potlepljal
Grivarja po rami. "Saj vemo, kakša
je! Tudi jaz sem pisal verze, nikar
ne mislite. Ampak ob tistih časih..."

94.

kdo bi govoril! Le malo se pojokajla -
lepo je bilo vendarle! Luno smo gledali
in tako dalje. Bogom, gospod Grivar! -
Opolnoči bom doma!"

Tu je Sel.

"Kdo je bil?" je vprašal Grivar ves
osupel.

"Moj mož je bil! Pinter je bil!
Kaj ga ne poznate?"

"Seveda ga poznam!"

Štal je na stopnjicah, nato pa se je
povsaj, kakor v sanjah, okrenil, da
bi se vrnil.

"Kam?"

"Ata je bil!" je rekla Milka.

Grivar se je nasmešnil.

"Zdelo se mi je ... urej vidi kaj! -
Ali niso bile sakrat prav te stop-
njice ... sakrat, ob časih bruhadurjer?"

"Se lista hiša je in lista izba!"

"Izbe nisem videl. Ampak pomislite:
nekdo sem sedel na teh stopnjicah
dolgo vro in dolgo - ob tem zidu je
svelil meces - in nato sem skočil
na vrh in preko ograje na cesto. Jato
ker so bila vrata zaklenjena."

"Ali je globoko na vrh?" je vprašala

Milka.

"Ne posebno; samo na kolena sem padel."

Gospa je pozvonila. Skopili so v ožko, s pohištvoom nasarjeno predizbo.

"Skopite dalje, da vam pokažem svoja dekleta!"

Grinar je odprl durí sam; stal je na pragu in se ni ganil.

Tik pred njim je bil obraz, ki se mu je zdela popolnoma znan in ki ga se nikoli ni videl. Kakor da bi pogledal v staro knjigo svojega srca, ker zaparjal kam nenadoma vzprelepo, zdavnaj pozabljeno podobo. Droben obraz je bil, čisto bel; čelo široko, bradica ozka; oči velike, temne - toda kakor prazne, v dušo zaklenjene. Glava je klonila pod težkim lasmi; telo je bilo tanko in nežno, kakor telo trinajsletnega otroka.

Nasmehnila se je, ~~potrdila~~ je siko, komaj da se je dotaknila nje zone roke.

"To je naša Olga!" je rekla gospa in je privijala svetilko. "Zakaj pa sedite v mraku? Glej, da bo čaj! Kje

pa je Milena? Milka, sueni klobuk!"

Grivar je stal sredi iphe in bilo mu je kakor na stopnicah: da bi se vrnil brez pozdrava in slovesa.

"Ali sem jaz hotel to nemarnost, ali je ona hotela? Kaj mi vse to ... greh?"

Zdelo se mu je, da se koplje suesna potvora iz blagoslovljenih spominov.

Duri so se konopoma odprle.

"Pozdravljeni!"

Grivar ni vzdignil roke, da bi jo poudil. Samo klobuka ni imela, sivega širokega, drugače je bila kakor nekosi. Tudi oči so bile sive; nemirne, zamisljene in vesele, vse kkratki. Ustnice so bile napete in vzbočene, kakor plavaljine; ampak komej so v kotu hito uprepedale, ni bilo plavaljnosti nikjer; ostalo je samo se kakor vesela, napol hudebna misel: zdi se ti, da si razumel, pa nisi razumel ne od Jalec!

"Tu so je Milena!"

Grivar je jecljal; in je bil srdit, da je jecljal.

"Jaz nisem nocej... ne zamerite,

milostiva, nisem mislil nočoj, da pridem med spodobne ljudi. Belgio-
bi bil za krčmo nočoj... in tudi
popuo je že!"

"Sedite! Kje pa je čaj? Ruma pri-
nesi, Milena! Vi umetniki ste vsi
pijanci! - Res sem večela, da sem vas
svičala nočoj; deves je, pripovedujite
svoje zgodbe do enajstih... in do pol-
noči in še dalje! Kar je bilo takega,
da ne sodi v besede, je prišlo in je
šlo - sam v mraku. Sedaj badiva -"

Grivar je sklonil glavo in je
izlegnil roko preko nize.

"Ne - sakisto nikoli! Što zgodbe -
samo ne brat in sestra! Kaj mislite,
da bi svoji sestri, ki sem jo ljubil,
kdaj govaril kakor vam? Kje ne -
vam bi se plazal! Kje ne - vas bi
poljubil!... Ampak kaj je vse to, kaj
večer je nočoj?"

"Lep večer je... spomin je za gorami,
ampak zarja je ostala. Taj je slastkost,
če človek le čuti, da je bil nekdo
obrok in da je bilo vse čisto na
svetu, zato ker so bile čiste njegove
oči!"

Grivarju je bilo v teh besedah nekaj
zopetnega; kaj da bi bilo, se ni mogel
domisliti.

"Čemu odpira? Saj ova zaklenila,
kar je bilo! Ali je samo takkomiseln
besedovanje, ali je tika namera?"

Olga je prinesla čaja; ko je držala
šaso, je bila glava še bolj upog,
njena in oči so bile čisto v senci.
Klodita je nekako leno in tako
liho, da se ni stidela stopinja;
sanki, vsiki živost se je naravnost
pozibaval.

Gojpa je locila, in ko se je sklonila
preko mize, ~~je~~ so bila njena lica
v garku luči. Oči so pomežikavale,
ustnice so se smehljale tako mirno
in blago, kakor se smehljajo materinske
ustnice. Grivarja je ~~je~~ preletela v obraz
in v seld čudna sladkost; ~~se~~ okrenil
se je, ker se mu je bleščalo. In ko se
je okrenil, je pogledal v semo: na Divanu
je sedela Olga in neravnost vanj je svetilo
dvoje črnih oči. Grivar je vrtrepetal. Na
ravnost vanj je svetilo dvoje črnih oči.
Niso govorile, komaj da so molče
izprasevale.

"Kdo si? Razgalil boš srce, ~~ko nam se boš vedel~~

Ko sam ne boš vedel!"

Milena je neposoma ^{sedela} duri in je sto-
pila preko izbe z mnogim, širokim
korakom; položila je steklenico na
mizo, nato je sedla, naslonila je glavo
na stolico, roko je iztegnila daleč
ter se oprla ob divan. Ustnice so
bile napete, oči so gledale preko
mize, nikomur v obraz.

"Milena!"

Izpuščila je divan, primaknila je
stol bližje ter se oprla s komolci
ob mizo.

"Taj je vseeno!"

Oprla se je na Grinarje s kipnim po-
gledom — njemu se je zdela neopazna in
plovčena. Paparil je — Bog vedi, kaj
je se posebej paparil in kaj se mu
je zdela važno — da ima Milena
Kostanjeve lase na obeh straneh gladko
~~izčeta~~ s čela počesane, tako da je
bilo čelo še svetlejša in širše in da
so bile krepke, v dolgem loku pocrtane
ovrvi še temnejše. Ko se je oprla
nanj z plovčnim pogledom, se mu
je zdela njen obraz nenadoma
ves drug in endoflep, lasi je bil

na njem komej sled bisle lepote,
kaker jo spevajo poezije.

Črne oči iz mraka, ^{vel obraz} v luči svetilke
jasno celo, napete ustnice - in srce
je bilo mahoma vse svobodno in je
govarilo glasnejše od jezika. Nič
ni vedel, kaj in čemu: pripovedoval
je hitro, glasno, vse križem, veselo
in žalostne zgodbe, o visokih bojih
in nemnih gmotah; predno je zgodbo
dočrnil, je pričel drugo, ječjal je
in se je zapletal, urotit je prigodke
in misli tako nerodno, kaker da bi
polagal škatljo v škatljo, gubrom
manjšo, in naposepadnje ni več vedel,
kako je začel in kje bi končal.

Črt se ni v nikogar; če se je po
naključju združil pogled s pogledom,
samo ga hip, obadva mirna, srepa
in suja, je povosil oči, kat in je
govoril hitreje in s kretejšim
naglasom, kaker da bi se hotel
spravičevati - Bog vedi čemu in
komu.

Ko je stal na pragu, ga je izpreletelo,
da bi se urnil; ko je pripovedoval
in ko je gorela svetilka na mizi in
je bil vendarle v izbi kapel mrak;

ko je čutil na svojih tiscih Olgine
 črne oči iz mraka in ko je videl kakor
 skazi bleščice plapolajoče pajčolan
 Milenino tanko belo roko na mizi —
 je bila globoko v srcu, pod vso
 mislijo in pod vsami spominimi ena
 sama bojazen, ki je tako kakor v taku
 spremljala besede: da bi se ne prišla
 vra, da bi nikoli odšel!

Skazi odprlo okno se je sglasila
 vra; samo prvi pamolčki udarec je
 stisnil, pa je planil, da so zažvenketale
 čaše na mizi. In ker je planil, je
 parvel od obročkega sramu^H; in nato
 je bil srdit, ker je parvel.

"Kakor otrok ... kakor smrkavec,
 ki jebral verze in jih nebeden
^{mi}počlušal re!"

"Kam? Ne mudi se ... in tako
 lepo ste pripovedovali!"

V tistem trenutku ga je ~~izpreletelo~~
 da je govoril nadve budalasto
 in od prve do zadnje besede same
 nepotrebne in brezmiselne reči.

"da bi bil vsaj pijan!" je
 pomislil.

"Pripovedujte re!" je rekla
 Milena s svojimi hibrim, srdim

glasom.

Grivar je poznal glas in ukaz.
Tako je rekla ... se besede in s tega
^{neravnim pogledom}
~~je~~ samo čas ni imela s čela
pocesanih!"

"Pripoveduj se!" je rekla Olga
s tihim, lenim glasom; v očeh pa
je bilo kakor pomilovanje: "Ne
misli, da te prosim!"

Grivar se je poklonil.

"Breča sem bil!"

Geopa mu je ponudila roko in
se je nasmehnila.

"Pa ste doleti pohegniti! - Pridite
kmalu, v soboto pridite! Ob sobotah
imamo prijetne goste - literatura
pride in umetnost!"

"Če pride kdorkoli ... to se pravi..."

Veselo se je gasnejala.

^{Kar povejte!}
"Literatije ne marajo literator
in umetnik^{ov} ne umetnikov - pa
se iščejo kakor zavrgene duše in so
žalostni, če se ne morejo prebrati! -
Pridite!"

"Pridite!" je ukazala Milena.

Olga ga je spremila do dvuri s tihim
pogledom, ki je bolj sdalavljajal
nego rabil.

Josefa ga je spremita do stopnjice. Tam je stopil k njej, čisto blizu, stisnil ji je roko in je hotel pove-
dati nekaj posebno lepega, kar si je bil nenadoma izmislil, pa je tistem trenotku spet popabil.

"Bridem!" je rekel in se je okrenil. Pod stopnjicami se je oprl. Tam je stala, roko izlegnjeno v popravu; ga njeno ramo so se svetile Algine črne oči.

Damahtnil je s klobukom in je šel. Ulica je bila že temna in tiha; noč je bila hladna.

"Kaj zdaj - kam zdaj?" je pomislil Grinar in se je smehljajal. "Tu poglavitna reč: kaj se je pripetilo, da je treba takega vprašanja? Ali sem odblevil samotni urb? O, fant, gares: spet so lilije parizske in slavci so pepeli - kaj slavci: sladke filomele! Tu tam se bom izprebajal in bom delal verzje, dolge in lepe verzje; in bom ljubil sam svojo ljubezen! Tu vse je, kakor je bilo, prav nič se ni ~~izpremenilo~~! Malo plevela v kot, malo peška na stope - in vse bo v redu! Od tega ^{histera} večera pod brezami, pa do

se nosi na divanu — nič, svetopissem
ska pragnota! "Kje si, mesec, tovaris"
moj?"

Izre pa ni vedelo nič o takih
besedah. Gladkost iz davnine ga je
polnila do vrha in se je ~~pre~~ prelivala
v smeh in v ihtenje.

Ko je hitel skozi Rimsko cesto
proči Neubjarkobskemu mostu, je
siko prepeval kisto arijo iz Fausta,
ki jo je prepeval nekdo, ko je šel
po isti poti v premočenem kaveloku,
lacen in ubog in v srcu devet
paradizev.

1879

Juan Combar :
Novo Giv Gence

108.

V.

Gene je ležala, ko se je postavljal,
prišla za je za svedue roki in mu
je gledala v oči.

"Ne hodi tako odloč; strah me je!"

Tudi njeza je v bistrem hipu
spreletelo kakor daljina, nerazumljiva
bojazen. Pogledal je gene in jazdelo
se mu je nenadoma, — da je se nikoli
ni videl.

Ni mislil več, kam je hotel, in
je primaknil stol k njenemu
poglavju. Bilo mu je v srcu, da je ves
majhen pred njo, da je grešen in pean,
čevanja vreden. In ~~krat~~ za je obšla
groza: "Kje si ti pvedela, kje si videla?"

Mirno mu je gledala v oči, ustnice
so se tiho smedljale; in njen obraz
je bil še drobnejši; še bledejši nego
kdeaj poprej.

"Glej, ti dragi moj, ki sem se
od zdavnaj ljubila ... Danes, ko dan
sem ti hotela vse povedati, zato da
bi bilo moje srce svobodno in veselo,

kakor mi bilo je dolgo ... "Kaj si storil,
~~da me nisi ...~~"

Tuj mu je bil njen glas. V njem, pa, molkleu, je bilo kakor spoznanje od začetka do konca. Nobenega vprašanja več in nobenega dvoma - vse je bilo jasno in dopolnjeno v tistem glasu in v tistih tihih očeh.

Čudna misel je ~~in~~ preletela Grinarja, ko je sedel ob postelji z upogujenim glavo in sklonjeno glavo, roke kakor uklenjene med njenimi tankimi, belimi, mrzlimi prsti.

"Tako je bilo. Kamer so hodile te blodne misli, je hodila z njimi njena tihá senca. Kamer je zastrmelo skrito krepenenje, so pogledale njene tihé oči. Po urku sem hodil, ona pa me je stržala za roko in je hodila z mano!"

Dolgo mu je gledala v obraz, nato je mehko, polagoma, počasi izpustila njegove roke.

"Pojdi!"

Tiho in ljubeznivo je izpregovorila njega pa je zapeljlo do srca. Odgovoril bi - ni vedel kaj. Kakor da se je bilo naravno zapihalo zagrinjalo pred

nezasluteus, grozopolno dejnostjo. In
strah ga je bilo, da bi do konca odgnil-
vstreljal je in se je okrenil. Vedel pa
je hkrati, da ona vidi njegov strah
in v strahu njegov greh. Ali kaj je
greha je lepalo na srcu: odkod sploh
gvanje? Le iz greha se je rodilo ipso
gvanje greha — odkod sebi greh, ki
uboga, drobna, bolna; kako bi gre-
sile se oči, ki so polne paradizja,
se to gledajo v smrt? ...

"Hodeta si povedati, povedala
nisi!"

"Prezgodaj je še ... in prepognu je
sabi!" se mu je nasmehuila kakor
obrota. "Ampak če pojdes, pridi
pred polnocijo". Strah me je, glej, kakor
me še nikoli ni bilo: hudih sanj
se bojim. Sinoci, spolnoci, se mi
je parjetele, da bi me pogladil po
celu in da bi ti poljubila roko.
Tako se je zgodilo zadnjikrat pred
tremi leti ... spominjam se še: staj
je bil gvanaj in obadva sva jokala...
Pridi pred polnocijo!"

Videl je, da stoji smrt poleg
njega; da gleda nanjo s tako velikimi

svestlimi očmi kakor sam.

„Odkod ta spomin, odkod ta strah?“

Vzkriknil je kričavo in ji je položil roke desno na lica; roke pa so mu drgetale.

„Luchljaja me je gledala v obraz.“

„Kako, ko sem se vzdramila in se mi bilo, me je obsela taka misel: ljubila ga bom pred smrtjo. Ne poprej. Saj ~~bi~~ ni bila ljubezen — samo strah je bil. Nič nego strah. Samo takrat sem te ljubila, kadar si bil žalosten in ubog; in samo zato, ker si bil žalosten in ubog. Ne zato, ker si bil si! In pomisli: vse to si pripovedujem nočjo, ko je poslednja ura.“

„Iz njenih lic, ~~in~~ po njegovih rokah mi je šel mraz do srca.“

„Poslednja ura!“

Njegov glas je bil tako pamolkel, ~~stati~~ daljen, kakor da je zunaj pred oknom izpregovoril roman, pogledal v izbo ter šel po klancu dalje, kuden, ~~in~~ upogel njenim krbtom.

Pogledala ga je in kakor v svetlini so se ji zamaglile oči.

"Kaj si se prestrašil te besede?"

Saj je vse jasno pred nama, kakor da bi gledala v senušenec. Kaj ti bilo treba strahu in bolesti, ko je vse samo epognanje! Poglejva si v oči in se nasmejva, ker si stisnila roke tako prisrcno in brez hudih misli kakor nekoč!"

"Poglejnila je roke in se mu je smehljala v obraz.

"Samo pridi pred polnočjo!"

Kaker iz snovitice se je dramil.

"Kaj si govorila? Iz hudih sanj si govorila, iz boleznj, duša! V misli niso ostale, srcu se niso dotaknile besede, veder jih je razpihal, Bog z njimi! Saj je vse le tista trdna bridkost, iz boleznj porojena — ~~ni~~ nikjer strahnege spoznanja, nikjer greha, ne očitavanja, ne sproščanja! Zatisni oči, duša, sanjaj in smehljaj se!"

Mehko ga je pogladila po roki, narahlo je vzdignila glavo, da bi mu bila bližja — da bi od blizu videla skrito nico v njegovih očeh. Glava je klonila na pyglavje, semne "drepal" nico so legale živo na lica.

"Sanjala bom... lepo in dolgo... ti,
dragi moj, nad vsemi ljubljemi!"

Samo šepetale so se ustnice, komaj
da so se premikale.

Šel je z dlavjo^o rahlo in počasi preko
njeneza čela in čelo je bilo čisto
mrzlo; ko je dlan približal ustnicam,
je začutil mirni in topli dih in
zagledalo se mu je, da so se ustnice
prav malakko zganile. Nagnil se je,
poljubil je obehve roki, ki sta
ležali bel in tanki na odeji. Štal
je dolgo pred posteljo, gledal je na
obraz, ki je ležal na ~~splošju~~
miren in ves bel, kakor iz kamna
izklesan. Nato je šel po prostih
preko izbe, ^{se} pogledal ~~se je~~ na pragu in
~~tiho~~ ~~pogledal~~ duri.

Ko je stopil na tiste pozabljene
in ~~poplunjenem~~ na hišo prilepljene
stopnišce, je stal in čakal s sklonjeno
glavo, roke mrtve ob živodu.

"Kam? Kaj?"

Ogledal se je po klancu; tam se mu
je igral obrok. Sedel je ob jarku,
namakal je slovico in je gnetel
hiše, ljudi in živali. Umazan je

ni maral, ne ga p[#]edenj v stran.

Tred davnim časom, se obrok, je hodil nekod z Vrhnike v Logatec. Noč je bila. Na desni visoki, semni gozdovi, na levi klatne globeli in zaseke. Mescar ni bilo; nebo je bilo tako nagosto posuto z belimi prezdami, da se ni videla sinjina. V širokih ovinkih se je vpenjala svetla cesta v noč; in ni ji bilo konca. Pa je prišel do bistega kraja, kjer se pot strahoma poji; kajli gozd je tam seman in silen; črn, sovrajen molci tik ceste; na desni gubli ^{ranjenc} ~~klapfen~~ globoke, na dnu pet čevljev široke kovanje, kamor so bili nekod pomelali. Kompanijo Francozov — ranjence med mllice; ktor postane tam in postava, čuje njih pamotko stokanje. V gozdu nad kovanjo pa so našli nekod človeka brez glave; ležal je na mahu, v borovi senci; oblečen je bil v črno, glavo vro je imel in prelane na rokah; nič ni krvavel, tudi na mahu ni bilo ne kapljice krvi; glava pa je bila svedkana gladko, kakor z enim samim silnim mahom; iskati so

vse na daleč, celo v francoski kolanji,
 našli pa je miso nikjer. Tam mino
 je prišel. A ko je šel ves tih in plah,
 je zapicalo pod bori, tik kraj ceste.
 Zalegnjeno, zamolklo - klic človeka,
 v samoti umirajočega. Sredi ceste je
 stal, trepetal; mraz mu je šel od
 lice do srca, iz srca do lice. En sam
 hip. Kato je planil v goščavo, klicu
 naproti. Planil z enim samim skokom -
 sklonil se, stal, poslušal. Prej su,
 zdaj sam - zamolkli, zalegnjeno klic
 človeka, umirajočega v samoti. Takrat
 je vedel: vabil ga je med bore,
 vabil v noč; tika, silna senca, visoko
 nad bore do neba^h sbrmeča; tako je
 šel s tihimi, silnimi koraki, brez
 šuma, če vejica se ni pganila. Vabil
 jih je, vse tiste, ki so nemocni,
 trepetajoči: hodili pa njim, kakor
 jih je klical. En sam pogled iz
 belih oči in zgrudili so se na kolena,
 na obrat... Vedel je vse, kakor je bilo
 ... in nendar je šel po ukazu iz noči,
 šel trepetajoči, brez moči, govije^h so
 mu šklepetali od groze. Spobaknil
 se je ob korenino, zgrudil se je in

je zakrival. Takrat je utihnil klic, senca je ugasnila ...

Proga v stran, v grobi spoznanje — a noža gre dalje, kakor je bil ukaz.

„Ne pojdem tja!“ je rekel in je šel naravnost. „Ne pojdem tja, izpolnilo bi se tam in dovisilo vse srpljenje, kakor je bilo započeto!“ Tu je šel naravnost.

Divihal je mimo Bogomil Majer, širski klobak se mu je tresel in pihal na dolgi glavi. Opel se je na Grivarja čemerno, skoraj paničevato, pokimal je narahlo, hotel je dalje, nato pa se je nenadoma skrenil.

„Stoj! Ali si izgubil srebrnike listo noč?“

„Počemu ... ta beseda?“ je pejechal Grivar, pa je pardel od strahu.

Bogomil Majer ga je premeril s smesnosrdnim pogledom od nosa do glave, nato pa se je nenadoma naglas pasmeljal.

„Laj si res neseljen! Ubil bi človeka, pa bi ne čutil greha ... ikleč bi upraval, čemu le sodijo! Ali se ti

Kam mudi? Kam bi se ti mudilo!
 Rojdi q menoq, pavem ti lepo zgodbo!"

Pršel ga je pot paprduko, slacil
 ga je križem po ulicah in je govoril
 ves pot - sunkoma, pverizeno, brez
 poglavitne misli in brez jasnega cilja.

"Človek je bil, saj e ga poznal...
 dolg in neroden... idealist je bil, na
 onem svetu je živel. Ko se nam je
 zgodilo kakor psom in je policist
 kujoniral zgodovino, je zadel za
 ljubljene pesmi; čevljev ni dal zakrpati,
 si, kemvec opeval jih je. Pa kaj bi
 tisto!... Ampak da človek je bil kerati
 maloprida brez primere. Ni je bilo
 ženke, ne stare ne mlade, ne grde
 ne lepe, ki bi ji ne strmel na
 krilo ter ^{ne} je slacil s krmeljgavimi
 očmi. Pjunal sem, kadar sem ga
 srečal, tudi si bi pljuval, dasi
 nisi nič boljši od njega... Bila pa
 je tudi ženka, nemarna kakor
 pocestna enuja in tako nadpse
 malopridna, da je človeku osketno
 zasurdelo, če se je le spomnil
 nanjo. Spécála se je s Lislom, ki je

mimo prisel, in se pogledala ga ni.
 Nekoc sem jo videl s šepavim starcem,
 ki je smrdel po jganju in je bil
 tako pijan, da se je spotekal od
 gida v gid... no, tudi ona se je spo-
 sekala in obadva sta bila blabna.
 Olupak kaj bi listo!... In ta ženska,
 pomisl, je bila čista kakor marliklov-
 ska Elsa, kaj bi rekel, kakor lilija
 dišica v paradizu; jokala je, če je
 padel mlad urahec s plota; sanjari-
 la je v blagih, visokoletskih dušah -
 vsek, tvoj jo je prijatno pogledal, je
 bil blaga in visokoleteca duša - in
 v vseščiem ^a gfuljivem pobračenju;
 tudi pa narod je bila navdušena -
 kako bi drugače? - in prelila je na
 vedra solz zaradi tujnega korotana.
 Skratka - guncilo se je sloveka!... In
 tako se je zgodilo, da sta se kadva
 spoznala - in spoznala bi se bila, da
 sta živele on na penlji; ona na
 nebu, ^h ^h je ukraj nature; ljubila
 sta se gfuljivo in prisrčno, da nikoli
 takega; objokovala sta vse krivice,
 neereče in ne^hgode, kolikor se jih je
 listi čas pripetilo na svetu; bila

sta takorekoc dvojje solz v enem ocesu...
 Zdej pa premisli - kaj ti premislil,
 saj je bilo naravno! - da sta dva
 malopridna cloveka, kako bi dejal,
 med seboj nista uganjala maloprid-
 nosti. Prav nic. Rekel bi, da se
 nikoli se poljubila nista! Tako je
 pac bilo: ona je vzdihovaje gledala,
 kako se je vlačil po smradljivih ga-
 kotjih, on pa je plakal koprnic, ko
 so jo objemali pijani starci..."

"Kaj cvekao!" ga je ustavil Grinar.
 "Pognem obadva - cemu prodajao ta smrad
 pa globoko skrivnost?"

"Potrpi! Jakaj smrad? Ali se ti
 ne zdi, da je nekaj, kako bi rekel,
 cudnega v teh recih? Da stojita tista
 dva malopridna in nespametna cloveka
 takorekoc vijsje od najju obeh? V nej
 globlji mlaki sta koprnela po naj-
 crstejsi lepoti, po tisti navre, ki
 je nam oskropljencau je smešna
 in odurna... Ali pa sta, Bog vedi,
 zanalasc hobacala po mlaki, samo
 zato, da sta lajje in po previci
 koprnela. Jakaj pa bi ne živel clovek,
 ki bi si namazal lica s le zategadelj,

da bi zahrepenel po snagnosti? Tako smo je počeli... ali se ti ne jdi? Pa so je pisikava modrost..."

"Čemu so golo besedovanje?" je vpražil Grivar.

"Polrpi! Jaz sem naurec... kaj bi o sebi! Ti si naurec s listo žensko malopridnosti naganjal - ne zameni, res si jih naganjal; kdo jih ni? Ti si bil borej izmed listih pijanih starcev, ki so, kaj bi rekel, kakor mōvirje, ki je gabo potrebus, da rastejo iz njeza bele rože. Ti si se moral omazgati, gabo da je ~~Feli~~ Felicitas zakoprnela. In stavim, da si z umaganim obrazom letal po ulicah in krical: Glejte me, kako sem bil čist, pa me je ostrunila! Ampak kaj bi listo!... Le so je: na vnedva lije blato od gnanaj, tako da sta čez in čez polita - srce pa je čisto; nama pa lije naravnost iz srca, tako da sbrav konaj še gmore kinarščino..."

Grivar se je besel od srda, Bogomil Majer pa je govoril dalje - usula se je ploha in ni ji bilo konca.

"Razloček je imeniten ... onima dvema
 v prid in čast. Časih je breber, da se
 človek do srca razgali; in takrat bi se
 ne pisal rad Bogomil Majer ... onadva
 bi razgela čvrsto haljo - glej muceuca
 spoznavalca! Ko bomo mi s sklonjenimi
 glavami lagili po sobesti, ~~in~~ rož
 ljali z molki in brundali pobožne
 pesmi, se bo sta onadva ~~je~~ prehajala
 po solčnih visavah in angelji jima
 bodo godli ..."

Grivar ga je pgrabil pa ramo.

"Ali te je glodej obsedel, ali si
 pijan? Kalsi si čakal name ... vse si
 vedel ... ga menoj si vohal ... z nosom
 si mi v srce ril ... jabo si prisel,
 da bi me ranil!"

Bogomil Majer se je skrenil ves
 osupel in mu je strmel v obraz.

"Čemu se jaris?"

"Ne, ti povej: Čemu si čakal, da
 me udaris?"

Majer je glavo bolj pogledal, sklonil
 je glavo in je stopil tako hitro,
 da ga je Grivar komaj došel.

"Tisto je že res - komentar sem
 povedal prej nego pesem. Tista dva
 sta najusefardnje napravila, kar

je bilo potreba. Davi so ju potegnili iz vode" ... že precej daleč ... pri devici Mariji v Tolju ... zvezana sta bila okoli pasu" ... "

Grinarja je udarilo v čelo kakor s pestjo#.

"Zakaj nisi govoril?" je zbrskical.

"Taj sem govoril ves čas, pa nisi poslušal. Da si natanko prep^udaril in razmislil vso modrost, bi sam bil lahko uganil: davi so ju potegnili iz vode". Natanko iz vode# - taki ljudje# se ne občevarjo, in tudi je ~~tito~~ v redu, da sta bila zvezana okoli pasu"; že po tej urvi bi ju bil spoznal, pa da sta bila že do kraja #oglodana! Vse je v redu in po pravici - vse od začetka do konca!"

Ti~~h~~ groza ga je ~~iz~~preledela.

"Vse po pravici - od začetka do konca!"

Ki se razumel temne misli, ki mu je srkala na srce.

"Da torej vse to samohlatenje ni drugega nič nego - brepenenje?"

Jezno ga je pogledal Bogomil Majer in njegov obraz je bil še daljši nego drugič.

"Kdaj da sem so rekel? Povedal sem, da sta bila čistejša od naju ... vse drugo pa sam razpodi! Bogom!"

Grivar ga je prijel krdo pa roko in je postal sredi ceste.

"Razloži!"

"Zato, ker sta sta v vodo ... pa se prežana!" je vzkliknil Majer z nerazumljivo srditostjo.

"Ne izpustim te sedaj ... ne pojdes tako!" je rekel Grivar. Nalasc si me zalezel, videl sem natančno, če ko si pokimal! In nalasc si motovilit in čakal, predno si ndaril! Kaj si videl, kanalja, ki gobeždaš, da bi skrival - povej mi, ne izpustim te prej!"

"Kaj bi vedel? Boljšega pravila imam, da bi lažil pa teboj! ... Sedaj le na priliko - sedajle grem na skod zaradi podražanja mleka. Saj veš, da so podražili mleko pa škiri vinaurje pri litri, kanaljet razbojniki! Prav imeniten skod bo; če se zanima, pojdi z menoj!"

Grivar se je bresel od srda.

"Norce brizeš! Kaj glodeja me briga mleko! V Ljubljani ne najga plijo,

ali pa naj ga prodajajo po ceterim!
 Ja življenje je gre in ga smis - ki pa
 s mleku!"

"Nič ne krijem norcev!" je rekel resno
 Bogomil Majer. "Otrok, ki leži v solnce
 in se s punčko igra, tudi ne misli na
 podraženje mleka ... Ja življenje in smis -
 lep si rekel; ampak le to je, da je
 vprašanje že zdavnaj rešeno. Tista dva
 sta ga rešila - in še drugi pred njima.
 Tako namreč, da kdor je trudni (sede);
 da kdor ^{ne more} nebesa, ne more ostane
 na zemlji; in da kdor ne mara gledati
gelišne oči. Pa se do zadnjega konca
 sta ga rešila: tako namreč, da vse to
 uverovanje, čmerenje, koprnenje in
 samoslavljenje ni drugega nič, nego
 edinole strah slabica pred življenjem.
 Strah pred življenjem - to je vse
 tista mehka, mesečine polna lepota,
 ki si lasti ime lepote po krivici
 in pot ~~pre~~ potokobnem; vse tisto pgra-
 žanje in jamranje nad grobovijo
 delavnih dni - klavirni strah pred
 življenjem ... O, tudi so ga že zavili
 v kaljo sinjo, v gvezdani poudo,
 v kaljo, Bóg se usmili, izven življenjskega

Tranomyka
abran 126 !!

129

Grivarja je pobelega glava; pogledal je v črno in strahu, nato se je okrenil.

"Čemu si mi to kajal? Prijetnejša mi je bilo jokavo koprenje ... kaj to je - strahota!"

Bogomil Majer se je sladko nasmešnil.

"Kaj to je: strahota! O, kako resnično besedo si rekel! Glej silega sam, na stolu; obedne pesti je vzdignil; in obraz mu je črn, sama košč in moč ... in sama glo, hoka strast; drugič je blaga duša, poznam ga ... Glej, ali si čul njegov glas? Presekal je, da se je razmaknilo!"

Grivar je strmel.

"Tudi vse to zaradi mleka?"

"Kaj mleko!" se je gasmejtal Bogomil Majer. "Zivljenje, ljuba duša, ne mleko! Mlodej je pač mleko simbol tega življenja, jubri bo pivo in pojinkovnjem pelje! ... Prilovedi jim ti s solzami v očeh s svoji sinji kalji, pa se najeno s koli; zato ker natančno vedo"

kaj je stopilo in kaj resnica, kaj
 undaljenje in kaj resnoba. To vse
 vedo brez mleka ... zato ker nosijo
 sornister, ki ~~pa~~ cvilec legis na
 nozu marodnih! - Jaz stopim na
 urt, si pojidi pod luno! Bogom!"

"Tudi jaz bi na urt!" je rekel
 Grivar.

Prislo je dvoje delavcev in eden
 je mimogrede sasil Grivarja ob
 komolec.

"Kaj počnete?" je upliknil Grivar.
 Delavec se je začel sprl in
 je stopil na urt, Bogomil Majer
 pa se je naglas zasmejal.

"Le pojidi pod luno, ljuba
 duša, le pojidi pod luno! Paznam
 te, ne sodiš na urt!"

"Potrebno je borej, da kričim
 zaradi podražjenja mleka? Drugače
 da nisem živ človek?"

"Nisem rekel, nisem rekel! Ne
 mleka - ampak krvi je potreba, le
 krvi! ... Kam pojdes sedaj? Sentimentalne
 koreninice gladat ... pa boš mislil,
 da gradiš veličastno kragdijo ... in
 boš jokal ob konfliktu, ki ti ga

Sisti: črni fant sam zdobil kakor
nič med palcem in kazalcem... Adijo!

Božomil Majer je utonil v gineo,
Grinar se je počasi skrenil.

"Tako je, kakor je govoril!" je
rekel Sisko v svojem srcu. Jezik
pa je rekel drugače.

"Tu če je vse tako, pa če je vse
tako - naravnost tja! Tu če je tam
konec, pa če je tam poguba - na
ravnost tja! Tu če je greh, pa če
je brezposelnost - naravnost tja!

Plahopeten sem, pravi, prelahoten
- pravo bridkost! Pa kako bi je ne
nosil, če je bridkost moj delež?

Tu če mi je sladka, čemu bi se je
bravil?... Tako ~~mi~~ žive in kričat
in vzdigajo pesti - kakšno je Sisko
življenje, kakšen je njihov delež?

Ali pijo v svojem živem življenju
nič sladkosti nego v svojem neživem
jaz? ... Zaprinjalo, spusti se! Tako
ali tako - naravnost tja!

Si vedno je mislil, je prisel
na Rimsko cesto in sam se je ga
čudil, ko se je sprl. Takrat ga je
pazeblo in misli so se zaobrile,

kakor da bi jih bil z roko pasknil.

Tik preden^{*} je stopilo, da se je bil napotil "naravnost pred oči vsemu poslednjemu" in da se čez pol ure izzolni, kakor je bilo sojeno.

Ulica je bila vse temna. Se kam nad vrhom je bilo nebo jasno — nenadoma je bil mrak kakor resen in neprizajzen, da je segel v srce strah in da je glava klouila ob težkih spominih.

"Pojdem!"

Ko je odprl vrata, mu je bilo kakor otroku, ki je brez ~~izpovedi~~ prisel k obhajilu.

"Bodi kakorkoli! Jgodi se kakoli! Vse v dvoje roke, nesrečna puzga, sprema ženalka moja!"

Jechjal je v mislih in ni vedel, kaj je jechjal. Jekaj ~~prav~~ ^{nerazločno} je govorilo srce.

"Tja pojdes, kamor te od vekovnj^o gene ukaz!"

Ko je pozvonil, mu ni odprla služkinja. Duri so se hitro odprle in

pred njim je stala Olga. Globoko upognjena glava pod težo temnih las; pod belim čelom črne oči, kiho vprašujoče; smehljajoče se, kakor da bi poznale.

Grivar se je prestrašil. Tako mu je bilo, kakor da se nikoli ni videl tega obraza, ne teh oči; in kakor da je bilo nemogoče, vsesploh izključeno, da bi se tako nenadoma, kar pod pritiskom na kljuko, razmaknilo prerinjalo ter odprlo paradiz.

"Dober večer, gospod Grivar!"

"Saj se ji ne nabričate videti, da me pasmečunje!"

Odprle so se Inge duri; Parka tuc je parirala v pridihno.

"Dober večer, gospod Grivar!"

Gospe je že pred durmi izplegnila roko, nabriče so se smehljale, oči pa so gledale naravnost v oči. In tam za krepalnicami je bil še drug pogled, ne glasan, nikomur drugemu razumljiv.

"Vedela sem, da pridete ... Kakor da sem že na cesti slisala vaš korak ..."

zakaj z mrtvom se človek uvrca v pre-
teklost!"

Skimal ji je roko, pri srcu pa mu
je bilo neprimerno.

"Ne v preteklost, duša, ne v pre-
teklost! Naprej gre pogled, duša,
pa če gre v noč in pa če je bil prej
dan! — Pozdravljeni!"

Pogredi, razumela je njegov go-
vod in njegov pozdrav; oči so se
zaskle in so pogledale v stran.

"Pozdravljeni!"

Hladen je bil njen glas, truden.

"Se poslednje sem dal! Pa se
poslednje!"

Grivar je stopil v izbo.

Na mizi je stala svetilka z globokim
rdečim senčnikom; v izbi je bil
mрак; le kadar je segla roka preko
mize in kadar se je sklonil obraz,
se je vžgala preblesčica luč na
roki, na licih, v očeh. Grivar je
postal na pragu; v prvem trenotku
ni razločil ničesar. Tisina je izpre-
govorila, vatali so kateri vzdravljeni:
"Vsem lep pozdrav!"

Ob tem mraku, ob teh obrazilih, ki so se nenadoma vzdignili iz teme, je legla Grivarju kakor hladna senca na misli in pamest. Tanko bela roka, do komolca gola, se je izlegnila preko miše; opek, bel abraz se je pasvedil pred njim. Tu v sistlem, čudokratkem hipu, ki je bil hiteje od spomina, v sistlem hipu, ko se je oprlo nanj dvoje sivorjavih, zamisljenih oči, je čutil in vedel vse.

Vse je videl, pred njim je stalo serko jasno, da ni bilo dvoma.

Kar je kdaj sanjal, se je izpolnilo nenadoma do vrhane mere. Bog ~~kdaj~~ s teboj, ki izgubljena mladost v sramoto in bridkost potopljena! Vse dišice cvetje, ki si mi ga bila dolžna in ki mi ga nisi dala, je ~~kdaj~~ stokratno uzcvetelo! Samo zato so dekle solze, da sem občutil sladkost, ko mi jih je brisala namuljena roka! Samo zato nisem videl pomladi, da jo gledam vsa čudovito, ko sepečejo

drugi v jesenskih meglah; zato nisoo
 cvetele v maju moje rože, da jih
 trgam v oktobru! Kar sem beženal -
 do se blagoslovljene ure mi mi
 bilo dovedljeno; kar sem zaslužil -
 do se ure mi mi bilo plačano;
 kar sem posodil, do se ure mi mi
 bilo povrnjeno! Pa sem vedel;
 kadar se me je velik bridski
 Bog usmilil, sem pralutbil: za
 en kozarec, ki ti je bil utrgan -
 polno vedro; za eno rožo, ki ti
 je ovenela, predno je cvetele - vrt
 prostan! Drugi so pili od kaplje
 do kaplje; meni je bilo grlo suho,
 če so slepele oči v gverročnem
 solncu - ~~pa~~ da j pijem na en požirek,
 blagor mi!... En sam kip je bil;
 kakor silna luč je planil mimo...

„Popravljeni!“

Dala mu je roko, pogledala mu
 je v obraz s bistim nemirnim
 smehljajem, ki se ga je bal, nato
 je stopila k svetilki in je
 vzdignila senčnik.

Zableščalo se mu je, kakor

prestrašen se je oprl po svetli izbi:
 Ogledal je mladega človeka z gladkim,
 prijeknim, blagodušnim obrazom,
 kuštravimi lasmi in dolgo, ~~sveto~~
 umetelno zavozlano pentljo pod
 vratom. Poleg njega je stal črn
 oblečen gospod, ki je držal v roki
 odprto knjigo, v rdeče usnje
 vezano; lepo čemno brado je imel
 in sine, globoko vdrti oči, ki
 so strmeli nepoizpravično. Oba dva
 sta se molče poklonila. In ogledal
 je Laurina, ki se je povčas in
 leno vzdignil z pobe.

"Taj sem vedel, da prides!" se
 je nasmešnil Laurin in je iztegnil
 roko.

"Kako si vedel?" je razjekljal
 Grivar, kakor da je slisal usodno
 besedo, ki odgrinja dahavo do
 poslednjega dneⁿⁱ.

"Je kakrat sem vedel, ko sem
 te prvičkrat srečal!" se je smehljajal
 Laurin. "Pa je tudi prej, ko so
 povedali, da se vrneš v Ljubljano,

brudri romar! Kam bi te nesla
drugam, tvoja noža, ki išče, kje bi
se spotalnila?"

Tu kakor da se je nenadoma
domislil, je ippregovoril bis² in
y zelo resnim obrazom.

"Vrni se pred polnočjo!"
"Vrni se pred polnočjo!"

Grinarja je udarilo, da je prebledel.
"Odkod si... beseda? Odkod... ~~spoznanje~~
spoznanje?"

"Vrni se pred polnočjo!" je ponovil
Laurin kakor ukazovanje in se je
okrenil.

Grinarja je ~~izpreletel~~ mraz.

"Pojdem, da sem prišel... po
svoje urv!"

Tu je sedel za mizo.

VI.

Gospa je držala senčnik nad sve-
tilko.

"Ali bi luči?"

"Ne luči!" so vzkljuknili.

Spustila je senčnik, mrak je
bil v izbi, strazi so utonili. Givarija
je bilo, kakor da je zatisnil oči,
da je sam v svojih sanjah.

"Berite, ~~to~~ Jerman!" je ukapala
gospa s šisjnim glasom.

Olga se je sklonila preko mize,
oprta je nanjo obadva komolca,
izpod dlani so se svetile temne,
v srce strmeče oči. Milena se je
naslonila ^{daleč} ~~naslonila~~ na stol,
konec da se je iz teme svetila
roka, ki je težala na kolenu.
Temnobradi gospod se je nagnil globoko
pod senčnik, v levo dlan je naslonil
lice, v desnici je držal odprto
knjigo. ~~Bela~~ ^{Bela} je spečeska s Lihim,

zamolklim glasom, ki je čudoma
 ravel ter se širil, tako da nepoobest
 ni polnil le iphe, temveč tudi srca,
 prepevajoča v čudni grozi.

Horri "Grobovi tulijo! Plume in tulijo
 kot nenasitna žrela, genajoča
 v polnočni mrak... Kaj hočete od nas?"

Ko je bila do konca govorjena
 in v srcih dopolnjena kragedije slo-
 menske lepote, so molčali vsi.

"Ne več!" je ukazala Milena.

"Vi ste kerko živeli... doživeli!" je
 rekla gospa.

"Ne jaz!" je nejevoljen odgovoril
 Grinar. "Ne jaz - premajhen sem bil!
 Kdor hoče, da je kondor, treba, da
 ima peroti... večji ranjen kondor
 nego vrabec v graku! Mi usi smo
 vrabci, ranjeni vrabci - čemu jim
 vesoljno namiljenje?"

Pogledala ga je, tudi v tem dolgem
 pogledu je bil spomin - ne tisti,
 ki plane kakor plamen proti
 nebu; tih spomin, ki se vzdrami
 ob rahlem klicu, brene s krepalnicami,
 in gleda komaj zavedno v daljine

lepe sanje... "Ali nisi ti, ki sem te videla nekod? Ali je to še tvoj glas in tvoj obraz?"

"Ne preteklost!" je klasno izpregovoril Grivar, kakor da bi odgovorjal skriti misli. "V prihodnost do konca!"

"Po krizpotih!" je smehljaje in počasi rekel Lavin. Grivar je vzdignil glavo, videl je njegov pogled in je povsesil oči.

"Pa po krizpotih!" je vplaknil. "Pa nalahč po krizpotih! In po stranpotih! Samo dalje - ne v mlaki!"

"Pesem je čudovita!" se je oglašil fant s črno pentljo.

"Kaj pesem!" je vprašal Grivar. "Ne gre se za pesem; gre - za življenje in smrt! Pesem ali domača novica - enako je! Čudva sta na, pravila domačo novico, vsebina pa ni drugačna in tudi misel ne!"

"Katera dva?" so vprašali.

Grivar se je vzdramil. Olga se je bila sklonila tako blizu do njega, da je čutil na roki dih njenih ust in da je vpljpetal, ko je

ugledal nenadoma njene široko
odprte oči.

"Dvoje ljudi se je nlopiło!" je
ječjal. "Dvoje ... brezpomembnih
ljudi!"

"Dobela brezpomembnih!" je rekel
Laurin in je gledal naravnost na
Grivarja. "Pijanec in pijavka -
Bog v njima!"

Gledal je naravnost na Grivarja
- kakor da bi se krotkoloma smejal.

"Rad bi odgovoril, rad bi me
podačil - pa se besede ne boš
znil!"

^{je unaknil pogled in}
Grivarju ni znil besede...

Milena se je skrenila do Laurina.

"Jedaj berite, kar ste obljubili!"

Nekaj grenkega je seglo Grivarja
v srce; skrajaj je bil gnus.

"Čemu" se je sprla nanj s takim
nemirnimi očmi, ki vidijo dalje,
nežo je bil Bog ~~česa~~ razprostil?
Blagoslov je čist pogled - čemu
njemu, neurednemu, ka čist bla-
goslov, ki je treba pač ~~iz~~ povedi
in božje milosti?"

Lepe^m in smekljaje se je vzdignil
z rofle Laurin^x in je polegnil - iz
suknje privedek papirjev. Potasi je
stopil do mize, sedel je poleg
Milene, pogledil si je čelo. V svetli-
luci je bil njegov obraz še mehkejši[?]
in nežnejši, oči so se bleščale kakor
rosne. V Grivarju je vzkripelo, sam
ni vedel kaj.

"Peljubil bi ga, nato bi pljunil
nanj - neravnost na liste ustnice
bi mu pljunil!"

Laurin je ^{čital} ~~čital~~ z mehkim, blago
zvenecim, staraj presladkim glasom
sode Čudno

zgodbo o grbcu.

Ko se je rodil, je bil tako droben
in majhen, da bi ležal na dlani.
Tete in bostriže so parjokale od trit[?]
kosti; zakaj očitno je bilo, da mu
ni sojeno življenje. Kožo je imel
tako gladko in belo, kakor jeunovoro
jenci (drugače nimajo); najbolj Čudno[?]
pa je bilo, da ni ne papčekal ne
zacvilil in da je pogledal tako

bistro, ko je odprl oči, kakor da je bil v prvem hipu izpregledal. Pokazali so ga materi, mati ga je gledala dolgo, nato se je nasmešnila in je smehljaje umrla.

Čudo božje, otrok pa je živel in krestili so ga za Vida. Še predno je izpregovoril in skodil, je bil že kralj; kdor je prišel, se mu je poklonil; z globoko pobožnostjo so mu obrežli, vsak glas njegov, če razločen ali nerazločen, je bil ukraj. Jato ker je bil tako majhen in tako lep. Čudolep je bil namreč in zmerom lepši. Tenak, droban in bel, kakor mestno dekle, ki raste in doraste v senci. Oci, nekoliko posevno zarežane, so gledale tiko izpod dolgih brejalnic, kakor v sanje iz sanj; roke je imel tako nežne, ozke, preporne, kakor jih ne vidi človek niti na podobenstev svete Neže in kakor jih nima Peneka, ki si jih umiva v blagodišečem olju. Ali pa kralja in zapovednika ga je povzdignil smehljaj njegovih ustnic. Nikoli se ni smejal neglas, a smehljaj

ni ugasnil nikoli. Kakor je bil
 otrok, je bila v sistem mirnem
 smehljaju prelost starca in vse globoko
 spoznanje njegovo. Nikdo ni vedel,
 kaj je zapisano na teh lepih usnících:
 knjiga je bila odprta, pa ni bilo
 na svetlu kričnega človeka, ki bi
 razbistril in razumel vsake črke.
 Če je bila tiha, nepravredna, neravnost
 nesolžna globnost, porojena iz
 mirne in naravne povesdi vsemožne²
 nega kraljevanja, ali če je bila naj³
 nežnejša, preprosta, vseobsegajoča in
 neskončnega usmiljenja polna lju⁴
 bezen — kdo bi spoznal! Spoznanja
 ni bilo, ampak bil je strah, tihi
 stroški strah pred nepoznavanim in
 nespolnim.

"Glej, poklonil sem se do pasu
 ponižen klanec stojim pred teboj;
 ti ukazuj — le milosten bodi,
 o kralj!"

Škodil je zgodaj, pa komaj je
 škodil, je stopal z ravnim, dolgim
 prestihim korakom — po mazi. Kateri
 opolnoveči so se odprle duri in stal

je na pragu, narahlo upognjen, hled,
smekljajoci. Vzdignil bi črne trepalnice,
izlegnil bi belo roko in svetovi
bi se pogrepali pred njim.

Živel pa je od vsega začetka v pa-
radizu, kakor se je spodobilo panji,
vsekaznjočega. Ko mu je bilo tri
najst let, se mu je prvič udala
ženka. To ~~pa~~ se je ^{zgodilo} ~~zgodilo~~ takole:
Prehajal se je pod kostanji, pa
mu pride naproti mlada gospa,
vsa v belo oblečena, sladka in
smeča. Ko je vzdignil trepalnice
in ko se je nasmehnul, se ni
oprla v stran; zakaj obrok je bil.
V njegovem srcu pa se je takrat
razodelo: Glej, ženka! Komaj je
padlo zagrinjalo izpred skrivnosti,
se je dopolnilo vse: njegov pogled,
njegov smekljaj je bil ukaj. Za
roko sta se prijela, sta sta po tih
poti, pod kostanji. Manjši je bil
od nje in ker je hodil upognjen,
ji je segal s celom komaj do rame.
Molčala sta ves pot. Ene sama
beseda - in car bi bil ugasnil,
razšla bi se bila brez pozdrava

in slovesa. Trepetala je, dvoje rdečih
 jez je bilo na licih, šla je z drobnimi;
 hitrimi koraki, v omotici in strahu;
 kakor roke na krblju prepane, v sivi
 pepelnjani halji, neznanim grozam
 nasproti, v srcu neznanu sladkost.

Tako, mirno je hodil stopal Vid ob
 njeni strani, smehljal se je in je
 gledal v šla... Po širokih stopniščah
 šla šla, s preprogo pregrnjenih; dvoje
 senc - nikdo ni slisal njunih korakov.

In šla prišla v mracno ipbo, tako
 blagodiščno, da srce ni več spoznavalo,
 ne več solnčno čutilo - kakor da
 bi gatisnilo šci in zaslanjalo rado
 voljno v greb in paradiz. Okno je
 bilo razgrinjeno od vrha do tal; rože
 so dišale in vabile od vsepovsod; ne
 postelji; na divanu, na stleh so
 ležale, gledale so nanja in bilo je,
 da ljubijo same, dihaajo prilajeno,
 težko v veliki sladkosti... Takrat šla
 se spogledala ~~in šla se je nagnilo~~
~~k telesu...~~

„Alma!“

Begala je preko ipbe, od stene
 do duri, od duri do postelje, obraj

od groze spacen, gole roke na prstih
trepetajoče, vsi slunčice v smrt. Pokrila
je rožo, ki je bila padla na tla.

"Ná... strani jo... ná, upemi, obrok
... o moj Bog, majka moja... hiti
prijaj, sod hiti... ná, duri so odprte...
ne pozabi rože..."

"Alma!"

"Kaj stojis?"

Vid je stal in je strmel. Ko je
pokrkalo na duri, je počasi ip
pustil njen pas in se je gacndil.
Gledal je njen strah, ni se ganil
in ni rekel besede; rakla rdečica
se je bila prikazala na njezovih
sencih.

"Odprite!" je rekel Vid tiko in
meško.

Tla je v omotici in je odprla.
Cino oblečen, gladko obris gospod je
stal na pragu in je privzdignil obrvi.
Trepetala je in se je trepetaje smeh
ljala, govorila je hlastno in jedjaje.

"Ná... obrok je prišel * z mano,
lep obrok... rožo sem mu dala...
pozdravit se bo... tudi ti ga pozdravi!"

Vid je vedel počasi, sel je

pozasi in tako mimo obeh in je
 nalahko nagnil glavo; ne strahu ne
 pomislovanja ni bilo v njegovem
 lepem smehljaju. V bistem trenotku
 je stopila preko izbe, omahnila
 je kakor v kolobarju in je padla
 na preprogo...

Trpetilo se je, da je srečal ⁱⁿ študenta,
 ki je šel s tako lepim dekletom,
 kakor ga Vid do biskega večera ~~se~~
 ni ^{fil} pogledal. Bela in drobna in tanka
 je bila, da bi se je človek v svetem
 strahu miti z mezinsem ne dohtil;
 v obraz bi ji pogledal, si bi diki,
 v daljavo sanjajoči, in bi pastotal
 od bolesti in sladkega koprnjenja
 in sram bi ga bilo greha in vseh
 nečistih misli. Tisti študent je
 imel velike, resne oči, dolgo črno
 pentljo pod vratom in opoval je
 v vročih jesnih svojo ljubico. Vid
 je gledal za njima, spal ni vso
 dolgo noč, naslednji dan, ko se
 je vrátilo, pa je prišel k njij.

Zastrela je nanj, brepetala ni;
 skv je odpravilo očesu, smehljaj
 se je zlit v smehljaj; sklonila je

glavo in kralj je pokleknil pred kraljico. Večer je bil, velikih sladkosti poln, kakor se prepričam še mi sanjalo ~~o~~ njim. Ampak kmalu so odpeli angeli svojo pesem, zakaj prekladka je bila; in kralji večer je bilo Vidu v erce dolgečas.

"Ostani!" je krepetala.

Vid se je začudil.

"Kaj bi?"

In komaj mu je bilo dolgečas in komaj se je začudil, je omahnil v izbo študent s knustravimi lasmi in črno pentljo.

"Povedali so mi, smejali so se!"

"Čemu bi se ne smejali?" je vprašal Vid. Izpregovoril je in objelo ga je školi vrata dvoje bratih rok, pritisknilo mu obraz do črne pentlje. Vid je segel pod pas, sunil je narahlo, študent je zdrknil na tla polagoma in mirno, kakor v šepki dremanjici in je zabrnul v strop z velikimi, belimi očmi. Na prah se je prikazal tanek, rdeč curek, na mekhal je suhnjo in je curljal počasi na gola tla. Nič nejevoljen ni bil Vid; ni se oprl ne na študenta,

ne nanjo, s svilenim robcem si je
za silo ohrical rdečo roko, nato
je stopil proti durim.

"Ostani!" je vzkliknila.

Odprl je duri.

"Ostani!"

Skocila je preko studenta, roke
~~daleč izsegnjene~~, groza ^{je bila} v očeh in
v besedi.

"Daj, da s teboj... s teboj, s teboj!"

Trepotala je nad stopnicami, ko
je odhajal brez slovesa ter odšel.

"Daj, da s teboj!"

Doma si je ~~oprta~~ roke v divječi
vodi, izmil si je tudi čelo, ker je
bila škropnila nanje drobna, rdeča
kaplja. Skozi okno so sijale zvezde;
gledal je nanje, kakor so trepetale
vse bele in tihe; gledal je še
daleč preko zvezd, s tisto inčegno
sinjino, kjer sanjajo duše prerajenik;
in sladko mu je bilo pri srcu...

Imel pa je Vid prijatelja, služabnika.
Kregel mu je iz same prečudne noda
nosti, plačilo bi mu bilo obogatine
in nezaslужen dar. Lep fant je bil,
visok in plečat, v njegovih očeh

pa je bila plaha nedolžnost. Gledal je Vidovo smehljajoče gospodstvo, spremljal ga je na večernih postih, pa je rekel v svojem srcu: "Kako bi kralj drugače nego kraljeval?"

Zgodilo se je nekoli, da je stopil služabnik pred gospoda.

"Nevesto sem si izbral, gospod!"

Vid je ležal na divanu, ni se ganil in ni updignil trepalnic, komaj da je plemaknil ustnice.

"Pokaži mi svojo nevesto!"

Služabnik je šel po nevesto, oblekel jo je v prazniško oblečilo in je stopil z njo pred gospoda. Počasi se je skrenil gospod, položil je roke na kolena, gledal je dolgo in smehljaje. Stala je pred njim, plaha in prazniška, kmetsko dekletko pred ~~iz~~ poveljnikom. V smehljajočim nesečjem se je zagledal Vid v njene ustnice, ki so bile visoko upbočene in temnordede.

"Lepo nevesto si izbral! - Pozrni mi!"

Služabnik je pozrnil mišo, pinesel je ječi in pijace in jima je stregel

do noči. Obadva sta bila vesela,
vesela se je smejala in je gorela
v obraz, Vid ji je božal roke in
lica.

Ko se je puscilo, je ukazal Vid
služabniku:

"Priggi sveče na lestenco; vse
priggi!"

Tako mu je še ukazal:

"Pojdi, zapri durí in stoj pred
njimi!"

Kakor mu je gospod ukazal, tako
je služabnik storil.

Čenkes kozarcev je utihnil; ko
je pravečila parja, so utihnili
tudi poljubi...

Vid je odprl durí - glej, tam je
visel služabnik in se ni več ganil;
oči so bile široko odprte in so
strmele kakor v neznano čudo.

"Kaj pa se mu je pripetilo?" se je
zacudil Vid...

Tako je doživel lepik in prijetnih
zgodb koliko sbevalo, kakor je
doživel durí. Njegova pot je bila
veselo znamenje; senak in

upognjen, kakor je bil, je hodil po
kraljevsko: šel je v samem solnca,
nes ovenčan, po cesti z rožami po
enisi; ni gledal v stra, pa se ni
spostaknil; ni iskal poti, pa ni
pazil; in na obeh straneh spalil:
kolena v travi, glave na prsih.

Hele! Kakor je naglo kraljeval, tako je
naglo dokraljeval. Natančno se praveu
času. Z kaj bihi dan, ko je prebledel
ter legel na posteljo, so predsedovali
poslednje cektine: oče, troje unjev
in troje set, dvanaajstero sorodnikov
in dvanaajstero prijateljev ter tri
indrideset židov. Ostalo jim je pa
neličasten pogreb in pa spodobno
žalovanje.

Vid je ležal. Vsa hiša je bila
polna ljudi, ali glasu ni bilo, ne
koraka. Bledi so bili obrazi, oko
se je halo očesa. O mraku je bilo,
ko je ~~vid~~ Vid začutil, da mu je
dihnul v lica mrav.

"Visje posteljice vzglavje!" je
ukazal. "Kaj ste mi položili pod
pleča?"

Pa komaj je izpregovoril, pa se

predno so ~~obzorni~~ ^{prikriti}, se mu je obraz
prečudno ~~in~~ premenil. Kar je bilo
kraljevskega na njem, je nekakoma ipji-
nilo - nekdo je posegnil pastore stran
in zarejala se je gola celjuna. Vid se je
oprt navkoli z belim očesom, da so
vzkrepetal: ker se pokrivali; nato se
je zasmejal krohotoma, da se je
strela izba, in je umrl. -

Tmel je nemreč grbo, prav navadno,
pošteno grbo; in začudil jo je
natanko ob pravem času - drugače
bi ne bilo s kraljevanjem nič...

To je vsa zgodba o grbcu.

Ko je Lavin umolknil, je vesela
gospa vsa osupla, kakor v strahu.

„Ampak... čemu to? Čemu ta grozota?“

Vsi so gledali nanj; Lavin je
smehtjaje molčal, kakor da bi ga
sladko bojevali; tisti vprašujoči,
nemirni, plahi pogledi.

„Kakdanja reč!“ se je oprl naravnost
na Mileno. „Kakrasko sem
rekel, kar se potravi.“ (nadalje urai.)
Kralj je, kdor ne ve, da je enjenj.
Spoznaj ob rojstvu, da si grbec,

pa boš ceste pometal do konca Dni!"
 "Lajš!" je vzkliknil Grivar. "Drugice
 si mislil! Ubijaj, če sam ne sodiš,
 da si ubijales - to je bila tvoja
 beseda! Presestunaj, če si presestovanje
 mi zrek! Bodi plodej, če se ne vidiš
 v ogledalu! Med pleča si dal vest
 in grbo si jo krestil - dokler je
 ne občutis, bodi kralj! Ampak ti...
 ti lajš, da je ne občutis... glazno
 je tvoje kraljevanje!"

Zacuden so se oprli nanj, Lavin
 pa je narahlo skomizgnil z rameni:

"Ni napak!... Izlohi pa je stvar
 taka: glej podoba, kakor so ti
 nesvarjene oči, in ne brigaj se za
 umesnika!"

Milena je objela koleno z rokami
 in se je sklonila globoko.

"To je - murpla povest!" je izprego-
 vorila hitro in sunkoma. "Kakor da
 jo je ^{izmisli} ~~pisal~~ hudoben človek..."

Umolknila je in se je oprla
 na stran.

Jermer si je pogledil lemuo brado.
 "Ne hudoben človek, # lemuve mlad!
 Poznam nekoga, ki je bil v mladik

letih Cingiskan, pa je dandanes postel
in zmeren ~~rodoljub~~ ^{služnik}.

Govoril je počasi, z natankim in
brdim in naglasom; zakaj ukvarjal
se je s politiko.

"Tam ste povedali kisto, kar so
povedali že mnogokrat; kisti Cingis-
kan je modroval celo v krcini na
tako sorto. Živi, kakor je ukaz
v tebi samem, da živiš! Nikar ne
pogrnaj svoje grbe; in če jo pogras,
je ne priznavaj! Če je drugi ne
sprijeto - koliko boljše! Dokler je ne
sprijeto, dokler kadiš pokonci, ubijaj,
smehlja je: ne boj se, brate!"

"To je nasilnost!" je nenadoma,
ves prestrašen in vznemirjen, zaklical
iz temnega kota knožnari, blagooki
fant, ki je molčal ves večer.

"Nič drugače!" se je zadovoljen
oprl Jerman. "Nasilnost mladosti!
Da je Vid kakorkoli mogel, bil bi
iz samega dolgega časa zapatil zemljo
ker jo gorečo breščit v nesoljnost.
To mojih mislih ravnanjo sivo brade
in zmerne stranke čisto pravilno,
~~da se brani~~ da ne dajo volilne

pravice fantom pod štirindvajsetim letom. Ker jih je solanik, bi ne volili ne napredno, ne radikalno, ne socialdemokratsko ~~SPD~~, temveč volili bi - vrag vedi, kako! Volili bi Čingis kana!... Ampak kmalu po štirindvajsetem letu so nečidelni že suplenti; konci pijenti in sekundariji; *nevarnost je pri kraju..."

Olga je stonela s komolci na mizi; lica v oblaku, temne oči široko odprte.

"Ser bi zapalil zemljo in jo tresčil gorečo v nesoljivost?"

"Zapalil bi jo!" se je nasmešnil Lavin in oči so se mu tiho posvetile pod trepalnicami.

"Kolika gansoba!" je izpreletelo Grivarja. "Izlegnil je roke" proti nji; razkrcil dolge prste; ampak... Bog ne bo hotel!"

Mladi študent je gledal nemirno in je izpregovoril jehajje; poznalo se mu je na glasu in na zardelem obrazu, da je hotel reči nekaj po polnoma drugega, nego je rekel - nekaj tepega in mehkega, da bi se Olga

s toplim smehtljajem ozrla nanj:

"Ne tako... ne sme biti! Kje je srce... pa kje ljubezen? Na srce ste pozabili vsi... na srce niste mislili!"

Z nasmeškom, napol pomilovalno so pogledali nanj; on pa je zardel, povsesil je oči in je umaknil.

"Resnično!" se je razpustil Grivas. "On je odprl duši, on je razodel skrivnost! Na srce niste mislili - to je vse! O ti moj mladi fant, kako boš krpel, kako boš se ^{moje} krunjevo kruno nosil! Na obrazu se ti pozna, na očeh, ki gledajo - kakor sem gledal sam..."

Olga je počasi vzdignila glavo iz dlani in je pogledala vse začudena. Gospa je z urnim korakom stopila k niji in je ~~od~~ snela senčnik s svetilke.

"Ne teh besed!" je prosila, ne utka, pala. "Kam ste pašli, otroci?"

Na vse obraze je posijala bleda luč - in mahoma so izzginile vse skrivne misli, ki so ^{se} je prikazovale ^{prikazovale} v obeh, na ustnicah, na licih. In

kakor da jih je bilo sram, so molčali vsi, se ako ni neč poznalo očesa.

Laurin je vstal, stopil ~~h~~ k Grinarju in mu je smehljaje poudaril roko.

„Kakor Judež se smeje — Judež je v njegovih očeh!“ je rekel Grinar v svojem arcu in ni sprejel pozdrava.

„Pa bodi, kakor misliš!“ je ako mizgnil Laurin in je namršil obrvi. Stopil je tik predenj in je govoril tišje.

„Le to sem ti hotel reči ... potopi! V ekstazi si nočaj, kolan do konca, da sam ne veš ... potopi! Treseš se ... oči daleč ti vidim kolena ... in s obema rokama si držal kozarec ... Le se to besedo: pojdi z menoj, pojdi se pred menoj! ... Dolgo si hodil, bruden si ... leži v posteljo in počivaj tri dni in tri noči, da boš bistro videl in ~~varno~~ varno hodil — ~~kdaj~~ kdaj vidis strahove in popotekas se!“

Napol se je Grinar čutil, napol je bil srdit. Naglo je hotel odgovoriti, pa se je premislil; zametnil je z roko in se je okrenil.

Laurin se je poklonil vsej družbi.

„Čemu odhajate?“ je uprasala gospa; obžalovanje pa je bilo tako hladno, da se je Lavin nametnil.

„Mudi se mi! Tako opravilo imam se nosoj, da se Bog usmili mene in drugih. — Ampak s tako zgodbijo je tako, da ima vsak svojo grbo med pleči in da je nikoli (dodobrega) ne spozna — sebi na srečo, drugim na žalost. — Lahko nosi!“

Ti predno je prišel do duri, je po-
zvonilo.

„Vera!“ je vzkliknila Milena in je
vstala.

Pred pragom, v polmračni prednji
izbi, se je prikazala drobna, črna oble-
čena ženska; prišla je bika in plaha,
kakor proseca. Na vseh obrazih pa
je bilo nenadoma kakor žarek iz
nebes — kar je bilo kudega v očeh, je
ugrasnilo.

„Vera!“

Manjša in drobnejša je bila od
Olge; lasje so bili gladko počesani.
Ob belih, oprkih licih, vsi so gledali
nemirno, kakor da se boje^h nečesa
semnega — od koderkoli.

Lavin je šel počasi mimo nje⁴, ona se je umaknila kakor v strahu, celo roke je pritisnila k prsi. Ko se je na pragu skrenil ter se poklonil je bil njegov obraz ves seman. Molče se je poslovil, Vere ni ne pogledal, ne pozdravil. Jerman je gledal za njim; in v tistem pogledu, v tistih sivih, udekih očeh se je kakor izpa oblaka razsvetilo sovraštvo in janičevanje.

Okrenil se je do Grivarja.

"Vedel je, kaj je govoril; vsi mi drugi smo lagali... le on ni lagal... Glejte, za njim se je oprla, pa se ji je kri prikazala v ocesu... Neke noči, gospod Grivar... on se sam ne ve, kako čudno je, da živi še dalje od tiste noči..."

Kakor da je začel svoj glas in ugledal svoj obraz, se je pogledil preko čela in je umolknil.

"Pozdravljena, Vera!"

Ko ji je pounil ^{desyico} ~~oko~~, se je sklonila njena glava tako nizko, kakor da so hotele trepetajoče ustnice poljubiti njegovo roko.

"Nelepa misel je bila v izbi!" je rekel študent Algi. Pogledala ga je, kakor da ni razumela besedi; njen pogled je bil zamisljen in zlovoljen.

"Čemu pa nosite do neumnos dolgo penstijo ... kaj vas nič ni sram?!"

"Nelepa misel je bila v izbi!" je izpreletelo Givarja v prav tistem trenutku. "Nelepa misel ... klic iz gozda ... Bolan da sem, je rekel, in resnično sem bolan ... Zgodi se karkoli ... oči bom zatisnil, pa se zgodi karkoli!..."

In takrat, ko je bil sam, mu je bilo pri srcu, da bi se okrenil k steni ter se pokrival.

(Konec se pride!)

VII.

Grivar je ~~bil~~ sam.

Pretikra, globoko zasenečena, je gorela v prednji izbi na klavirju; Vera je sedela ^{pred njim} ~~pred klavirjem~~; Grivar je videl samo njen sklonjen obraz; svetel je bil in nesprosojen. Olga in Milena, dvojje mirnih, temnih senc sta stali ob pragu. En sam žarek rumene svetlobe je bil razpet preko mize, iskrlil se je na steklenici; ter odseval na stenō - naravnost na prst svete Veronike.

Sam je bil do dna arca, se predus se je oglasil prvi plaki: govok pod Verinim prstom. Ko je zapela pesem o ljubezni: ter se vzdignila visoko, so šle njezove misli z njo.

Dvojje temnih senc je stalo ob pragu; ako bi ne razločilo oblik ali srce jih je razločilo; vse od las, temno kipečih ob ~~velikem~~ ^{vijetnem} čelu, mimo ~~sejnih~~ ^{sipe} svetlobi: trepetajoče oblike belih bic do rahlo upognjenega

urata in do telesa ... ki bi ga sanjalo
 oko v zadnjih vročih sanjah, zato da
 bi se ne odprlo nikoli več ... Visoko
 se je vzdignila pesem, vse njegovo
 brepenenje je slo z njo. En sam gost
 je bila ^{živahna zgodba,} ~~sanjal,~~ en akord je bil slon
 življenja; ni se gnil, pa je preromel
 daljno pot ...

Tako je - vse ta žalost naj se v molu
 dopolni! Dejati je, da sem bolan: po
 zdravljenju, bolezen, in blagoslovljena!
 Kaj pa je bilo do te ure, kaj pa
 se je vrnilo z menoj? Pravijo, da sem
 krpel, da sem si ^{do kraja utrudil} ~~obrnul~~ noge in
 srce, tako da sem pdač ob tem
 poznem večernu na nogah in na srcu
 hrom. In tudi pravijo, da me je do
 krpljenje napravilo grenkobelega sanjaca,
 ki ne zna več ne krščansko misliti
 ne govoriti, sem več ali preklinja
 ali blagruje. In da je torej ^{al} ~~preprečeno~~
 vsako usmiljenje z menoj, ker nobenega
 upanja ni več, da bi se vrnil, odkoder
 sem bil prisel ... Bez vedi, morda je
 vse to gola resnica in bistra pamet.
 Ampak ko bi vedeli učenjaki, kako
 malo mi je treba usmiljenja, bi mi

ga ponujali polne korce! Poškranj gledajo name, romarja, ki se opotekam ob palici, in zibljejo debelo glavo: Kaj bi ta s cekinom? Japil bi ga in bi romal dalje, kakor je!... O, romar pa gleda v solnce in se smeje in gre dalje. Kaj bi mu navi cekini, ko je solnce njegovo?

Vse kar je bilo, kar se je v semu uršilo od prvega dne do slavnega konca — mi bilo srpljenje. Glad je bil pred kraljevske večerje! Samo nespa, metno je bilo, da mi ta rečenica ni bila prej razodeta. Prijetno bi bilo, če bi hodil skozi noč, po kruju in kamenju, in bi videl od daleč veselo svetlo zarjo; ne čutil bi kamenja, ne kruja, in noč bi mi bila jasen dan. Sel bi, kakor so kristjani hodili v svet; do malo brohico srpljenja požrijem, do drobno kapljico boleščiprijem — in urto večno življenje! Do kolen bi bil ranjen, kruden do krvi, srce pa bi bilo polno veselja in bi v bolečinah prepevalo... O, tako pa so bile slepe moje oči in niso videte nicezar, nevedno je bilo

srce in mi slutilo nicezar! Skopi-
 strahoto neskončnih noči sem sedel
 da bi se izpisal za paradiz, pa sem
 ujdihoval in jokal!... Tudi ujdihovanje
 je bilo potrebno - odhod drugače za
 slujenje? Da je bilo srce potno prej,
 kako bi ga zdaj napolnil? Da je
 bil svetel dan poprej, kam bi sijalo
 to prazno solnce?

Blagoslovljenjsko kipljenje - blago
 sloujenjsko za paradiz! Blagoslovljen
 trud - ~~x~~ blagoslovljenjsko za obilno
 plavilo!...

Je mi govoril samo o srcem; ust-
 nice so se smehljale in so se pre-
 nikale, kakor so hitele misli iz
 vročih sanj. Samo se tisto oblo
 belih lic je videl, samo se tisto gibko
 telo, ob pragu stonice; sanje,
 o pesmijo k nebesom kipeče, so ga
 stirale oko; in oko je gledalo jers-
 nejše nego kdaj poprej. Moralo se
 je dovršiti vse, kar je bilo od
 milostno-nemile sodbe določeno.

*

*

*

Ne vidim se in vem, da si ob moji

desni strani. Kdo si? Ob prvi uri
sem se spoznal in sem zavrihtkal
v svojem srcu. Roža, ki si vzcvetela
v moji papni jeseni, rabi ker je bil
vse dolgo ~~po~~ pomlad in vse dolgo
poletje pust in prazen moj vrt! —
Tihó gre voz po cesarski cesti kakor
po žametú. Noč se; čudovetlo je
nebo. — "Zvezd je premalo; samo ena
se je izgala sam..." — Bo nama Bog
že tudi zvezd dodelil! — ~~Mecca~~
"Lune ne maram... kakor da bi
medila noč; z zvezdami pa mora
biti vse posudo, tako da kapljejo
na zemljo... zvezde molče!" — In komaj
si tako izpregovorila, so se vzigale
zvezde druga za drugo in kmalu je
bilo nebo tako posudo z ujimi,
da so kapale na zemljo, na voz,
na naju, v najina srca. — "Glej
sam — prvi kres!" — Zablščalo se je
v daljavi, ~~sest~~ ^{iz} lemnega gozda; za
bleščalo se je na tej, na oni strani
v daljni daljavi, tik pred nama,
v dolini, na visavi — glej, gozdov
goré, vsa noč gori! Lilen gari,

plapolajoci lok od svetle Alne do
 Reznika, od Peserja preko ^{Borovnice} ~~Borovnice~~
 in Vrhnike do Ljubljane... Jemlja gori,
 zvezde so jo zapalile! O, in na svojih
 licih odseva ozenj; blest iz svojih
 oči... o, in iz mojega srca odseva
 ozenj; blest iz mojega upanja, luc
 izpolnjenih sanj!... Vse se je razjarilo
 za menoj in pred menoj - zdaj vem
 kdo si! Solnce, ki mi ni sijalo in
 ki mi je bilo objubljeno od vekov,
 je vzplamenelo iz noči...

Voz je nenadoma zavrnil v bisiino,
 v senco; med temnim drevesjem je
 ugasnila cesta. Tri gospodari so vprati
 nenadoma pred nama, tako blizu, da
 bi se jih z roko dotaknila; iz neba,
 iz gorečega, jih je krepko izsekala
 močerna roka. Ti si pokazala nauje;
 tik pred mojim obrazom je na svoji
 zagoreli roki gasijala nebeška noč;
 v gostih jarkih je bila svetloba izpa
 nejenja. - "Rajša imam bisiino, senco,
 nego parko luc; lepše je tukaj!"
 Voz je sel tako kakor Poln po večernem
 jezeru. Ne besede več, ne glasnne misli!

Srce, nasmekni se, utihni, zaspi v
sladkosti! Kaj beba izpraševanja, kaj
beba, da bi hodile po cesti perzijsko
oblične misli, da bi se srečavale in
pozdravljale! Glej, srce: sram te bodi:
te svetle noči, teh črnih gozdov, teh
belih zvezd! Zaslujilo nisi tega praz-
nika - njimaj ga in molči!... O, nisi
ga zaslužilo! Malodušno si se treslo
pred samo mislijo, da bi se kdaj
zgodilo, kar se je ~~st~~^v tej uri dopolnilo
do vrha!

Dopolnilo se je, da zdaj ves: njena
roka ti nič dalje ni, nego je življenje
daleč grobu: dosežejo jo! Pa se se je
dopolnilo: njene ustnice ti ^{niso} nič
dalje, ~~niso~~, nego je koprnenje daleč
obupu: dosežejo jih! Tu se napadnje
se je dopolnilo: nič ni dalje njena
dusa tvoji, nego so daleč nebesa
grehu: dosežejo jo!...

Sij na naju, usmiljeno nebo!
Dopolni se, kar je bilo porojeno
v teh svetih sanjah! Pa če se ne
dopolni - vsaj ta čistost ostani,

v jutranjem npranju okopana,
v jutranje solnce strmeča!...

Na glasni cesti se je ustavil
voj, oblika je zasumela, razbil
se je široki slavnik.

"Bogom!"

"Bogom!"

Ne roke, ne pogleda. -

Farke so sijale puzgbe, vse so
~~me~~ pozdravljale.

* * *

Ali sem res doživel bistri večer?
Doživel sem ga od začetka do konca
- kako bi drugače bil v mojem
srecu?...

Pridel sem ves bruden, veliko
brinkosti sem nosil s seboj. Ko sem
šel ob jezeru, pod svetlo nočjo
v mraku sanjajočem, sem spoznal
v sladki kolecinu, kam drži cesta;
in da je vsak korak ^{storjen} za gromom,
~~storjen~~, da se vzdigne za njim
stena do neba in ni več poti naprej.
Kakšno je Reklif^{so}, da je človeku preudno

blago in prijetno, predno izginje
v valovih - odprt mi je paradiz še
pred smrtjo. Tudi jaz sem občutil
kako sladkost in sem videl paradiz.

Ko sem prišel na verando, so
mi bile noge tako težke, kakor da
sem romal tri dni in tri noči,
preromal kroje dežel. Toplota je bil
večer, meni pa je bilo mraz. Vsi so
bili tam; ona je stonela ob ograji,
vsa bela; obraz pa je bil temen,
samo oči sem razločil v mraku; raz-
ločil sem jih, ker so gledale name
in ker so ob tisti uri vse razumele.

Ne vem, v čem so govorili, kaj
so pripovedovali, poslušal sem,
slušal nisem. Tam spodaj je ležalo
jezero, vse temno; daleč ob obali
so se svetile luči v dolgem loku.
Rebo se mi je zdelo tako blizu,
da bi skoraj z roko dosegel zvezde;
in zvezde so v veličastni, parki
procesiji romale - dogvedikam;
jasne so bile in vesele, romale so
pač v sama sveta nebesa... Glej,
nesrečnico, izgubljenko! Tudi

171.

je iz svetle procesije, naravnost
v jezero je padla; srebrno je zaškro-
pilo, zaiskrilo se v temni vodi
in je ugasnilo...

"Zvezda se je utrnula!"

Vsi so se ozrli - nihče je ni
videl, potopljena je bila, izgubljena
brez sledu; le moje oči so jo videle,
le moja misel jo je spremljala na
poslednjo žalostno pod.

Ona se je skrenila, zastrela je
v nebo; mirno so romale zvezde,
gledale so nanjo, odsevale v belini
njenih oči. Z nesmiljenim smehljanjem
se je ozrla name.

"Kaj se je utrnula samo vam?"

Govorili so dalje; glasovi pa so
bili tišji; pakaj nebo je bilo bližje
in svetlejšo, pognilo se je zagrinjalo
pred nekonzistentjo. ~~III~~ Težko mi je
bilo in sladko - smrt je bila blizu,
se bližja so bila nebesa...

Glej kam, glej kam! Lunčina se
je izluščila iz srede svetle ceste,
H~~er~~ pustila se v bleščicem loku
naravnost v jezero. Ugasnila je -

mirno in tiho je romala procesija
svojo žarko pot...

"Gvezda se je uvrnila!"

"Kriknilo je iz srca, razleglo se
kakor spomin s^t okraj gvezd.

Vsi so se ozrli, nihče je ni videl;
le moja bratovska misel jo je
spremila do groba.

"Tamo vam se je uvrnila!"

Takrat sem videl njene oči in sam
sem bral, da so vse spoznale in vse
razumele; pablicnilo se je in besede
so bile v tistih velikih očeh tako
razločno zapisane, da sem jih bral
sredi noči, kakor da bi bral poved-
ki si jih šepetajo gvezde na nebu...

Spoznala si, pred teboj stojim,
pa bodi sodba svoja! Če milost
ali če nemilost - brpljenje ne bo
nič manjše, nič drugačen ne bo
glednj. korak. Naj se uvrne gvezda
kjerkoli in kamorkoli, pa naj bo
v smrti svetlejša od soluca samega
- konec je noč!...

Nič več nismo govorili; in če so
govorili, nisem slišal njih besed.

V mojem srcu je bila lista sveta,
 brezmadežna, velika radost, kakor sem
 jo občutil takrat, ko sem bil še
 kristjan in sem klečal pred oltarjem
 da bi sprejel prvo sveto obhajilo;
 in prav tisti strah neurednega, pre-
 gresnega, ki je s pravnimi čulji
 stopil pred Boga...

Če sem slab, Ti me napravi močnega;
 če sem žalosten, Ti me solajži; če sem
 omadeževan, Ti me očisti!

*

*

*

Kam, sanje? Z jatravnim vozom,
 naprej, naprej, solncu nasproti!...
 Hitro ljubiti, hitro misliti, hitro
 živeti! Če postane voz pa en sam
 kip, če nbihne veter pa en sam kip -
 smrt pred teboj! Hitro dalje, ne iz-
 pust: vajeti, ne odpočivaj si nič,
 ne glej na pot in ne vpravaaj, kam!...
 Oči, nič ne glejte več; pamet, ne
 misli več! Z jatravnjenimi čuni,
 udan do ~~pa~~ brezmiselnosti in do toposti -
 naprej!...

V hrib gre voz, stopi toplo večerno
 poletno pokrajino; bele hise naju

pozdravljajo iz gora vrhov, z oken
 rdeči gorenski nageljini; od žarečega
 neba lije luč na planine in planine
 se smehljajo nama, ki v senci ^{sanjave} ~~plepse~~
 solnce, ~~sanjava~~, nego za je kdaj videla
 temna zemlja... O, tudi ti sanjaš, prav
 tja gledajo svoje oči kakor moje! O,
 približale so se mi svoje misli, na
 skrivaj se pogovarjajo z mojimi!...

Gore so temne in silne vzkipele v noč;
 nebo je bilo svetlejša; kar je zvezd
 na njem, vse so sijale nama... Kakor
 si je otrok mislil: če se ovinek, če
 se korak in nato ho vse dobro in
 bodo vsa nebesa izpolnjena; tako
 sem sklenil: Kander se pod klancem,
 tam za kribov, prikaje jezero,
 sakrat izpregovori, vse razodeni;
 sakrat naj misli, ki željne čakajo
 pred durmi, stopijo v ta svetli
 kram!...

Glej tam, blejsko jezero! Nikoli
 ga nisem videl, da bi se bilo tako
 prebleščalo pod zvezdami! Nama na
 slavo in čast se je prebleščalo, naju
 je pozdravilo, naju in mojo ljubezen!...

Jdaj, beseda, ljubezniva slugabnica
 moja, pokazi, da se poznam! Razodeni,
 kar je molčalo v srcu, dokler ga
 mi do roba napolnilo s sladkostjo
 in krepenjem!... Beseda je šla,
 odprla je durí in misel se je pozdra-
 vila z mislijo; prej mrak, plaho
 šepetanje v mraku — zdaj dan, glasen
 aleluja v solncu... V nebo sem
 gledal, ne na desno stran, pa sem
 videl svoj obraz, kakor da je od-
 seval med zvezdami. Vsa bela lica,
 oči temne, v daljavo zamisljene,
 ustnice tiho smehljajoče... Ali
 je kipele iz srca vroče in koprnce,
 ali je ječljalo, ihtelo in trepetalo
 — njene oči, v daljavo zamisljene,
 so razumele, njene smehljajoče
 ustnice so razumele. Odgovor, tih
 in blag, je bil v pogledu in v smehljaju.
 Sklonil sem se — — —

Naprej, voh, naprej! Naprej
 v pojoci, pronesi lesk te blagoslovljene
 noči! Brez konca in brez cilja naprej!
 Brivkost je bila trenovek, sreča
 bodi večnost!...

Jezero najin je pozdravilo v lisa,
čutila sva dih fužezov. In iz čiste,
pod prežtanji se bleščice globine
so najin smehljaje pozdravljali tisti,
ki leže na dnu ...

* * *

Iz čudnih sanj se je prebramil
Grivar. Opel se je začuden in je
videl, da ni več sam. Resem ~~da~~
s ljubezni je utihnula, senci ob durih
sta se zgenili. Tik pred seboj je
ugledal obraz, ki mu je bil čisto
neznan.

"Kam ste mislili, kam brepeneli?
Rekla sem vam tako besedo, da me
je bilo sram; odgovorili niste!"

Iz Druge sohe se je pasmejtal glas.
"Pa igrajte valček!"

Vesela postkocnica je pljusknila
Grivarju v lice.

"Cemu to?" je uzkljknil.

"Pa Cemu ne bega?" je vprašala
gospa, ki je sedela pred njim in ki
jo je komaj videl. Pogledal ji je
v obraz, spoznal jo je in se je

nes prestrasil.

"Čemu ne glase radosti?" je vprašala in je gledala naravnost v oči s pogledom, ki je bila preteklost v njem in koprnec spominu po davni sladkosti. "Zakaj bi ne pomenjal človek veselo poskocnice pa tiho tiho uprskovanje? Ni več mogoče, da bi bila resnica, kar je bilo nekoli skroško brepenenje - pa bodi vsaj sladak spomin ... Tineci sem mislila na tiste čase; dolgo v noč; in vse drugačni so zdaj pred menoj. Takrat nisem čutila brepenenja ... tistega brepenenja ... po daljni lepoti, nikoli dosegljivi; zdaj ga čutim in vem, da je tudi takrat bilo ... in da se mi izpolnilo ..."

"Kam te besede?" je osupel odgovarjal Grivar. "Čemu zdaj v preteklost, kaj bi z njo, ko je prihodnost tako blizu? Kaj bi s spominom, ko je sedanjost tako lepa?"

Gojpa mu je strnela v obraz in je molčala.

"Nič več v preteklost, nikoli več! Kar se je neslavno vršilo,

se je slavno dokončalo. Kar je ^{if} bolesti zakoprnelo, se je izpolnilo v neizmerni radosti. Kaj bi gledal v listo noč, ko je že solnčno jutro; kaj si bi oliral lice, ko solz že zjavljaj ni?"

Gospa je gardela.

"Ne razumem ... Kakor ste vprašali, vprašam jaz: kam se besede?"

Privar je posegel po čaši in je pil tako nerodno, da se mu je razplival čaj po belovniku. Včelo in v senca je gardel, lica pa so bila tako zamolklo blede, kakor lica umirajočega.

"Nisem čisto gdrav, gospa, nisem čisto gdrav; že listi, ki je šel, je rekel, da sem bolan. In zato sem morda govoril same neumnosti: od začetka do konca. Ampak kako bi bila beseda pametna, če je srce neupametno in če je tako veselo, da ne misli na laž in na ~~preobraz~~ preobrazjanje? ... Nič spomina - kako bi gledal nazaj, ko je paradiz pred menoj? ... Ne vem, če gledam z očmi ... Če ne gledam samo s srcem ... samo

s brepenenjem ... ampak kar vidim,
je paradiz, ki je zaradi krpjenja
bil obljubljen ~~mi~~ od nekomaj ... "

Sklonila je glavo, da bi mu
videla nabanko v oči.

"Zares ste bolni ... ali pa ste
pelo nesrečni!"

"Ne recen ... ob tej mi?" je vzkliknil
Grivar in se je nasmehnul; to je
bil smehek naj umirajočega.

Četel je počasi, skraj je suknul,
oprl se je z roko ob stol.

"Milostiva ... jaz ..."

Duri iz spalnice so se odprle,
na pragu se je prikazala Milka;
Erni, kuštravi lasje so viseli čez
objekani obraz.

"Mama ... ne morem spati!"

Gospa je pokitela k njej, vzdignila
nila jo je v naročje in jo je
nesta v spalnico. Kakor skozi gosto
mrežo je pogledal Grivar za njo;
nes drugacien, nes star je bil njen
obraz. Za eno samo uro je bila ga
sijala preteklost na njem in je
ugrenila brez spomina; srce se je

vzdrnilo iz spomladanskih sanj in
je bilo toliko bolj puosto in jesensko.

Valček je utihnil; vesel smeh se
je oglasil v drugi igri, med sturni
se je povesila tla.

"Pa hodi, kakor hodi!" je pomislil
Grinar in je ~~se~~ slopil proti pragu.
Komaj je spoznal ljudi, ki so
stali pred njim. Njen obraz je videl,
naravnost nanj je gledal; in zdelo
se mu je, da so se zdaj vse zvezde
na njem, vse svetle zvezde v njenih
očeh, v temnih lasih, na senca
pocesanih.

"Pomislite, gospod Grinar, po-
mislite!" je rekla; govorila je ~~z~~
njemu, pa je tako gledala nanj,
kakor da ga ne vidi in ne pozna.

"Pomislite, kaj je povedala Vera -
ko je igrala valček, je povedala!
Kaj je žalostno, ampak človek se
smeje, ker je človek hudoben...
Ali ste poznali gospodina Rozalijo?
Kako bi jo poznali, ko je nebeden
izmed nas ne poznat!... Ta Rozalija
je idealna ženska... visoko misli;
umetniške ljubi in pesniške spoštuje

in dnevnik piše. Zmesom je črno
oblečena, čisto gladko, brez vsakih
neumnosti in komedij. Bel obraz
ima, popolnoma bel, dolg in suh;
oči pa ima velike in polbožne; in
nikoli se ne smeje. Gospodična
Rozalija je bila samo enkrat pa
ljubljena; idealno. Tisti, ki je bila
zateljnjena vanj, pa je bil prillik
kavec; grbast dvorški nosec je bil.
Ampak eleganten, resen in spodoben
človek. Tudi on je pisal dnevnik,
visoko je mislil in črno se je
oblacil; celo[#] verzje je delal. Pa
je bilo kmalu konec ljubezni;
na čuden način je je bilo konec...

Glejite, idealna ljubezna je bila -
gledala sta se, vzdihovala sta in
sta molčala. Nekod pa, ko sta se
gledala, ko sta molčala in vzdih
ovala, je pojedel prillikavec sedem[#]
inbrideset čepčevih čukov, narobit[#]
se je in je umrl... Jdaj visi njegova
podoba v izbi gospodične Rozalije
in več ni moškega na svetu, da bi
za pogledale njene oči..."
Grinar je gledal in je poslušal

in ni razumel ničesar.

"Konec v banalnosti!" je vzkliknil Jerman in obraj njegov je razodeval srd, isplid iz grenkebe in bridkosti. "Kolikor večja je lepota, koliko groša je, kakor v blato pljuskne!"

Jerman se je nasmešnil; slisal je besede, obraja pa ni videl.

"Zakaj bi se jezili, dragi gospod, zakaj bi se jezili? ~~Časih~~ Časih je tako, kakor ste rekli; časih pa je narobe. Jaz, na priliko, sem do danes, do tega večera, ~~in~~ kaj bi rekel, do te ure, prenašal bridkost, kakor je izmed nas se nobeden ni ne pojnal, kaj sele skušil! In prenašal gnušobno, da bi vi vsi smatnili, če bi deneski njen del skušili!..."

Šrneli so nanj; molčé so stali.

"Jaz pa vam rečem: ni potreba, da bi se dovršila lepota v banalnosti... dovrši naj se v sebi do para dize! Kajti: če mi bilo potreba, da se vsa ~~moja~~ žalost in oskulnina moja dovrši v sebi... kakorkoli"

v jarku... kako bi bilo potreba, da
 lepota sama izgreši svojo solučno
 pot? Ker se bice tistih sedemin
 tridesetih cmokov - pakaj da bi ne
 bili estetični? In gospodična Ropelja
 se mi zdi ne samo za sato, temveč
 popolnoma v resnici jako idealna
 ženska. Njegova podoba visi ~~na njem~~
 v njeni izbi, dasi je bil pojedel
 sedemindeset čespljevit cmokov...

Gledali so in so se smehljali:

"Gospod, gospod, saj je res tisto!"
 je nenadoma vzkliknil golobardi šku-
 dent in dolga kramla mu je vzkrepetala.
 Olga se je oprla nanj, čutil je njen
 rahli, tako zasmehljivi nasmeh in
 je povsail oči.

Quiver pa je goveril; nikogar
 ni videl in nikogar ni slisal;
 tudi ne Vere, ki je strmela nanj
 z bleščicimi očmi.

"Vsem, vsem blagim ljudem se bo
 tako izpolnilo... ne v banalnosti!
 Zbog so globoko čutim, v tej misli
 ki mi jo je Bog poslal za plačilo
 vsemu srpljenju, za povračilo

vsemu izgubljenemu!... Tudi tisti
 zolobradi fant, ki sem ga videl
 med nami - ali je še med nami,
 ali se stoji pred menoj? - tudi tisti
 fant, idealen in nedolžen kakor
 je, bo doživel vse zunsobo in vse
~~to~~ bridkost, kakor sem jo doživel
 jaz, navseprijetje pa bo dosegel slavo
 in izveličanje!"

"Slavo bošle dosegli in izveličanje!"
 je rekla Olga in se je sprla na
 fanta; fant pa je prebledel, kakor
 da je bil za hip pogledal v grobo
 brez konca.

"Ne bo se izpolnilo v banalnosti -
 v lepoti se bo izpolnilo. Tudi
 Jermanu - kje* sem ga videl, kdaj
 sem ga slišal, kdo je? - tudi njemu
 bo dodeljeno slavno izveličanje..."

"Prepozno, prorok: v banalnosti
 se je izpolnilo!" je vzkliknil
 Jerman; Vera je povesila glavo in
 je patila oči; Grinar ga ni
 slišal.

"In tisti gospodini, ki je prepenje
 spremljala moje misli o sreči in

in slavi - videl sem jo; kjeth je? -
 listi gospodični, ki sanja o kundraim.
 očmi v samoto in brezupje, tudi
 nji bo upliknil dan kakor ljubez,
 nivo nkoz iz samih svetih nebes..."

Vera mu je strmela v pakrovele,
 motnožareče oči.

"Najlepše solnce, ljundjeth bejji,
 prigrjatelj mihi, pa je pasijalo
 meni samemu! Nič mi ne pamerite
 zakaj največ sem brpel izmed
 vas vseh!... Nisem upal, nič nisem
 mislil... prišlo je nenadoma, kakor
 blagoslov... od besednika mojega,
 Kristusa samega..."

Ko je stopil in smatnil, so
 se mu nehoté, in čisto brez strahath
 unaknili za korak. Omaknil je,
 pgrndil se je na kolena, ali od
 slabosti, ali v brezmiselnem, v nebesa
 strmečem upanju.

"Dvaj se je vse izpolnilo, Milena!"

Obstrmeli so, pamejali so se
 nazlas. Pogledali so v drugic - obstrmeli
 so, pamejali so se nazlas. Olga je
 sedla na zofu, stisnila je lica

v dlani, krepetala je in se je smeh
ljala. Milena je stresla z glavo,
da se je porjibala visoka figura,
zasmejala se je govorke in je kiselala
v drugo izbo...

Kakor da se je bil po dolgem
spanju, po dolgih sanjah sunkoma
vzdramil v mrzli ječi, vzel se po
civih stenah z oskledelimi očmi
tako je vstal Grivar. Oprostetel se
je preko izbe ~~pa~~ z dolgim korakom -
oprostetel se je prav mimo ogledala.
Tam pa je pogledal, zastmel je
in nato se je zasmejal krobobona.

Videl je namreč v ogledalu
dolgega človeka, zelo malomarno
oblečenega; ovrabnik je bil na
eni strani privihau, na drugi ne;
kravata je visela na belovnik -
vsa ohlapna obleka je smešno visela
na grobih kosteh. Ampak obraz -
ljudež⁺ božji, ampak obraz! Lisi ali
rumen, Bog vedi; kozar, kosčen; takih
obrazov nimajo umetniki; imajo
jih pač lisi ljudje⁺, kizih razcepave
in pijane povde ob nedeljah spoldne

iz pzanjarnic.

Jaumejal se je krohotama in je
vzkliknil, da se je razlegalo do
spalnice.

"Grbec! Grbec! To je grbec, ki mi
vedel, da je!"

Planil je na hodnik, nekdo pa
je z dolgočasnim, skoro žalostnim
glasom zaklical za njim.

"Gospod, vas klobuk!"

Kaker slab igralec se je priklonil
Grivar.

"Moj klobuk? Hvala, gospod,
pa moj klobuk! Lepa hvala, gospod!
In če bo kdaj potreba, da vam
napravim tako uslugo - z veseljem,
gospod!"

Tako je del.

Priložite
(če zadnje poglavje.)

Nadaljevanje
in konec Can karjerega
"Novega življenja".

VIII.

Prviin lepo, pobidite moji
hčerki, da stoprejdi konec
Can karjerega razpisu.
Lerici

Tusta in tiha je bila noč, ko je
stopil Grinar na cesto. Nikogar ni
srečal; morda le videl ni nikogar. Go-
voril je naglas, kakor pijanec, ki so
ga bili pogrnali iz krčme in ki z vneto
in resnobo nadaljuje gretkoviski razgovor.

"Torej, ljuba duša, - ne v banalnosti!
Ta lepota, ki se smeje sama svojemur
veličastvu, da se Bog naučijo, se ne
bo dopolnila v banalnosti! Ves ka-
znoj, ki sem ga bil navedoril pred
svojo bajto, ne bo surdel, temveč
se bo čudežno ~~in~~ izpremenil v glatô,
kadar naureč prošije soluce nanj!"

Tako je, tako smo sklenili in določili!
Ne vidimo grbe, torej je ni! Guojna
smo rekli glatô, pa bodi glatô!... O
bridkost, o sramota! Kaj je večje,
ljuba duša: sramota ali bridkost?
Zdaj, ko imamo casa in ko je prilika
prijetna, premišljajmo in tehtajmo:

Kaj je večje?... In praven se bo pre-
udarimo: kaj je boljše - ali da se
obesimo takoj; brez nadaljnjih ceremonij;
ali pa da uredimo kakorekoe svoje
padeve, poplačamo svoje dolgeve, se
postelavimo, izpovemo in magilimo,
kakor se spodobi kristjani in davko
placovalcu, ker se šele naposled obesimo?
Obaja je nverženanja vredno!... O Kriste,
moj Bog, kako bi se ne bilo smelo
končati!"

Nenadoma mu je omahnila vsa
moč, duše in krvi, kakor da je
pljusknila na ~~se~~ tla. Naslonil
se je ob zid; cesta se je gibala pred
njim, gibalo se je nebo^H, kakor
silna svetla ladja.

"Ne tako, Kriste, moj Bog, ne tako!...
Potrpi, drugače sem mislil!"

Kakor da se je polagoma dramil iz
burnih, groznih sanj.

"Vse drugače sem mislil! Saj, Todeh-
mi, da so bile vse samo hude sanje! Saj
sem že velikokrat sanjal, tako da so mi
zjutraj se solze gorele na licih - in sem
se spet, zjendil sem se in solnce je

sijalo! Recimo zdaj, da je tudi tako -
da tudi ni bilo nič!"

Skisnil je senca v obeh dve dlani
in je zastokal.

"Taj niso bile senje!"

Komaj je tako vzkliknil, je prihitel
nekdo mimo njega, sunil ga je ob
komelec in je kasljeje izzinil v mrak.
Grivar je pogledal za njim, videl
je njegov dolgi, upognjeni hrbet
in se je silno prestrašil.

"Miks! Dolgi Miks! Jokavost!"

"Nikogar ni bilo več, tudi koraki
so utihnili.

"Pa kaj bi z Miksom - umrl je;
narjso privezan, je skočil v Ljubljano!
Prijetno in lepo smrt si je bil ifa
mislil in zdaj je prišel, da me popraši
ob tej poslednji uri! Zmerom je bil
prizoren, celo po smrti se ni odvrnil.
Se pogledal me je, se mi zdi, in
nerahlo je pomignil z glavo, zamahnil
z roko..."

On obojva je videl pred seboj,
kakor sta bila sentimentalna in pijana,
videl je obojva, kakor sta roko v roki,

zvezana okoli pasu, planila v Ljubljano.
 In kako se je lepota njenih src, pa
 če je bila oskropljena od vrha do
 tal, najprej radnje slavno razodela,
 sama v sebi dovršila.

„Mikš, Dolgi Mikš, prikazi se!
 Razodeni, kako ti je bilo ob tisti
 uri!“

Poslušal je, stisnil je le svoj
 kresčeci, spričen glas, zamahnil je
 nejevoljen in je hitel v mesto.
 Če zgornaj je bilo, komaj enajst;
 iz kričev se je še svetilo, prepevali
 so pijani glasovi, ulice pa so bile
 prazne in mirne.

Grivar je hitel, ker ga je bila
 obsela ~~na~~ čudna želja, da bi nujno,
 nadalgo in čisto odkritosrčno govoril
 z Bogumilom Majerjem, govedalcom.
 Ni bila samo želja; globoka potreba
 je bila in črna gavesa, da je sam,
 natančno pri Bogumilu Majerju,
 razodetje vseh skrivnosti; in da se
 bo sam nenadoma vse razjasnilo
 in ipčistilo, kar leži zdaj na srcu
 temno in težko; ena sama čarovna

beseda iz listih goberjavih ust -
in vse nagnke bodo rešene, sadrle
se bodo urata v svobodo ...

Tako je romal od krčme do krčme,
v najhujšim umazani ga je žalobil.
In kudo se mu je storilo pri srcu,
ko ga je ogledal nekroščansko pijanega.
Ledel je tam v družbi čudnih ljudi,
kakor da jih je bil po jarkih
nabral in smejal se je krohotoma
neobesanim krakovskim kvantam.

"O Bogomil!" ga je žalosten po-
zdravil Grivar.

"Kaj ta jokavi Bo-ogumil?" se je
pasmel Majer. "Prisidi! Jaz šele
pijem, da se napijem, ti pa si
ot rojstva pijan - to je vse skriv-
nost! Ogledalo sem! Poglejva se
v ogledalo: kdo ima bolj rdeče
oči, kdo bolj siva lica; in kdo
je, ves ganemarjen' kakor Hamletova
Hekuba? To razbistri ser prebataj
solze in moralo na svoj račun!"

"Tolajbe sem se prisel prosit,
ne krivih besed!"

"Je ko si na pragu stal, sem

spoznal, da si prišel dolazke prosit!"

Ljudje iz jarka so nenadoma silno zakricali; pesem je bila; izmed bistih lepih pesmi, ki imajo veck večer drugačno besedilo in drugačno melodijo, kakor so pác pevec in kakor je vino.

Grivar se je sklonil k Majerju.
"Ne prepeval bi nocej - stopiva drugam!"

Bogomil ga je postrani pogledal, pel je z gmečim glasom; ko je bila pesem pri kraju, je napravil klasterški poširek, nato pa je izpregovaril.

"Ali si bil tam nocej?"

"Tam sem bil."

Torej je stvar taka: namesto da bi dalje živel, si hotel živetí še enkrat!... Le tukaj govoriva o tej stvari; ne zmenijo se za naju; na spodobni cesti in v spodobni izbi pa bi se zmenili - in v samoto se mi noče!... Še enkrat si hotel živetí; najaj si strmel, namesto da bi gledal naprej! Seveda bi ti bilo pogodi, tudi jaz

bi se ne branil - dvakrat živeti bi ne bilo napacno! Izbrisati, kar je bilo, tresciti ga nekonej v brezdanjo praznino - ej uraga, kdo bi tega ne storil? Ampak o takih rečeh človek le sanja, zato da mu je milo pri srcu in da si prežene čas! Zapomni si, uboga duša, in zapisi si pod ogledalo: ne pravi se, še enkrat živeti, ali drugače, ali nanovo; semveč pravi se, naprej živeti! Tu če misliš, da se je sram, in če misliš, da si preplah in preslah in da ti je zid pograbil pot - pa stori kakor tista dva prisvojenca! Nazaj ne moreš ljube duša!... To je moja modrost, če si upravljal panjo!"

Grinar je strmel predse; ko je sedel in pil, se ga je lotila globoka utrujenost, omotici podobna.

"Grenka modrost!... Torej ni, pravilo, novega življenja?"

"Ni!"

"Torej, pravilo, da je treba gaziti so cesto naprej, z vsem bremenom, ki ga je naprtilo do klaverno

življenje od rojstva do te strasne ure? In da človek ne more odva-
liti bremena, ne da bi se zgrudil
sam? Vso cramočo nositi, vso to
grozno ganečo zgrešenosti, nepotrebnosti
in brezsilja! O prijatelj, kako
bi hodil!"

Majer je namršil obrvi in se
je oprl nanj; vso plovealjen.

"Kisi sam! Ne glej zmešom
v ogledalo - sudi drugam pogledj!...
drugi hodijo, kakor jih vodi živ-
ljenje; delajo, kar jim je ukazalo
življenje! Izbirati si ceste ne
moreš; rajši torej glej, da se ne
spostakneš, če se je prežda bila
pravila na klane!"

Po tretjem koparcu se je Grivarju
zmezglilo pred očmi; ni mogel
nec hitro misliti in jezik mu
je bil težak.

"Morda je vse res... take besede
so, kakor da bi bile napisane...
Ampak da bi ti vedel, kje sem bil
nocoj! V preteklosti, pravis, da
človek ne more - jaz pa sem bil
v preteklosti... ne v tisti umazani,

grdi, tisto nosim na krhlu in
 k slom me tisci, da se Bog nemili...
 semvec v tisti preteklosti sem bil,
 ki sem jo sanjal, pa je Bog ni
 dodelil mojim živim očem... Eno
 uro sem jo užival v vsaj neskončni
 sladkosti... eno uro sem živel novo
 življenje..."

"Pa ti ni dovolj?" je vzkliknil
 Majer. "Kdo je med nami, ki mu
 je bila taka milost dodeljena?"

"Kako bi zdaj drugam, kako bi
 zdaj naprej, ko sem videl paradiz...
 da sem spal, da sem sanjal, uprdomil
 bi se in bi hvalil Boga... Tako pa
 so se drugi zaloputnile, pogreznilo
 se je v banalnost, kar sem gledal
 z živimi očmi... Mnogo bremen
 sem nosil, tega ne morem!"

"Ja hoš je nosil, pa še dolgo
 in daleč ga hoš nosil! So naučili
 ljudje na svetu, ki bi na dlani
 prenašali svoj bovor in bi še
 mislili, da je piškot!... Tam, kjer
 si bil nočoj, si videl ljudi, ki
 niso krpli manj od tebe; ampak
 ti nisi videl njih krpljenja,

gato ker si skrmel v ogledalo. Mlat
student zahaja tja, poznam ga;
in kakor mu še brki ne pogrnjajo,
je že stopil na svoj skrni klanc;
strmejši bo morša, nego je bil
svoj... Ampak do so nauki in pri-
mere; a do je krčma, ne kateder
in ti nisi ukajeljen mladenič
semveč osivela jokavost!... Pijver!"

|| Majer je vzdignil kozarec, Grivar
pa ga je prevernul. Zahaj v listem
trenotku je udarila ura na steni
in je bila polnoč. Izvilo se je
iz megle in iz omotice kakor krik,
spomin od onkraj Givoljenja.

Vatral je, omahnil je za mifo,
da je prevernul stol.

"Pred polnočjo" da naj pridem,
je rekel!"

"Kdo je rekel?"

"Tisti kurdovelec z zelenimi
ocmi... pred polnočjo" je rekel, da
naj pridem!"

Majer je prebledel, kakor je
bil pijan.

"Tak pojdi, klada, tak pojdi!"

Grivar je šel, Majer je planil
za njim.

"Kam pa kolovratiš? Kaj veš ne
veš, kje si doma? In kak je bil
v nebesih! Kaj pa boš ydaj na
Rimski cesti? Tam je tvoja pot!
Le v klanec se spodekaj; pijanost
le v klanec! Eno klamažo je popil
in tri koparce, pa je ob pamet!"

V hladni noči se je Grivar
osvestil; nameril se je z dolgimi
koraki proti domu; glava ga je
zabolela in truden je bil.

"Le spati, oči zatiskati - pa
bovi, kar je bilo in kar je!"

Majer je gledal za njim, dokler
ni utonila v temo dolga črna senca.

Ves se je preskrasil Grivar, ko
se je zablesčalo nad njim svetlo
napel razgrnjeno skno; izpreletel
ga je mraz do srca in kolena
so se mu padibila.

"Nisem mislil nanjo - na
svojo rešenico, solajnico! Nikoli
nisem mislil nanjo; od začetka
ne! ~~Vpretek~~ Vopajien pesek je
izlivala svojo ljubezen, dokler je

ni prešla do kaplje ... Gresil sem ...
prej seboj kličim, rešenica, solaz-
nica!"

V semni veži je zapatal nji-
galico, šel je s težkimi koraki
do duri in je prestopil prag.

Tik pred njim je stal Lavin:
V obraz je bil zelo blede; gledal je
mirno, s tihim pogledom, polnim
žalosti in sočutja.

Dolgo minuto sta si stala čelo
pred čelom, oko pred očesom.
Usta so molčala, misel pa je od-
govarjala misli. Težko, tiho, počasi
je govorilo v srcih.

"Spoznal sem se in ves svoj zgreh,
blede kakor si!"

"Kdo je grešnik, ti ali jaz? Kdo
je dobronik, ti ali jaz?"

"Skril si se v noč!"

"Ali se nisem nabil v to noč
še noč?"

Oko je gledalo v oko. Z upognjeno
glavo se je okrenil Grinar; z upog-
njeno glavo je Lavin prestopil
prag in je tiho zaprl duri...

Na ropi je sedela žena v beli ponovi
~~stet~~ kalji; glava je slonela na
 blazinici; obraz je bil srek in ves
 bled; vsi so gledale veselo, ustnice
 so se smehljale; in vse krave so
 bile; srek curek krvi se je vil od
 ustnic preko srate na belo kaljo.

"Pozdravljen!"

Beseda brez glasu, kakor da je
 govorila stena.

Grinar je stal visok in bled in
 trepetajoč pred njo. Vse, kar je
 bilo v njegovem srcu, se je takrat
 prevalilo v silnem toku; podoba
 se je obrnila; kjer je bila nekdy
 laži, je bila zdaj resnica.

Vztrepetal je v mrplici, vzdignil
 je nat glavo obedne roke in je
 pokleknil.

"Ne paverzi me, Solaznica, svet
 nica!"

"Tudi ti me ne paverzi!"

"Trpela si, in nisem videl svojega
 srpljenja!"

"Trpel si in jaz sem se videla!"

"Veo strasno pot sem hodil

o seboj; pa roko sem se drgal, pa
ti nisem videl v obraz in v srce
ti nisem videl!"

"Hobila sem o seboj in sem ti
videla v srce in v obraz!"

"V puzehde sem strmel in te
nisem videl, nisem videl tvoje
bolesti!"

"V puzehde sem koprnela in ti nisi
vedel; osamelo je moje koprnenje!"

"Osamelo kakor moje!"

"Ali veš o tistem večern, ko
si stal nat menoj?"

"Ne reci!"

"Ko si stal nat menoj in si
vzdignil roko? Izpot kopalnic
sem se gledala."

"Ne reci!"

"Ali veš, da sem tudi jaz tako
stala nat seboj? Da nisi v tistem
trenotku gauzdihnil, pastokal!"

"Videl sem te - v svojem srcu
sem te videl!"

"Končati v enem samem hipu
svojo ljubezen in svoje koprnenje
in svoje življenje!"

"Ne več, Minka, ne več! Čas je se:
odpriva oči, srca odpriva, stopiva
na svetlejšo pot - glej, novo življenje
je pred nama!"

"Daj mi roke, pa z ruto me
odeni do vrata!... Nisem ga ljubila,
tudi tebe nisem ljubila... svojo
misel samó, svojo lepo misel,
v preprobi skrivnosti..."

Grinar je planil, objel jo je
z obema rokama, vzdignil jo je
v naročje. Krí se mu je izplila preko
obraga...

*
*
*

Teden dni po pogrebu je stal
Grinar v dolgi sivi halji pred
smokrim ilom in je gladil z lopatico
nad celom nedovršene podobe. "Zlo"
voljen je bil in žalosten - v srcu
miren kakor nikoli.

"Jasno celo bi rad napravil -
in glej, podoba njena sama me
mara jasneje čela! Čez noč se na-
pravi guba sama, se nžboči obro!...
Bedem dni je že, Minka, sedem

dni, in ne učitli se!"

Gledal je nanjo; čelo je bilo resno in žalostno, ustna pa so se smehljala.

"Naredil sem!" je zaklicel fant pod njim. Ležal je na steh ves blaten; iz odprtega ila je z neskladnimi rokami napravil obrabljeno jasno materino čelo je popraviljo, lo iz njega.

Grivar je vzkriknil, visoko je vzdignil fanta, kakor je bil blaten.

"Jakovljen biscočrak! Svetla misel je bila, da sem ti rekel Martinus, bojevnik! Moje pod bož hodil, vse strmejšo in svetlejšo, jaz pa se bom vodil za roko!..."

Tamo pobojal je in čelo na podobi se je zjasnilo. —

Ob tisti uri je nastopil Grivar svoje novo življenje.

Popravki kiskovnik pomeni:

na strani 26. ~~to~~ vrsta 11. od pgoraj
berite ne smeknila nam. ne smeknila;

na str. 27. vrsta 18. omej se, nam. suej se!

na str. 46. vrsta 26. naj se bere: "Milenca
je ropotoma..." itd; nepotrebni "pa" ne
sodi prave!

Im tako dalje!

Vse ostale mnogostevilne pomenke
naj si čitatelej popravi sam! —
